

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

103. letnik
Februar 2003

2

110-letnica
planinske organizacije

Intervju: Tomaž Humar

cena 700 SIT

Sibirske
gore

Dončka gora –
Haloška kraljica

Do gorske narave
prijazna energija

Bridgedale[®]

BRIDGEDALE
gre na Aljasko

Štirje udeleženci iz Slovenije (dva na smučeh, en s kolesom in en peš) so se lotili Aljasko na sloviti ekstremni preizkušnji Iدارod Trail Invitational - 1800 kilometrov v mesecu dni ob temperaturah do minus štirideset stopinj - obuti v nogavice BRIDGEDALE.
www.robas.si/aljaska

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

GTX SUMMIT

tehnične nogavice za ekstremne razmere z Isolfil[®] termalnimi vlakni, primerne za čevlje z GTX membrano

A.T. BOOT

dodatno oblazinjene tehnične nogavice z večjim deležem volne

THERMAL LINER

podnogavice z Isolfil[®] termalnimi vlakni za boljšo toplotno izolacijo

A.T. WALKING KNEE

dodatno oblazinjene tehnične nogavice - doko- lenke z večjim deležem volne

SKI MIDWEIGHT

tople in dobro podložene smučarske tehnične nogavice

SKI LIGHTWEIGHT

tanjše smučarske tehnične nogavice za zahtevne smučarje

SNOWBOARD PRO

tehnične nogavice, namenjene deskarjem

NOGAVICE BRIDGEDALE SO NAPRODAJ V NASLEDNJIH TRGOVINAH:

Ljubljana: Pohodnik, Promontana, Sport 2000, Hervis, Tomas sport, EM-šport, Nama, Anapurna Way

Kranj: EM-šport, Promontana, Hervis
Nova Gorica: EM-šport
Begunje: EM-šport
Kamnik: EM-šport

Novo mesto: EM-šport
Velenje: Hervis, Era šport
Škofja Loka: EM-šport
Bled: Koala, Promontana
Trbovlje: Bogo-šport, Goltez
Kobarid: Alp Commerce, Sportland
Kranjska Gora: Kejžar
Koper: Sport 2000, Hervis

Celje: Hervis
Maribor: Hervis, Tomas sport
Krško: Hervis
Domžale: Promontana, Sport 2000
Bovec: Alp Commerce
Tolmin: Alp Commerce
Murska Sobota: Hervis

www.bridgedale.com

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke

BRIDGEDALE

v Sloveniji je podjetje

LOGOS TREND, d. o. o.

tel.: 01 / 83 11 665

logos.trend@k2.net

TREKINGI 2003

V letu 2003 organiziramo:

- v sodelovanju z ruskimi vodniki v času prvomajskih praznikov (24.4.–2.5.) vzpon na Elbrus (5643 m)
- v juniju 3-tedenski trekking po Tibetu Kathmandu-Lhasa z okolico, 5-dnevni trekking Ganden-Samya in 3-dnevni trekking pod najvišjo goro sveta, Mt. Everestom (Tingri-Rongbuk)
- vzpon na Kilimanjaro, najvišji vrh črne celine v mesecu decembru

Prijave in informacije 041-614-203, Dušan Weber

Več o trekingih si lahko ogledate na internet straneh www.dumo.si

TREKINGI 2003

Gorski vodnik Stane Klemenc v sodelovanju z jakutsko in argentinsko agencijo organizira naslednje trekinge:

15-27 aprill SEVERNI TEČAJ - 12 dnevno popotovanje iz Moskve do Hatange v Sibiriji in preko Severne zemlje do 89° severno, koder se začne 5 do 6 dnevna hoja s smučmi do tečaja. (7500 USD)

17 junij - 6 julij SIBIRSKE GORE - 19 dni, Moskva - Jakutsk - Tomtor - Ojmjakon - Ust Nera, Z enotedenskim pohodom v ekspedicijskem načinu na najvišjo severno azijsko goro Peak Pobeda 3003m. (2000 USD)

15 oktober - 6 november ARGENTINA - od severa do juga.

Nacionalni park Los glaciers - 7 dni pohodov okoli Fitz Roya in Cerro Torreja (lahke ture), Calafate, ledenik Perito Moreno na jezeru Argentine, Ushuaia in Beagle kanal na Ognjeni zemlji, polotok Valdez, ogled kitov, morskih levov in pingvinov, Buenos Aires in Iguasu slapovi. (2900 USD)

Prijave do konca februarja.
041/66 70 70 Stane Klemenc

<http://polar.extremekanal.com>

Na turo?

OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

Iz marčevske vsebine:

Aktualna tema

Razpotja alpinizma

Planinstvo

Zgodba okrog prvega Triglavskega zavetišča na Prodih

Turnosmučarski slovarček

V hribe po Škotsko

Na Fronto

V hribih vstric s pomladjo

Alpinizem

Pik Lenin

Patagonija

Naša smer

Južna stena Rušice

Življenje gora

Vetrna energija v gorah (2. del)

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja enkrat mesečno, julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4345686
faks 01 4345691
e-pošta: pv@pzs.si
<http://www.planinski-vestnik.com>

UREDNIŠKI ODBOR:

Vladimir Habjan (glavni in odgovorni urednik),
Andrej Stritar (namestnik gl. in odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
Igor Maher, Marjeta Keršič Svetel, Marjan Bradesko, Boris Strmšek, Andrej Mašera, Adi Vidmajer, Tone Škarja

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Kojetaj d. o. o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d. o. o.

TISK:

DELO tiskarna, d. d.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošljite natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri A banka d. d. Ljubljana. Naročnina: 6000 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremeni naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridružuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, pozemannja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Sto deset let slovenskega planinstva¹

Piše: Franc Ekarr

Dragi prisotni! Cenjeni člani planinske organizacije, ljubitelji in častilci gora!

V veliko čast in srečo si štejem, da na tem prelepem mestu pod Storžičem sporočam, da smo vstopili v jubilejno 110. leto delovanja organiziranega slovenskega planinstva. Takrat so oblasti dovolile in potrdile uradno delovanje osrednjega Slovenskega planinskega društva. Temelji prizadevanja za samostojno slovensko društveno dejavnost segajo že v leto 1872, ko so se združili »Triglavski prijatelji« v Bohinju, vendar društva takratna oblast ni potrdila. V jubilejnem letu lahko z veseljem ugotavljamo, da je organizacija neprekinjeno aktivno delovala tudi v vojnih vihrav, ter je v mednarodni primerljivosti dosegla po vsebini in rezultatih sam vrh, po številčnosti članstva pa zasedla 6. mesto v Evropi. V letošnjem letu se spominjamo tudi štirih srčnih bohinjskih mož, ki so se pred 225 leti povzpeli na vrh Triglava, simbol slovenstva. Znameniti slovenski alpinist in špor-

tnik Ivan Dežman je pred 195 leti na vrhu Triglava zapisal: »Moje največje veselje je na gorah!« Leta 2003 je tudi 50 let, kar je človek prvič stopil na najvišjo goro sveta Mount Everest. Tudi Slovenci imamo bogat delež v zgodovini Everesta, saj Slovenska smer po zahodnem grebenu pomeni tudi v svetovnem merilu dosežek nad dosegli. Zatorej moramo tudi Slovenici ta zlati jubilej dostojno obeležiti.

Dragi obiskovalci in ljubitelji gora! V jubilejnem letu bi veljalo, da bi vsak, ki hodi v gore, postal tudi član naše planinske organizacije, da bi lahko skupaj kakovostno ohranjali ter pomagali vzdrževati številne planinske domove in nad 7000 km planinskih poti. Če bomo tako združeni, bomo še bolj vplivni v času, ko narašča nasilje nad naravo, še posebej gorsko, ko razvoj tržno globalnih revolucij še kako vpliva na klimatske, geološke in druge razmere v gorah.

V jubilejnem letu si bomo morali še posebej prizadevati za ohranitev kulturnosti in učinkovitega skrbništva nad našimi gorami, kjer so viri in izviri našega življenja in preživetja. In če bomo tako delovali, si bomo ohranili tudi še naprej svobodo gibanja v kraljestvu gora. Še posebej nam je sveta dolžnost, da vplivamo in skrbimo, da prečudoviti planinski svet zapustimo zanamcem vsaj takšnega, kakršnega smo sprejeli.

Spoštovani in dragi prijatelji gora! Ob razglasitvi jubilejnega planinskega leta 2003 želim vsem, ki imate gore radi in jih ljubite, kar največ sreče, veselja in obilo lepih doživetij v čudovitem gorskem svetu!

¹ Govor, ki ga je na novega leta dan, 1. januarja 2003 na Kališču pod Storžičem planincem namenil predsednik PZS Franc Ekarr.

4-13 AKTUALNA TEMA

Ali nam 110-letnica planinske organizacije kaj pomeni? (4)

Od ustanovitve do današnjih dni

Stojimo na svoji gori (9)

Okrogla miza ob 110-letnici planinske organizacije

Tone Strojín, str. 4
Vladimir Habjan, str. 9

14-29 PLANINSTVO

Zimske sobe v planinskih kočah (14)

Kako prenočiti, kadar ni oskrbnika

Sibirske gore (19)

Prostranstva daljnega severa

Pot k lepemu (22)

Pot, ki je odprta vsakomur

Bližnje daljave (25)

Hoja med spomini

Matjaž Ferjančič, str. 14
Stane Klemenc, str. 19
Lado Brišar, str. 22
Mare Cestnik, str. 25

30-33 IZLET

Donačka gora (30)

Haloška kraljica

Haložani so od nekdaj sloveli kot dobri in prisrčni ljudje. Preprostost je vedno prisrčna, nekaj malega pa jim je pri tem pomagala tudi žlahtna kapljica, ki je je tod že pregovorno v izobilju iztisnila svojevrstna pokrajina.

Aleš Potisk

NAŠA SMER

52-54

Osrednja grapa v severovzhodni steni Vrtače

NOVICE IZ VERTIKALE

55

Slovenski Paine

Spremenljiva himalajska jesen

ODMEVI

56-57

Posodobitve podatkov na planinskih zemljevidih

34–37

INTERVJU

Nazaj v stene! (34)

O tem in onem s Tomažem Humarjem

Upamo, da Tomaža Humarja, plezalca, ki nas je še pred dobrima dvema letoma navduševal z izjemnimi vzponi v stenah Daulaghirija, Nuptseja, El Capitana, Ama Dabлама in drugje, še niste pozabili.

Emil Pevec

38–46

LETO GORA

Vetrne elektrarne v gorah (38)

Prednosti in slabosti izkoriščanja vetrne energije

Vetrnice v Triglavskem narodnem parku (43)

Glosa: Kraški rob in avtocesta (44)

Alpski svizec (Marmota marmota) (45)
Gorska žival meseca

Tomaž Vrhovec, str. 38, 44

Martin Šolar, str. 43

Milan Vogrin, str. 45

47–51

ALPINIZEM

Janak 2002 in naša prihodnost (47)

Odprava, ki se je borila s številnimi težavami in medijsko odmevnostjo

Ledeni rock'n'roll (50)

Solčava Ice Extreme 2003

Miha Marenče, str. 47

Boris Strmšek, str. 50

PLANINSKA LITERATURA

58–60

Pesmi gora

Po poteh sveta

NOVICE IN OBVESTILA

60–64

90 let PD Trbovlje

50 let Domžalskega doma

35 let Pomurske planinske poti

Ali nam 110-letnica planinske organizacije kaj pomeni?

Od ustanovitve do današnjih dni

Besedilo: Tone Strojín
Fotografije:

*Odbor Slovenskega planinskega društva
(arhiv Jaka Čop)*

Zgodovine, niti planinske, zlasti mladi nimajo radi. In vendar je namenjena tudi njim, ker je ni so mogli doživljati, saj so bili premladi. Drugim je zgodovina spomin ali opomin – odvisno, kaj je bilo dobrega, kaj zgrešenega.

Ob 110-letnici planinske organizacije je kaj povedati. Obletnic organizacije same pa je treba ločevati od obletic planinskih društev, koč, osvovitve pomembnejših vrhov in smeri ter zaslužnih posameznikov – seveda tudi v medsebojnih povezavah.

I.

Začetno obdobje **slovenskega nacionalnega planinstva** je bilo poldrugo desetletje (1893-1918) tekmovanja z nemško-avstrijskim združenjem (DÖAV), ki ga je privilegirala avstro-ogrska oblast. Slovensko planinsko društvo (SPD) je bilo združevalni dejavnik; za seboj ni imelo le planincev, redkih gornikov in alpinistov, takrat imenovanih veleturisti, pač pa tudi sponzorje in donatorje, nekateri med njimi so bili celo ustanovni člani. SPD je sistematično markiralo slovenski gorski svet in hribovja ter postavljalo koč, ki so bile tudi **narodna shajališča**. S tem so bile že v začetku dane zasnove za poznejšo množičnost. Planinski vestnik ter vpisne knjige po vrhovih in kočah so bili budilo narodne zavesti, ki se je poistovetila s planinstvom. Čeprav je bilo Slovensko planinsko društvo ustanovljeno pozneje kot preostale planinske organizacije, predvsem pa je zamujalo v alpinizmu, ga zaradi njegovih drugih odlik, predvsem pa zaradi domoljubnosti, ki je v slovenskih gorah videla domovino, ne moremo imeti za zamudniško. Slovensko planinstvo je bilo v primerjavi s planinstvom pri sosedih svojevrstno, vendar pristrčno, ker je bilo ustanovljeno z narodno zavestjo.

II.

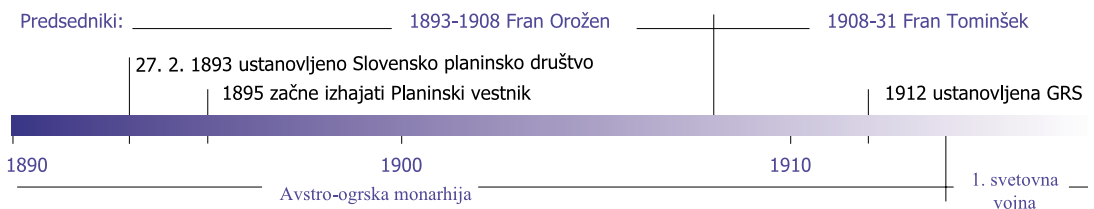
Prva svetovna vojna je pretresla Evropo. Tudi slovenski človek je prebil veliko huđega prav v dolinah in gorah Posočja in v zahodnih Julijskih Alpah. Mladina, ki se je vrnila z bojišč, je bila nemirna, polna športnega duha, željna dokazovanja tudi v gorah in stenah. S Turistovskim klubom Skala (TK Skala) je vzniknilo **športno plezalstvo**, elita v njem pa si je prizadevala ne le za alpinističnega, ampak tudi za kulturne cilje – t.i. **kulturni alpinizem** po Tumi. TK Skala je v medvojnem obdobju 1920-1941 vsebinsko oplemenitilo slovensko planinstvo s tem, da je poleg meščanskega planinstva gojilo še turisticno, t.j. gorništvu in alpinizem.

Z graditvijo hotelov Zlatorog v Ukancu in na Krvavcu je SPD postalo tudi turistični podjetnik – to ga je stalo nemalo investicij in nasprotovanja med mladimi ter naposled privedlo do zamenjave vodstva SPD l. 1931, s tem pa tudi do izboljšave organizacije dela in poglobitve vsebine planinske dejavnosti. SPD je imela vodilno vlogo v Savezu planinarskih društava SHS in v Asociaciji slovanskih planinskih društev. Rast števila podružnic SPD in planinskih koč je ustvarila solidne razmere za širjenje planinstva med ljudmi in s tem ugleda pri oblasteh.

Druga svetovna vojna je uničila materialno infrastrukturo v gorah, predvsem pa zahtevala številne žrtve med predvojnimi planinskimi aktivisti.

III.

Po vojni obnovljena planinska organizacija, najprej pod novim nazivom Planinsko društvo Slovenije, nato pa od leta 1948 Planinska zveza Slovenije (PZS), je dobila velik odziv med ljudstvom in že v nekaj letih preseglu predvojno število članstva in planinskih postojank. Množično **kollektivno planinstvo** je ob širokogrudni državni podpori doseglo rezultate, ki so obetali nadaljnjo rast in razvoj.

Množično članstvo, materialna infrastruktura v novih ali obnovljenih planinskih postojankah in razpredene markirane in nadelane poti, še posebno pa to, da je bilo planinstvo dobro zapisano pri političnih oblasteh – vse to je dalo ugodne možnosti za kulturne dejavnosti, planinsko založbo, vzgojo mladine, predvsem pa za alpinizem, ki je daleč presegel skalaško podjetnost v steni. Po izkušnjah v gorah nekdanje Sovjetske zveze in uveljavitvi v stenah avstrijskih, švicarskih in francoskih Alp se je porodila zamisel za prvo jugoslovansko himalajsko odpravo. Čakati je bilo treba do leta 1961, ko je naposled odšla na pot I. JAHO in osvojila šeststisočaka Trisul II in Trisul III.

Nadaljevalo se je više v Himalaji z vedno novimi višinskimi rekordi, ki so bili po pravilu vse zahtevnejši. Hkrati so potekale izmenjave s sovjetskimi alpinisti. Naši so v sovjetskem okolju azijskih gorstev preplezali celo več prvenstvenih smeri in prvih ponovitev, vmes pa so se stopnjevali himalajski uspehi, ki so opozorili svetovno javnost na nas – še posebno, ko so začeli »padati« stene in vrhovi osemtisočakov, kot so Makalu, Everest, Čo Oju, Lhotse, Daulagiri idr., pa seveda tudi nekaj nižji, dotlej nepreplezani sedemtisočaki in šesttisočaki. Tudi alpinizem, ne samo himalajizem, je imel več odmevnih uspehov, celo časovnih rekordov v t.i. »zadnjih problemih« Alp in v Centralnih Alpah. Ponovitvam ekstremnih smeri (El Capitan in Half Dome v ZDA) so se pridružile celo prvenstvene v Fitz Royu, Cerri Torre in drugod v Andih. Naši alpinisti, ki so se potrjevali zlasti v himalajizmu in andinizmu, so se uspešno kosali z alpinisti narodov z veliko starejšo alpinistično tradicijo in večjimi možnostmi.

Nič manj prepoznavno ni bilo delo gorske reševalne službe, planinske založbe, vzgoje mladine in preostalih komisij PZS, ki je imela v svojih vrstah tudi dobre gospodarje koč in markaciste. Planinski vestnik je od leta 1895 stalno izhajal, objav-

„Piparji“, ustanovitelji Slovenskega planinskega društva v Ljubljani
Lukner, Šušter, Klemenčič, Šušter, Hrapčič, Šušter in Šušter

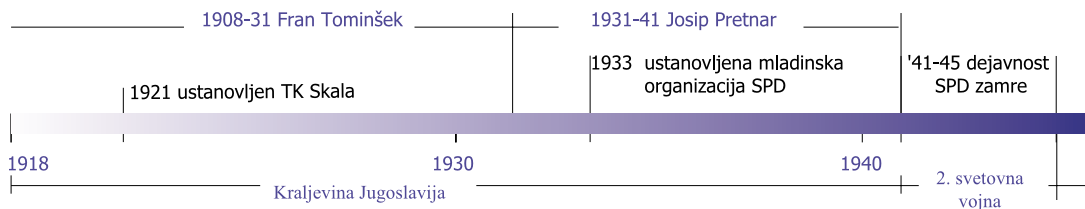
Za ustanovitev SPD so zelo zaslužni Piparji
(arhiv Jaka Čop)

ljal doživetja članov in seznanjal z dogajanjem v planinskem svetu in doma.

IV.

Čas od osamovojitve leta 1991 naj bi bil obdobje **liberalne usmerjenosti**, tako v planinski organizaciji kot v gorah. Število članov žal upada, planinska organizacija pa se drobi na manjša društva, ki jih je več kot kdaj prej – kakih 240. Vprašanje je, ali so manjša društva, v katerih se vsi poznajo, prednost. Drugo vprašanje je, ali je danes upravljanje ene ali več koč prednost ali prizemje. Manj je članov, več je administracije in priznanj. Ocene obdobja, ki se je začelo, še ni mogoče podati ...

Planinstvo in gornišstvo lahko obravnavamo kot način življenja ob koncu tedna, kot zabavo in rekreacijo več sto tisoč Slovencev vseh starosti, pri tem pa je število udeležencev na organiziranih izletih društev precej nižje od tistih, ki sami, z

družino ali s prijatelji hodijo v naravo. Mar to pomeni, da Slovenci ne potrebujemo planinske organizacije oziroma, da so gore že tako prirejene za množični obisk?

Današnje gornišstvo in alpinizem sta športna, se pravi, v čim krajšem času čim več videti, storiti in doživeti. Predvsem zaradi potrebnih sredstev je število izšolanih kadrov na leto manjše od potreb planinske organizacije.

V.

Težko je napovedati, kaj nas čaka v prihodnje. Opredeliti moramo **odnos do sebe** – po kaj bomo še hodili v gorski svet –, nato **do planinstva, gorništa in alpinistike** – kaj nam poleg športnega užitka in zabave lahko še pomenijo? Ne da se ogniti **tudi odnosu do gora in narave**, sploh do tega, kako se vedemo v tem okolju, in končno **tudi do planinske organizacije**, ki skrbi za to, da so te gore dostopne in varne.

Za našo mladino, ki se lepo uveljavlja, tako da postaja že organizacija v organizaciji, je treba poskrbeti, da bosta njena vzgoja in izobraževanje usmerjena v vsa področja, ki jih organizacijsko in vsebinsko združuje PZS.

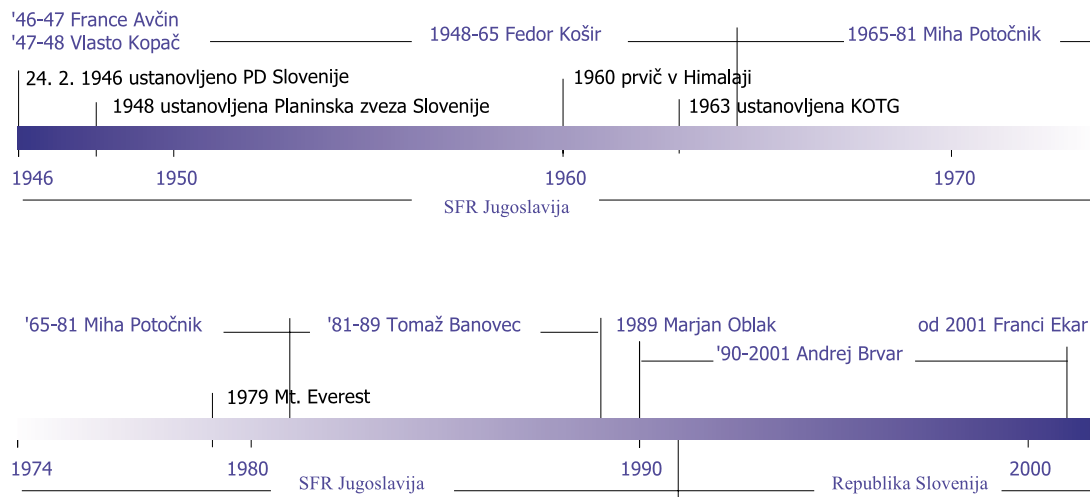
V prihodnje bomo vsi potrebovali spoznanje, da naš gorski svet ni neuničljiv, da se visokogorje krči in naravno okolje slabša, ker je vsaj v letni sezoni preobljudeno, premarkirano in na divje

Tone Škarja leta 1962 v previsni zahodni steni Štruce – Direktna smer (foto: Pavle Šimenc)

uhojeno po meliščih in plaziščih. Če kaj preobraza gorski svet XXI. stoletja, ga slabšanje bioklimatskih razmer zaradi polucije in hrupa, da odpadkov in prometa do vznožij gora sploh ne omenjamo. Zato bo predvsem **varstvo gora v prihodnje prva naloga planinske organizacije**. Ta naloga ima pomen za vse človeštvo. Že voda z gora bo bolj primarna strateška surovina od nafte, ker bo edina še pitna. Alternative za pitno vodo, kot je znano, ni.

SPD je na začetku 20. stoletja odlikovalo utrjevanje slovenstva pred tujci v gorah. Za njegovo naslednico, PZS, pa je ohranitev gora v kolikor toliko čistem okolju in zavarovanje narave primarna naloga v 21. stoletju. ●

Stojimo na svoji gori

Okrogla miza ob 110-letnici planinske organizacije

Pogovor vodil: Vladimir Habjan

110 let vsake organizacije je dolga doba. Naša, planinska, jih je ta mesec naštel tako. Kako je bilo včasih, kako je danes, ali je kakšna vez med tedanjem in sedanjo organizacijo, kaj nam bo prinesla prihodnost – to so vprašanja, ki so nas ob tem jubileju zanimala tudi v uredništvu Planinskega vestnika. Zato smo povabili na pogovor tri goste: **Adija Vidmajerja**, podpredsednika PZS, **Boruta Peršolja**, predsednika PD Domžale, in **Andreja Stritarja**, člana uredništva PV.¹

Naredimo na začetku primerjavo SPD ob ustanovitvi in današnje PZS. Kaj imata ti organizaciji skupnega, ali se ju še da primerjati?

Adi Vidmajer: Primerjava je še možna: planinstvo je planinstvo, gore so gore, prostovoljci so bili in so še vedno, ko gre za društveno planinsko dejavnost. Planinci se zavedamo, da so to tri zelo pomembna, toda različna obdobja. Med globalizacijo se je marsikaj spremenilo, saj se zahteve po dodatnih aktivnostih ne pojavljajo samo v PZS, ampak v celotnem družbenem življenju pri nas, pa tudi po svetu. Če primerjamo pristop in odnos do planinstva, se je krepko spremenil, saj ima ta hip drugačne dimenzije glede zahtevnosti, zakonitosti in neizprososti do planinske dejavnosti, tako v društvih kot v PZS. Zahteve PZS do države so danes veliko večje kot kdaj prej. Zakoni danes obvezujejo našo dejavnost in hkrati nalagajo dodatne skrbi društvom, še posebno tistim, ki imajo svoje kočice. Vemo tudi to, da vrhunski alpinizem, himalajstvo in športno plezanje svoj čas niso bili tako razviti. Čeprav ne gre prezreti vrhunskih alpinistov, tudi v času Jožeta Čopa, sta

danes pristop in seveda tudi odnos drugačna, saj vendar sodimo v svetovni vrh himalajstva. V današnjem času je pomembno le to, da v planinstvu ne bo druge politike, kot je planinska.

Borut Peršolja: Če delamo primerjave, moramo gorništvu umestiti v tedanje okolje in čas. Zato je na mestu vprašanje, ali je sedanja planinska organizacija sodobna – namenoma nočem reči »moderna«. Tako, kot je bilo tedaj verjetno sodobno SPD s svojo pretežno narodno buditeljsko naravo in pozneje z odkrivanjem slovenskih gor. Gorništvu navadno opisujemo kot splet športnih, rekreacijskih, kulturnih, gospodarskih (turističnih), gorsko-reševalnih in raziskovalnih dejavnosti in temeljna razlika, ki jo opažam, je, da je SPD takrat postavljalo temelje za razvoj teh dejavnosti v slovenskem prostoru. PV kot kulturno glasilo že skoraj 110 let vleče to rdečo nit, z drugimi dejavnostmi pa je SPD dalo temelje posameznim strokam, tudi nekaterim znanostim. Danes bi moral biti ta proces nasproten, planinska organizacija bi morala vse to znanje, ki ga nekatere organizacije strokovno, poklicno izpeljujejo v gorah, znati sprejemati. To se mi zdi bistvena razlika in pri sprejemanju tega znanja planinska organizacija vidno zamuja.

Andrej Stritar: SPD so ustanovili tisti, ki so radi hodili v hribe, in mislim, da člani sedanje PZS še vedno radi hodijo v hribe. To je tisto temeljno, kar je skupno takratnemu in sedanjemu času. Društvo je pač prostovoljno združenje ljudi, ki imajo skupne interese, kot tako je bilo ustanovljeno in tako je tudi danes. Res pa je, da je ena najpomembnejših razlik narodno buditeljsvo. Mislim, da so jo takrat ustanovili tudi zato, da bi imeli podobno društvo kot Nemci, šlo je za ohranjanje slovenske dežele. Ko smo dobili svojo

¹ V prispevku uporabljamo naslednje kratice: SPD – Slovensko planinsko društvo, PZS – Planinska zveza Slovenije, OKS – Olimpijski komitee Slovenije, PD – planinsko društvo, MDO – meddruštveni odbor, PV – Planinski vestnik, GRS – Gorska reševalna služba.

Borut Peršolja in Andrej Stritar

državo, je ta razlog izginil, saj ni bil več potreben. To je morda največja razlika med tedanjim in sedanjim društvom.

Planinska zveza je zveza planinskih društev. Kakšen odnos je ta, kakšno je medsebojno sodelovanje? Je odnos društvo – zveza ustrezen ali se da tu še kaj izboljšati?

Borut Peršolja: Razmišljati moramo o tem, katere so vsebinske vezi društva. Brez dvoma je pomembno, da si nam še vedno uspe izmenjavati izkušnje in znanje, ki ga ima taka organizacija. To je vir moči in brez tega bi bili pravzaprav 'bosi'. Z gledišča mojega društva je ena glavnih stičnih točk zlasti področje usposabljanja: vodniki, markacisti, mentorji itn. Res je, da se nekatere vsebinske vezi mogoče krhajo, morda tudi zaradi formalnih vzvodov. Želeli bi si več neposrednega odločanja o stvareh. Mislim na vlogo MDO – ali je tak odbor res potreben ali omejuje neposredni vpliv na politiko društva. Funkcija in formiranje je prav gotovo tista, ki bi jo morala matična organizacija bolj negovati.

Adi Vidmajer: Brez dvoma nastajajo velike razlike med društvi. Nekatera so manjša po številu članstva, druga po številu strokovnega kadra, nekatera nimajo koč itn. Ne gre prezreti niti tega, da imajo lahko po številu članov manjša društva zelo razvito dejavnost, nekatera so pa tudi v takšni ali drugačni krizi, zato jim je treba pomagati, sveto-

vati. Kolikor imajo društva – ali tudi zveza – dobre programe, zanimive za vse starosti, je to tudi garancija za množičnost oziroma več članov in dobro izpeljan program. Zakaj dajemo meddruštvenim odborom vedno več poudarka? Iz preprostega razloga: ker je društev vedno več (248), je koordinacija dela med društvi in MDO ter PZS nujna. Vse komisije pri PZS zdaj programsko povezujejo svoje delo prek odborov v MDO. Prepričan sem, da je to v obdobju, ko se formirajo pokrajine, za PZS dobra naložba. Sami MDO-ji postajajo tudi strokovno zelo močni in to je za svetovanje društvom še toliko bolj pomembno.

Andrej Stritar: Imam prednost, da nisem funkcionar ne v društvu ne v PZS in lahko komentiram kot navaden ljubitelj gora. Morda se je treba pri tem vprašati, zakaj pravzaprav imamo PD in PZS. Zato, ker se hočemo združevati, da bomo lažje hodili v gore, ker ljubimo gore. Ker pa je društev v Sloveniji tako veliko, je racionalno, da se jih na republiški ravni združi v PZS. Nerodno se je spraševati, ali je odnos PZS – PD pravilen. Ta odnos mora biti pravilen, ker PZS brez društev ne bi bilo. Torej je to nekakšen konsenz, ki so ga društva dosegla, da lahko bolje izvajajo tisto, kar je njihova osnovna naloga – zato so združena. Seveda je vrsta stvari, ki se jih da usklajevati na republiški ravni, na primer to, da imamo po vsej Sloveniji enake markacije, da izdajamo planinsko literaturo, da imamo PV, da imamo usklajene sisteme vzgoje, skrbimo za kočee ipd. Zelo pomembno je, kaj zveza vrača svojim društvom in končno svojemu zadnjemu članu – kajti ti so najpomembnejši. Če njih ne prepričamo in ne navdušimo, da se prostovoljno včlanijo v društvo in prek tega v zvezo, nismo storili nič.

Borut Peršolja: Največ za zdaj neizkoriščenih rezerv za kakovostno delo je še vedno v društvih, ki izhajajo iz konkretnega okolja in lahko prisluhnejo potrebam vsakega posameznega člana. V društvu zagotovo najbolje vedo, kako ustvariti take razmere, da bo članstvo postalo aktivno, da bo sodelovalo pri razvijanju gorniške ideje in da bo zvesto zdravemu načinu življenja, hoji v hribe in društvu. Društva premalo razmišljajo o vsebinskem delu. Ponavadi se program skrči na izlete, na kočee, ostane pa kup drobnih odprtih možnosti, ki jih ne izkoriščamo. Mi-

slim, da imamo zato še veliko možnosti, da pritegnemo kakšnega novega člana in ga tudi obdržimo.

Adi Vidmajer: Gre za ustvarjalnost društva, gre za kader, ki kreira programe, da so privlačni, zanimivi, varni in sprejemljivi za vsakogar, ki so mu namenjeni. Zdaj se najbolj zavzemamo za to, da bi mladi čutili to pestrost, toplino medsebojnih odnosov ter strokovnost, ki jo lahko dobijo ob različnih akcijah, tako v vrtcu in osnovni šoli kot v preostalih sredinah, kjer društva ponujajo svoj program. Vedno sem čutil pripadnost planinski ideji in vedno me je zanimalo, kje bom lahko čim več sodeloval kot aktiven član PZS, oziroma društva. Vesel sem, da se lahko po tej ljubi deželi sprehajam od Julijcev do Prekmurja, kjer hočem in kadar hočem, brez kakršnih koli zadržkov, problemov in doplačil – to drugje v svetu ni več mogoče. Razni krožki, tabori, orientacije, druga planinska srečanja in izleti so povod, da se v društvo včlanim čim več mladih, ki čutijo in vidijo v planinstvu lepoto in srečo, ki jo lahko delijo s prijatelji in starši. Seveda pa je pogled na razvoj in delo planinstva od občine do občine drugačen. Če je koordinacija znotraj občine dobra, so tudi župani bolj privrženi planinstvu. Kar zadeva republiško financiranje planinske dejavnosti, pa največ sredstev pridobimo iz razpisov za posamezne dejavnosti, tako pri vrhunskem športu kot pri športni rekreaciji in kadrih.

Vsebina delovanja PZS je zelo raznovrstna in se še širi. Ali se zaradi te množice oblik delovanja ne drobi osnovno poslanstvo krovne organizacije?

Adi Vidmajer: Jaz mislim, da gre za vedno bolj razvejeno, vedno večjo in zahtevnejšo organizacijo. Zakaj to pravim? Iz preprostega razloga. Ko smo postali člani OKS ter nekaterih evropskih in svetovnih združenj, smo si s tem odprli več poti in naprtli več dela v vseh organih PZS. Seveda je vzrok tudi vključitev več posameznikov v različne republiške in druge organe. Vedno več je povezovanja z različnimi športnimi organizacijami, predvsem po strokovni plati, zato se tudi pojavljajo zahteve po ustanavljanju še nekaterih komisij pri PZS. Seveda si moramo prizadevati tudi za to, da nekatere komisije združimo – mislim predvsem na Komisijo za alpinizem ter Komisijo za odprave v tuja gorstva, pri katerih so za delo namenjena tudi sredstva za vrhun-

ski šport. Znotraj PZS bodo dela še naprej opravljali profesionalci – strokovni delavci. Prav od delavcev na PZS je veliko odvisno, ali delo poteka strokovno in nemoteno za vse komisije ter zvezo kot celoto. Prepričan sem tudi, da smo z vstopom v OKS naredili korak naprej, saj smo postali enakovreden partner preostalim športnim zvezam, in to se že pozna tudi pri uveljavljanju PZS. Ko čutimo v določenem kriznem obdobju vrzeli, se zavedamo, da je nujno nekaj ukreniti, da bi se položaj obrnil na bolje, zato se je v kratkem času zgodilo več kadrovskih strokovnih sprememb. PZS želi še naprej dobro sodelovati z vsemi, ki jim je planinstvo blizu, pa tudi s tistimi, ki jim je ta dejavnost še tuja, pa bi glede na pozicijo morali pomagati tako na občinski kot na republiški ravni.

Borut Peršolja: Društvo bi moralo biti glavni vzvod ali pa oblika in metoda za delo s posameznikom. Na ravni PZS, na ravni komisij, bi morala biti ta raven presežena. Od PZS pričakujem predvsem to, da bo tam delovala strokovna služba, ki bo razvijala zanimive programe, skrbela za analitično raven, spremljala dogajanje. Tega pa danes pravzaprav ni. PZS sama izvaja program, ki bi ga lahko v celoti izvajala društva. Mislim, da nam v planinski organizaciji ne uspe izkoristiti te mreže društev, toliko in toliko kilometrov poti, in ne vemo, kako se pravzaprav predstavljati s svojim delovanjem v tako velikem prostoru. Zato me skrbi to, kar se je pokazalo pri Vodniški komisiji in se kaže tudi pri ustanavljanju Slovenskega alpinističnega kluba – da te organizacije slonijo na posamezniku, ki se bo vključil v klub ali v komisijo. To ni v redu. Treba je skrbeti za organizirano delovanje skozi odseke v društvu, ki funkcionirajo na ravni posameznikov. To me skrbi in mislim, da tako ne bomo rešili vsebinskih problemov. Trenutno nimamo enotnega usposabljanja inštruktorjev, ki bi močno okrepilo vsebinske vezi in izmenjavo izkušenj ter skrbelo za oplemenitenje stroke in sodelovanje navzven. Danes pravzaprav ne zasledimo člankov z gorniško vsebino ne na športnih kongresih ne na zdravniških kongresih, kot da nas ni.

Andrej Stritar: Ne bi rekel, da je veliko število odborov in komisij samo po sebi napačno. Tisto, kar v PZS ni jasno izraženo, je dobro definirana skupna ideja, ki bi združevala vse to. Temu v teoriji menedžmenta rečejo vizija in poslanstvo. Običajno se jo

za vsako dobro vodeno organizacijo strne v stavek ali dva. Nisem opazil, da bi v PZS to obstajalo. Ko to definiraš, je vse drugo lažje. Potem mora vse delovati tako, da vodi k skupnemu cilju in poslanstvu. Tudi število komisij in odborov ni več samo po sebi problem, je le majhen kamenček v mozaiku, ki teži k skupnemu cilju, ki so si ga vsi zastavili s tem, da so se združili v PZS. Druga misel, ki se mi poraja ob prejšnjih odgovorih, je vezana na delovanje navzven, proti OKS in mednarodnim organizacijam. Tudi te dejavnosti morajo biti podrejene osnovni viziji in poslanstvu. Tu smo zato, da počnemo to in to. Če nam to, da smo člani nekje v UIAA in ne vem kje še, pomaga k našemu cilju, v redu, če pa nam ne, ni treba, da se včlanimo. Isto je z OKS. Nanj gledam malo manj navdušeno, kajti zelo majhen del članov društev ima interes biti v OKS. OKS je predvsem združenje vrhunskih športnikov. Mi imamo v PD vrhunske alpiniste in odprave, ampak to je majhen segment, ki ga moramo imeti, ne sme pa biti eden najpomembnejših ciljev PZS. Seveda pa sem prepričan, da članstvo v OKS vodi tudi k našemu skupnemu cilju. Zavedati se moramo, da je PZS le ena izmed organizacij civilne družbe v Sloveniji, in si ne smemo domišljati, da smo pomembnejši kot drugi okoli nas, kot se včasih čuti. Biti moramo boljši, ker smo boljši, ne zato, ker imamo pravice sami po sebi, zaradi dolge zgodovine. Potrjevati se moramo vsak dan. Močno se strinjam z omenjenim pomenom strokovnih služb in mislim, da je to eden ključnih členov, ki manjkajo v celotni zgradbi te organizacije. Res je, da je tu toliko in toliko društev, MDO in prostovoljcev, ampak tisti, ki mora stvar gnati naprej, je 'menedžer', tisti, ki je vsak dan tam. Tega v PZS v zadnjem času ni bilo čutiti.

Borut Peršolja: Poslanstvo in idejo imamo povzeto v zelo kratkem stavku. Leta 1999 so bila sprejeta Vodila za delo PZS in PD in v njih je zapisano: 'Gornišтво kot način življenja.' Ta stavek je tisti, o katerem smo se pogovarjali šest let in ga na koncu zelo jasno postavili za svojo vizijo. Obravnava vodil je bila speljana zelo demokratično do ravni posameznika, zato je tudi tako dolgo trajala. Žal so vodila danes mrtva. Marsikatere stališče, tudi stališče vključevanja PZS v OKS, je daleč od tistega, kar smo v njih zapisali. Poleg vsebinskih zadržkov, ki jih je omenil Andrej, je vključevanje v OKS sporno tudi s formalne strani – ko se je PZS vključevala v mednarodne organizacije (UIAA, CAA, IKAR ...), je o tem odločala skupščina PZS kot najvišji organ. To-

nej je odločitev sprejel upravni odbor PZS. Društva tako niso imela možnosti razpravljati o tem. Športno plezanje bo še največ pridobilo, hkrati pa smo si zaprli neposredni dialog z marsikom, tudi z državo. Zdi se mi, da PZS v javnosti nastopa predvsem z argumentom moči. Se pravi: mi smo veliki, mi imamo tradicijo, mi pričakujemo to in to kar samo po sebi. Družbene koristnosti pa žal ni več, čeprav obstaja nevsebinska Formulacija delovanja v javnem interesu. Planinsko organizacijo imamo zaradi sebe in zaradi ljubezni do gora, zato v njej delamo prostovoljno. In delati moramo dobro, da nas ne bo sram ne pred hribi ne pred prihodnjimi rodovi.

Adi Vidmajer: S tem, da smo se vključili v OKS, nismo planinstvu naredili nobene škode, ampak smo povečali športno ravnotežje ter dobro strokovno sodelovanje in poznavanje elementov, ki so nujno potrebni za sodoben odnos do mednarodnega športnega gibanja. Kar zadeva vizijo razvoja PZS, mislim, da so smernice jasno opredeljene, le uresničevati jih je treba tako, kot smo se dogovorili in napisali v Vodilih. Včasih imam občutek, kot da bi hoteli nekateri prehitovati po nepravilni strani, doseči hitre, revolucionarne spremembe in s tem vnesti nemir med planinske delavce, pa tudi v PZS. Vemo, da je naša zveza s svojo aktivnostjo v vrhunskem in rekreativnem športu v OKS na mestu, ki ji pripada. Prav tako je strokovni svet za šport doslej sprejel vse projekte PZS, saj so bili dobro pripravljene in strokovno utemeljene na vsaki seji. PZS je zveza, ki združuje na tisoče članov, ki hodijo po gorah doma in v tujini, združuje pa tudi na tisoče delavcev, ki delajo v upravnih odborih PD, MDO, komisijah, GRS. To pomeni, da je 110-letna tradicija ustvarila moč in strategijo organizacije, ki bo živela in še naprej delala za ljudi, ki želijo pošteno izkoristiti čas za uživanje in delo v tej spoštovanju vredni športno-rekreativni zvezi društev. Še naprej bomo delali tako, da bo naša naveza zanesljiva, varna in močna, zato gremo pogumno naprej, navzgor do cilja, ki ga pravi planinci dobro poznamo.

Andrej Stritar: Opažam še nekaj, kar se mi ne zdi najbolj pametno. PZS se še vedno skuša zelo močno navezovati na državno financiranje. Svet se je v zadnjih dvanajstih letih spremenil, državnih sredstev je vedno manj in vedno težje so dosegljiva. Po drugi strani pa se v zasebnem sektorju oz. v gospodarstvu obračajo veliko večja sredstva, ki bi jih bilo po mojem mnenju dobro pri-

dobiti za naše potrebe. Tako se mi zdi, da bi bilo namesto intenzivnega vlaganja v stike s politiki in državnimi institucijami marsikdaj bolj premišljeno vložiti več energije v pridobitev sponzorstva velikih podjetij, za katera sredstva, ki jih PZS porabi, niso huda obremenitev. Treba bi se bilo bolj potruditi pri tistih podjetjih, ki jih zanima naše početje, ker so morda direktorji hribovci. Sem in tja lahko postavimo na kočjo kakšno reklamo, pa bomo precej lažje izvajali svoje dejavnosti.

Adi Vidmajer: Kolikor dolgo bodo razpisi republiški, se bomo prijavljali nanje in poskušali pridobivati ta sredstva. Včasih kak razpis tudi zamudimo. Zato bo moral 'menadžerski' del zveze vse te stvari pokrivati bolj strokovno in pritegniti sredstva ne samo iz teh virov, pač pa tudi iz reklam itn.

Borut Peršolja: Vesel sem, da je sredstev iz razpisov vedno manj, predvsem zato, ker to pomeni, da se bomo morali posvetiti sami sebi. To bo povečalo ustvarjalnost v naših društvih, posledica pa bosta ugled in kredibilnost planinske organizacije, zlasti pri posegih v gorsko naravo. Če si vezan na državne jaslji, si tiho tudi takrat, ko ne bi smel biti. Pri graditvi avtocest skozi alpske prostore je bila planinska organizacija tiho, tiho je bila takrat, ko je država dovolila prost pretok tovornega prometa po naših cestah – Avstrijci ga omejujejo z ekotočkami – in tiho je bila tudi takrat, ko smo izgubili popuste pri prevozih z železnico. Planinska organizacija se mora postaviti na svoje noge in izkoristiti znanje, pripravljenost, prostovoljstvo, ki ga imamo v svoji organizaciji.

Adi Vidmajer: Neštetokrat sem rekel, da ne maram politike v planinstvu, razen planinske politike, ki jo moramo imeti dobro razvito. Dokler bo teklo tako, bomo vedeli, da stojimo na svojih nogah in na svoji gori. Če pa bi strankarska politika preseгла te meje, vemo, kje bi se znašli – spet na začetku, ko se je začelo slovensko planinstvo razvijati.

Kaj nam bo prinesla prihodnost?

Borut Peršolja: Glede prihodnosti nisem zaskrbljen. V ospredje bodo prišle druge vrednote. Sedanje stanje bo pomagalo izčistiti jedro iskrene gorniške ideje. V svojem okolju z veseljem opažam, da prostovoljstvo pridobiva veljavo. In če nam bo to uspelo obdržati na ravni celotne organizacije, bo to vzvod ali

Adi Vidmajer

gonilna sila, ki nam bo še naprej omogočala zelo prijazno bivanje v hribih. Takšnih doživetij si želim še več.

Adi Vidmajer: Tudi mene ne skrbi, ali bomo preživeli ali ne. Želim, da je v hribih pristnost, ki mora biti, sproščenost, lep medsebojni odnos, da imamo svoj kodeks ne samo v hribih, ampak tudi v dolini. Za nami prihajajo mlajši in prepričan sem, da bodo prav tako zavzeti za to, da se na tem področju še več naredi, in da bodo obdržali poslanstvo in imovino v planinstvu – kočje, poti itn. – vsaj na taki ravni kot doslej.

Andrej Stritar: Vedno več ljudi hodi v gore, to vidim vsako nedeljo. Zato me manj skrbi za društva, kajti vem, da bomo ljudje vedno našli razloge, da se bomo združevali na temelju skupnih interesov. Društvo je na lokalni ravni in ga je razmeroma preprosto obdržati skupaj. Vendar vsako podjetje lahko tudi propade, če se ga ne vodi pravilno in če v kakem trenutku ali obdobju izgubi smer. V tem pogovoru je že bilo omenjeno, da je PZS v krizi. Upam, da ta kriza le ni tako velika, da bi se bilo bati hudih posledic. Tako kot vsako resno podjetje ali organizacijo je treba tudi PZS voditi tako, da se najde pozitivne stvari, ki jo držijo skupaj, in jo na temelju tega peljati v prihodnost. ○

Zimske sobe v planinskih kočah

Kako prenočiti, kadar ni oskrbnika, zadnji del

Besedilo in Fotografije: Matjaž Ferjančič

Vodnikova koča na Velem polju

Vodnikova koča stoji pod Bohinjskimi vratci in nad Velim poljem, obkrožena s tremi dvatisočaki – Vernarjem, Toscjem in Mišelj vrhom, ki nimajo nadelanih poti. Kočo upravlja PD Bohinj – Srednja vas in je 1805 metrov visoko.

Vodnikova koča ima naslov (Stara Fužina 242), nima pa označene zimske sobe, zato kar korajžno na zadnjo, JZ stran, s katere se skozi enojna lesena vrata vstopi v 1 krat 2 metra veliki prehodni prostor. V njem so klop, obešalnik, metla, smetišnica, skratka, vse, kar je potrebno, da se znebi-

Copate prinesite s seboj

Vhoda ne bo težko zgrešiti

mo snega pred vstopom v glavni prostor. Prehodni prostor ima tudi veliko okno in napravo za klic v sili, ki DELA!

Glavna soba (4,5 krat 5 metrov) ima večino sten v lesu in dve veliki okni, ki pripomoreta k prijetnemu bivanju. V njej so 3 mize, 3 stoli, 2 klopi in 5 lepih, robustnih starih postelj, na katerih sta po dve žimnici. Špranje med ozkimi posteljami da zapolniti z dobrimi odejami, ki jih je tu obilo. Tako lahko večja družba udobno prespi na tleh brez

Št. ležišč: 5 (udobno) + 8 (mi se 'mamo radi)

Odeje: 28

Kurjava: je ni

Splošni vtis: užitek

izolacijskih podlog, da podolgovate preproge niti ne omenjam. V zunanji steni sta tudi dva zračnika, če bi se ozračje v sobi preveč segrelo. Naj omenimo še obešalnike na stenah, knjigo s 100 vpisi obiskovalcev v zadnji zimi ter nekaj sveč (vžigalic ni!), pa smo skoraj že končali.

V vmesnem času, ko vsi nestrpno čakamo na sneg, pa ima Vodnikova koča pravo vodno bogastvo. Tik ob njej je močan celoletni vir tekoče vode. Na zdravje torej, če se lahko z juho tudi nazdravlja!

Tržaška koča na Doliču

Tržaška koča stoji pod SV pobočjem Kanjavca, od Velske doline jo loči Dolič, od Zadnjice pa Komar. Kočo, ki je 2151 metrov visoko, upravlja PD Gorje.

Zimska soba oziroma samostojni bivač je od Tržaške koče na Doliču oddaljen 10 metrov in tudi dobro označen. Skozi dvojna vrata (zunanja se bolj prislanjajo kot pa zapirajo) se stopi v spodnji prostor velikosti 3 krat 3 metre, kjer nas pozdravita dva pograda brez žimnic. Tu so še stol, majhna miza z vpišno knjigo in velikimi vžigalicami, metla, smetišnica in prazna kanta. Toda nikar ne mečite smeti vanjo. Zakaj ne? Na pograda je prava majhna prenosna peč in petrolej in v priloženih navodilih za njeno upora-

Majhno je prijetno

Koča kot gams

bo je nasvet, da se lahko v kanti tudi topi sneg. Odlično, samo še vino, sladkor in klinčki manjkajo! Sicer pa previdno s pečjo oziroma z dolivanjem petroleja. Bivač namreč nima gasilnega aparata!

Po lestvi se povzpemo v mansardo velikosti 3 krat 6 metrov. Tu so kratka klop in dva pograda s po šestimi ležišči. Več odej ne bi škodilo. Eno okno in okno v pritličju zagotavljata dovolj svetlobe v prostoru. Odprtino na tleh mansarde se da

Št. ležišč: 12 (udobno) + 9 (mi se 'mamo radi)

Odeje: 15

Kurjava: je

Splošni vtis: uporabno

zapreti s pokrovom, tako da se lahko na tla razprostreta dve izolacijski podlogi. Tako kot spodaj je tudi tu vse v lesu.

Bivač na Doliču bi zaradi peči skoraj zaslužil oceno »užitek«, vendar vonj po petroleju ne pričara romantike, prav tako pa tudi ne goli pogradi v pritličju. Kdor se bo namenil v ta sicer lepi bivač, naj za vsak primer le vzame s seboj rezervo kakovostnega petroleja za gretje, saj je v navodilih zapisano, da je poraba 0,22 litra na uro. Pa prijetno bivanje vam želim!

Kekčeva dežela

Zasavska koča na Prehodavcih

Zasavska koča stoji na Prehodavcih, SV nad njo se vzdiguje Vršac, JZ se začinja greben Velikega Špičja, pod njo pa se svetlikajo tri najvišje ležeča Triglavska jezera. Kočo upravlja PD Radeče pri Zidanem Mostu in je 2071 metrov visoko.

Zimska soba je samostojna kočica južno od Zasavske kočice in jo je med štirimi kočami treba poiskati, saj ni nikjer oznake, tisti napis »bivak« na vratih pa je tako ali tako pobarvan skupaj z vrati. No, ko sem jo obiskal, je bila njen razpoznavni znak na steno obešena metla poleg vrat. Res lepo, saj vsi vemo, kako se z zmrznjeno metlo temeljito pometati!

Enojna vhodna vrata so na vrhu kratkih stopnic in imajo dva zapaha. Spodnji je tik nad pragom, zato – če si tu v snežnih razmerah – najprej odmeči sneg od vrat in odpri zapah, preden vlo miš noter. V sobi velikosti 4 krat 5 metrov je eno

Brezplačna klima na vratih

samo okno, ki komaj zadosti želji po svetlobi. Ker je vse v lesu, je gasilni aparat kar na mestu. Tla so pokrita z linolejem, tu pa so še ena klop in na njej vpisna knjiga (približno 200 vpisov na leto), sveča in vžigalice. Nekaj obešalnikov bo razbremenilo odlagalni prostor za nahrbtnike, ki je pri vhodnih vratih. Odeje in žimnice so bolj stare in nametane skupaj, vendar je vse skupaj še vedno zadovoljivo uporabno.

Z malo dobre volje obiskovalcev bi lahko pridne roke vnesle nekaj reda v ta bivak in prvi vtis pri vstopu bi bil še boljši. Toda priznajmo si, včasih nam je (žal) kar nerodno biti priden in zato vedno znova žanjemo svoje sadove ...

Št. ležišč: 16 (udobno) + 10 (mi se 'mamo radi)

Odeje: 30

Kurjava: je ni

Splošni vtis: uporabno

Bivak pod Špikom

Bivak pod Špikom upravlja PD Gozd Martuljek. Bivak stoji 1424 metrov visoko v zahodnem delu knice Pod Srcem, nad katero se dviga severna stena Špika.

Bivak je brunarica z dvema etažama. Pravi »bivak« je pravzaprav zgornja podstrešna soba. Spodnji prostor je zaklenjen, ključ se dobi pri Omanovih v Gozdu Martuljku. Vhod v zimsko sobo je na zadnji strani. Do vhodnih vrat pripleza-

Vhod z zadnje strani (foto: Vladimir Habjan)

Notranjost bivaka (foto: Vladimir Habjan)

Št. ležišč: 8 (udobno) + 12 (mi se 'mamo radi)

Odeje: 7 kosov

Kurjava: je ni

Splošni vtis: uporabno

mo po lestvi, v snegu velja previdnost! Vrata so zapahnjena s skromnim zapahom in se od znotraj ne dajo zapreti. Prostor je velik približno 6 krat 4 metre. Notri je prav prijetno, najboljši vtis naredijo lesena tla in zgljedna čistoča. Sredi prostora je zidan dimnik. Žal je izolacija zelo skromna, tako da je pozimi precej hladno. Na strani vhoda zija tudi razpoka med lesenimi deskami, tako da je prostor dobro »prezračen«. Vzmetnice so že precej izdelane in so razporejene po prostoru, zanimive pa so mini, tj. polovične (otročke) vzmetnice, ki jih je 6 in so prav tako že preživele svojo dobo uporabnosti. V prostoru je gasilni aparat. Ker je bil naš namen obiskati samo zimske sobe, si spodnjega dela niti nismo ogledali. Iz svojih izkušnjah pa vem, da je tam prav prijetno. Da se zakuriti in tudi kaj skuhati. Vpisna knjiga je v spodnjem delu bivaka. Odsvetujem prenočevanje brez spalne vreče. Voda je 20 minut pod bivakom.

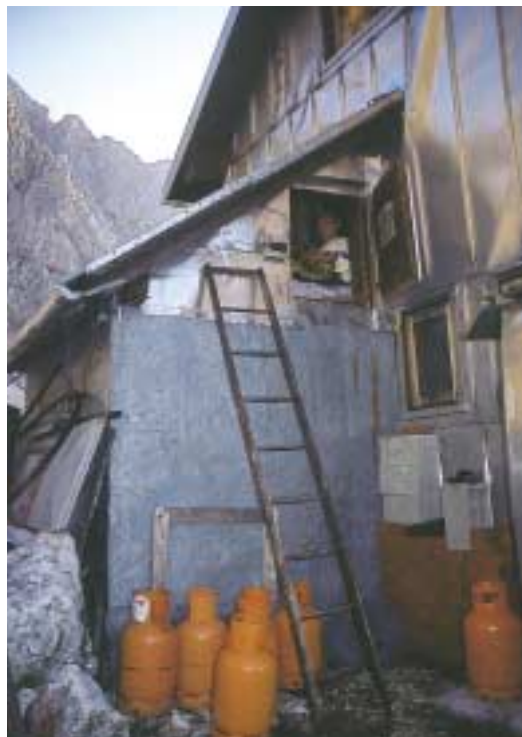
(Vladimir Habjan)

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Zavetišče pod Špičkom

Zavetišče pod Špičkom upravlja PD Jesenice. Stoji 2064 metrov visoko na robu melišča na vzhodni strani skalne ostrice, imenovane Špiček, nad dolino Zadnja Trenta, na severni strani pa je v bližini Jalovec.

Zimski sobi bi težko rekli soba: gre namreč za skromen prostorček nad majhnim prizidkom (bolje »prileskom«) na zadnji strani zavetišča. Kdor je tu kdaj že prespal, ve, da ni ravno veliko prostora. Soba za spanje je ena sama in kaj veliko ne moremo izbirati. Majhna kočica je bila od nekdaj sinonim za skromnost in tudi prijaznost. Prostorček, namenjen za zimsko spanje, je skladen s to podobo, le da je še skromnejši. Najdemo ga na zadnji strani v prizidku. Ta je obdan s pločvino, ki bo poleg lesenih desk naša edina izolacija. Vhod je tik pod vrhom, do tja priplezamo po železni lestvi. Ob visokem snegu to niti ne bo potrebno. Vhod je zapahnjen, prav tako se da zapahniti od znotraj. Vrata so majhna, tako da nam z nahrbtnikom na

Po lestvi v zimsko sobo (foto: Vladimir Habjan)

ramah ne bo uspelo vstopiti. Pa tudi notranjost je tesna, tako da se bomo že trije hudo tlačili. Štiri vzmetnice so položene druga zraven druge. Ne predstavljam pa si, kako komu uspe priti noter, posebno pozimi z vso spremljajočo kramo. Prostor je namreč precej nizek. Glede spanja – kolikor ga sploh bo – ni kaj več povedati. Skromno zavetišče, skromna zimska »soba«. Še najprimernejša se mi zdi za zaljubljena mladca, ki bosta ob bedenju ali »crkljanju« prav gotovo preživela romantično noč.

(Vladimir Habjan)

Tako, pa smo končali opis zimskih sob v naših kočah. Nabralo se jih je 21 in upam, da nismo kate-tere izpustili. Za vodilo nam je bila spletna stran, ki jo ureja PZS. Možno je, da boste v kakšni zimski sobi naleteli na precej drugačne razmere, kot so bile opisane tu. Običajno se lahko za to »zahvalite« nemarnim predhodnim obiskovalcem. Naj nam bo vsem jasno, da s primernim obnašanjem

Št. ležišč: 3 (udobno) + 15 (mi se 'mamo radi)

Odeje: 8 kosov

Kurjava: je ni

Splošni vtis: pogojno uporabno

Datum ogleda: avgust 2002

in skrbjo za sobni inventar izkazujemo spoštovanje do dela skrbnikov koč in zimskih sob. In ne nazadnje bomo imeli ravno mi gorniki »dobiček«, saj zadovoljnemu skrbniku ne bo žal vložiti truda in denarja v opremo zimske sobe. Zatorej pamet v roke – in ne tako kot tisti, ki bi radi v imenu ekologije zaprli ceste v alpske doline in začeli pobirati vstopnino, medtem pa bodo s helikopterjem še naprej oskrbovali planinske kočice s pivom! Toda to je že druga tema, pri kateri bo res treba udariti po mizi ali pa po ... ○

Karničar na Aconcagui

Davo Karničar, ki si je postavil za cilj presmučati najvišje vrhove vseh celin, se je v prvi polovici januarja mudil v Južni Ameriki. Njegov namen je bil smučati z najvišjega vrha obeh Amerik – Aconcague, visoke 6960 m. Po smučanju z najvišjega vrha v Aziji in na svetu (Everesta), najvišjega v Evropi (Elbrusa) in najvišjega v Afriki (Kilimandžara) je bil to njegov četrti cilj v nizu sedmih. Ob ugodnih vremenskih razmerah mu je vzpon na vrh gore uspel v izredno kratkem času. 10. januarja si je okoli poldneva na vrhu Aconcague pripel smučič in odsmučal proti vznožju. V zgornjem delu je zaradi pomanjkanja snega uporabil kratke, meter dolge smučič, od 6500 metrov pa je smučal z normalnimi. Njegov naslednji cilj je Denali na Aljaski (6194 m), sredi poletja naj bi se odpravil v Avstralijo na Mt. Kosciusko (2228 m), konec leta pa na Antarktiko (Mt. Vilson – 5140 m). Mogoče je pri tem načrtu le majhna Člepotna napaka – najvišji vrh Avstralije in Oceanije je namreč Puncak Jaka (ali tudi Jayapura, Puntjak Djaja...), visok 5030 m, na otoku Nova Gvineja.

Ledna tekma v Rušah

AO PD TAM iz Maribora je 25. januarja organiziral prvo tekmo v okviru letošnjega slovenskega pokala v lednem plezanju. Potekala je na 13 metrov visokem umetnem poligonu, ki ga je Blaž Navršnik postavil v Smolniku, na travniku ob Dravi poleg ceste Ruše-Lovrenc. Najprej so bile težavnostne preizkušnje, nato pa še hitrostna. Iz kvalifikacij se je v finale uvrstilo 9 moških (od 18) in pet žensk (od 8). V ženski konkurenci je cepine najbolj vihtela Mariborčanka Tanja Grmovšek (AAO Kozjak), druga je bila Nina Kopčavar (Akademski AO), tretja pa Jasna Pečjak (AO Domžale, Vrh). Pri moških je zmagal Niko Šumnik (AO TAM) pred Juretom Greglom (AO Kozjak) in Anžetom Marenčetom (AO Kranj). Na hitrostni tekmi je nastopilo 7 žensk in 14 moških, zmagovalca pa sta bila Tina di Batista (AO Ljubljana Matica) in Anže Marenče (AO Kranj). Pri ženskah sta se za zmagovalko uvrstili Grmovšek Tanja (AAO Kozjak) in Nina Kopčavar (Akademski AO), pri moških pa sta na stopničkah stala še Pavle Kozjek (AO Ljubljana Matica, Dumo, Kayland) kot drugi in David Lešnik (AO TAM) kot tretji. Izvedbo tekmovanja so omogočili Občina Ruše, PD Ruše, Srednja kemijska šola Ruše, Zobna ordinacija Prodan in Iglu Šport.

Sibirske gore

Prostranstva daljnega severa

Besedilo in Fotografije: Stane Klemenc

Aprila 2002 sem imel spet v načrtu že tradicionalni obisk Severnega tečaja. Ker pa so trije udeleženci trekinga konec marca odpovedali udeležbo, sem s preostalima dvema prestavil to turistično odpravo na naslednji april. Tako se mi je ponudila priložnost, da si uresničim že nekaj let staro željo po raziskovanju sibirskih gora.

Najvišja gora evroazijskega kontinenta nad 55° severne širine je 3003 m visoka gora Pobeda v Ojmjakonski regiji Ruske republike Jakutije. V 14 dneh sem si organiziral vse potrebno, od vabila za pridobitev vize do letalskih prevozov in kontaktne osebe v zadnjem naselju pod gorami. V Jakutsku sem se oskrbel z zemljevidi regije in gora. Moj izhodiščni cilj je bilo naselje Ust-Nera (ustje reke Nere), eno jakutijskih središč zlatokopov in goram najbližje mesto, dosegljivo z letalom. Nisem imel pojma, kaj me tam čaka, ali bom lahko prišel do najvišje gore, ki je oddaljena 180 km – cest namreč ni -, ali imajo helikopter in kakšne so trenutne razmere za transport po brezpotjih in v gorah.

Dežela zlatokopov

19. aprila sem prek goratega področja Verhojanskega hrbta priletel v obljubljeno deželo zlatokopov. Ust-Nera je značilno socialistično delavsko naselje; ustanovljeno je bilo leta 1938, ko so geologi odkrili zlato. V zadnjem desetletju je precej nazadovalo. Prebivalcev je menda še vedno približno 10.000, to je polovico vseh živečih v regiji, ki je petkrat večja od Slovenije in po večini gorata. Naselje leži v kotlini ob sotočju rek Indigirke in Nere, na višini 490 m, obkroženo z malo nad 2000 m visokimi gorami, ki so se ob mojem prihodu bleščale v soncu in so izredno primeren cilj za turne smučarje. Slabosti tega turno-smučarskega raja sta dolge razdalje in to, da razen ene izjeme ni nikjer možnosti prenočevanja.

Jakutska ljudska noša

Moj vodnik in organizator v Ust-Neri je bil Ukrajinec Andrej Nikolajevič Bondarenko, ki je kot geolog pred 6 leti prišel tja iskat zlato. Nedotaknjena narava ga je navdušila, pustil je delo geologa in je zdaj oskrbnik Gorske baze, enega redkih smučarskih središč v sibirskih gorah.

Po orientacijskem ogledu naselja in zanimivega muzeja sem ob Andrejevi pomoči in zemljevidih naredil racionalen in učinkovit načrt za naslednji teden. Ugotovila sva, da ni prav nobene možnosti za obisk oddaljene najvišje gore Pobede, saj bi bilo predrago.

Drugo jutro sem se pridružil skupini, ki je šla za konec tedna smučat v Bazo. Ta leži na 1100 m visoki planoti na robu gozdne meje, kjer redki macesni preidejo v pas grmičevja in rušja. Bazo sestavlja 9 zelo različnih, skromnih lesenih hišic in bivalnikov. V bližini stoji velik, zelo hrupen agregat, ki Bazo in žičnico oskrbuje z elektriko. Žičnico so ljudje naredili sami. Dve 6-milimetrski plete-

Dekleta iz Tomtora v evenski ljudski noši

ni žici te potegneta 300 višinskih metrov više, toda za to je potrebno nekaj spretnosti, kajti na žico moraš zataktniti vzvod, ki te na 3-metrskem traku vleče navzgor. Ob koncu tedna je na tem s smučmi teptanem smučišču od 30 do 50 ljudi. Ker pa sta med njimi direktorja Geološkega zavoda in Zlatih rudnikov, so ravno ob mojem odhodu dobili z Japonske nov ratrac – teptalec snega.

Snežne razmere to zimo so bile podobno skromne kot pri nas in v Centralnih Alpah. Pozneje sem ugotovil, da ima to tudi dobro stran. Ker so bile temperature vso zimo enakomerno nizke, sneg ni predelan – ostal je suh, le pogosti vetrovi ga stisnejo in naredijo nevarne klože.

Vrhovi okoli Baze so se 20. aprila zjutraj kaza-

li v najlepši zimski sončni podobi. Vsi so brez imen. Najvišjega, ki je tudi najlepši in najbolj strm, imenujejo Afrodita. Visok je 2060 m. Desno od njega se vleče greben z nekaj čudovitimi vrhovi, primernimi za turno smuko. Gladka bela pobočja prekinjajo številni granitni bloki, ki krasijo vse grebene in vrhove. Ker ljudje pozimi ne hodijo dlje od žičnic v Bazi, ni nihče nič vedel o razmerah v gorah. Zato sem si za prvi cilj izbral lažji vrh v tem desnem grebenu. Do vrha sem s smučmi prehodil 4 km razdalje in se vzpel za kakih 400 višinskih metrov. Sneg je bil suh, nepredelan, z mehko kložo na vrhu, ki se je vdajala ob vsakem koraku, zastrašujoče pokala in »vzdihovala«, kot da se bo vsak hip sprožil plaz. To se je k sreči dogajalo bolj na varnem planotastem terenu. Sneg je bil debel od 60 do 100 cm in to je bilo na teh poraslih pobočjih, posutih z velikimi skalami, premalo za hudo nevarnost. Najvišji vrh je bil od dopoldneva v vetrovnem snežnem oblaku, na mojem hribu, ki sem ga za svojo orientacijo imenoval Bazni vrh, in naprej proti severu pa je bilo ves dan sončno in dokaj mirno. Na svoji prvi sibirski gori, visoki 1615 m, sem užival v prelepih razgledih prek stolpastih grebenov na številna zasnežena hribovja vsenaokrog. Z užitkom in veseljem sem se povzpel nanjo ter z nje prečil še na naslednji vrh, ki je bil 105 m nižji. Na vrhu sem se veselil lepega plezanja po granitnih balvanih in stolpih. Temperatura je bila ves dan približno -15 C. Proti večeru sem se zadovoljen vrnil po isti smeri prek platoja v Bazo.

Vihar na Afroditi

Naslednji dan je bila moj cilj lepa gora Afrodita. Okoli 11.00 se je enako kot dan prej odela v viharne oblake in me skušala odgnati. Kljub njeni neprijaznosti sem vztrajal in se najprej s smučmi po globokem, od vetrov nanešenem snegu povzpel do višine 1780 m. Tam je bila strmina prevelika, smučmi sem zamenjal z derezami in se v območju neizrazitega grebena malo desno od osrednjega pobočja vzpenjal proti vršnemu grebenu. Iskal sem od vetra izpihana pobočja, idealna za plezanje z derezami in cepinom, vendar jih je vse prevečkrat prekinjala globoka, za plazove nevarna plast snega. Zadnji del pod grebenom je

Aprila je v sibirskih gorah še trda zima

Vsi grebeni so okrašeni s stolpi

bil dobesedno zasut s pršičem. Počasi, toda vztrajno sem tik pod skalo prečno ril proti škrbini v vršnem grebenu. Vidljivost je bila izredno slaba, na gori je zavladal vihar, pogled proti vrhu je bil zastrašujoč. Veter je z orkansko močjo nosil oblake snega prek divje razbitega grebena, polnega opasti. V tej zadnji prečnici sem gazil sneg že skoraj do pasu. Ko sem bil že prek polovice, se je po bočje tik pred menoj odtrgalo od skal. Malo sem se prestavil, vseeno pa sem z derezami imel dovolj trdno oporo, da se je ves pršič brez mene odplazil navzdol v megleno globino. Potem sem pohitel do grebena, si oblekel vetrovko in še ene rokavice, popil malo čaja ter pojedel nekaj dobrih ruskih piškotov. Druge mi je odnesel veter. Do vrha je bilo še nekaj manj kot 100 m. Težave v vršnem grebenu so bile II. težavnostne stopnje; sneg je bil k sreči po večini bolj zbit kot v zavetrju pod grebenom, tako da so se dereze dobro prijemale in sem se lahko varoval s cepinom. Najbolj se moral paziti na velike opasti, ki se z vetrne strani niso videle, saj je bila vidljivost nemarno slaba, zatem pa na ravnotežje, ki so ga ogrožali zelo močni sunki vetra. Previdno sem iskal najbližje prehode, se izogibal navpičnim gladkim stolpom in končno prišel do zadnjega. Na njem je bil pritrjen železen drog, s katerega so vetrovi že davno odnesli poletni obešeno jakutijsko zastavo. Stolp je bil prestern, da bi lahko zlezal nanj, okroli njega pa se ni dalo – stene so strmo padale v globino.

Ko sem se že skoraj sprijaznil s tem, da se bom moral obrniti 5 ali še manj metrov pod vrhom, sem se le zbral in po strmo padajoči vesini plitvi snežni prečil okrog. Na srečo sem našel ozek žleb, ki me je po nekaj zamahih s cepinom pripeljal na vrh. Zadovoljen sam s seboj sem opravil dokazne fotografske in videoposnetke, pospravil vse nazaj v nahrbtnik in še bolj previdno kot prej iskal prehode nazaj po zopet zasneženem ali zapihanem grebenu do škrbine in naprej do smuči. Tam sem si oddahnil, kot da bi v domačih hribih prišel do avta. Samo še na smuči sem moral stopiti in se zapeljati v dolino. Orientacija ob pomoči GPS-a ni bila problem, težko pa je bilo smučati, ker nisem vedel, kam se peljem. Večkrat sem se zakopal v nasprotni breg širokega žleba, po katerem sem smučal navzdol. Na platoju pod goro je bila vidljivost boljša, veter pa je še naprej neusmiljeno bril.

Naslednji dan se vreme ni izboljšalo. Vrnil sem se v Ust-Nero. Tam mi je Andrej priskrbel prevoz, tako da sva si v naslednjih dneh lahko ogledala okoliške vasi in hribe. Obiskala sva vas Pobedo, ki je izhodišče za pohod na istoimensko goro. Uspelo nama je dobiti vse informacije za izpolnitev mojega naslednjega načrta, organiziranje izjemno zanimivega trekinga na to najvišjo goro Sibirskega severa v naslednjem poletju. Že pot do gore bo zaradi pestrosti in nenavadnosti transportov zanimiva avantura. ◉

Pot k lepemu

Pot, ki je odprta vsakomur

Besedilo: Lado Brišar

Stran od premočrtnosti

Včasih greš v hribe zato, ker je pač pohod na Stol, Porezen, Snežnik ... ali ker pelješ znanca na že davno obljubljeni Palec ali ker se maja hodi na Golico. Taka načrtnost ima okus po neizbežnosti, uklenjenosti v čas in prostor, kot bi bile na koledarju markacije, ki jih je treba obvezno upoštevati. Tudi v našem enosmernem življenju se nekateri bolj ali manj uspešno upiramo strogo markirani poti od rojstva do smrti: prvi zob, šola, birma, diploma, ohcet, služba, penzion, britof. Ne maram premočrtnosti, ne morem in ne znam tako živeti, hočem stranpoti, zakaj bi hodil vedno predpisano dolgočasno naravnost? Brez brezpotij v življenju in v hribih pri meni ne gre. **Tone Pavček** je to bolje povedal: »Silil si se bogvekam, silil si se na vse kraje, samo sebe nisi prisilil, da bi našel zavetje, tiho, varno, mirno v samem sebi. Pridobil si malo, minilo je mnogo.«

Najlepše je takrat, ko greš v hribe brez posebnega razloga in izgovora, greš zato, ker čutiš, da preprosto moraš iti. Kar zgodi se, ali kot pravijo na Vzhodu: ne izbiraš ti poti, ampak ona tebe. Nič dolgoročnih vnaprejšnjih dogovorov s prijatelji, saj se jih tako večina ne uresniči, vedno ta ali oni na vsem lepem nima časa, čeprav je prej prav on najbolj priganjal.

Veliko je Velikih vrhov

Sredi decembra me je prijelo: grem na Veliki vrh. Ker je hribov s tem imenom samo v Atlasu Slovenije kar 36, moram natančneje povedati, katerega imam v mislih: moj Veliki vrh je skoraj dvatisočak, 1944 metrov visok, je v Karavankah med sedloma Seča in Kočna. Zakaj ravno tja gor? Mogoče zato, ker še nikoli nisem prišel s tega hriba prav zadovoljen. Pred časom, ko smo bili še v Jugoslaviji, sem nehote zbudil dva graničarja, ki sta spala med rušjem. Pokazal sem jima dovolilnico za gibanje v obmejnem pasu od Zelenice do Tromeje. Tisti s činom jo je nekaj časa čudno obračal v rokah. Verjetno je imel težave z latinico, zato jo je dal svojemu tovarišu. Nista govorila kaj dosti, samo odkimavala sta, me čez nekaj časa spustila naprej, nato pa celo pot hodila par deset metrov za mano. Prav nič prijetno mi ni bilo, počutil sem se kot divjad

pred lovcem. Pred nekaj leti pa sem se od vrha do Seče v megli nepreklicno izgubil, mislil sem, da grem na gorenjsko stran, v resnici pa sem se po nekakšni gamsji stečini spuščal na Koroško. Ko sem končno odkril zmoto, sem se debelo uro pretepal z rušjem, da sem pripihal na Sečo.

To pot je bil dan lep, snega ne preveč. Z avtom sem se potegnil na **Križovec**. Na zemljevidih in v vodnikih lahko preberemo različna imena za ta predel: Križavec, Križevci, Križovci. Med domačini v Javorniškem Rovtu pa je slišati le: Križov'c. Ker sem imel časa dovolj, sem izbral daljšo, zato pa lepšo pot. Najprej kakih 150 metrov nazaj po isti smeri, nato proti vzhodu skoraj vodoravno proti Za Mavram. Ob poti je kar nekaj počitniških hišic, ampak čudno, kadar hodim mimo njih, skoraj nikoli ni v njih žive duše. Kot da bi si jih ljudje gradili zato, da jih imajo, ne pa, da bi jih uporabljali. Tudi danes se iz nobenega dimnika ni kadilo. Pri zadnji hišici na levi se odcepi navzgor stara, kar široka pot, kjer so včasih gnali živino na Belsko planino. Namerno sem jo zgrešil in šel raje naprej v isti smeri do krmilnice za divjad, nato pa po zgornji poti **Pod pečmi**. Od tu naprej je bilo treba gaziti na celo, nič zato, pač čudoviti razgledi s te poti niso zastoj, večjo vrednost imajo, ker so prigrarani. Videli so se vsa Savska dolina tja do Šmarne gore, Škofjeloško hribovje, Jelovica, pod nogami pa nebeško modro jezero ob bivši karavli. Spomladi te pečine nad potjo žarijo rumeno, prekriva jih avrikelj.

Na sliki nikoli ni vsega, vse je le tam

Ob poti sem naletel na majhno votlino, v njej pa, kot bi iz tal zrasel, prelep polmetrski stalagmit iz ledu. Fotografiral sem ga, ampak ob pogledu na sliko sploh ne občutiš tistega kot v naravi. Manjkajo pečine nad votlino, na sliki ni tistega, kar ima fotograf za hrbtom, nikjer ni utrujenega skrivenčenega borovca zraven votline. Je že tako, ta ledeni kapnik sem ponotranjil, najlepši je v mojem spominu, še bolj kot v resnici, saj mu je čas dodal še nekaj zlahne patine.

Steza Pod pečmi se priključi markirani poti v zgornji tretjini Medjega dola. Še nobenega planinca nisem srečal, ki bi hvalil pot navzdol skozi Medji dol. Mogoče zato, ker ta pride na vrsto običajno ob koncu ture, takrat,

ko so noge že precej težke. No, jaz sem šel to pot gor s še spočitimi nogami. Ko takole grizem kolena, enolično predstavljam noge, korak je umirjen, mi včasih misli za dlje časa odtavajo tja v dalj in vase. Takrat ne vidim ničesar okrog sebe, ni več grebenov nad mano, ne zaznam več drevja ne skal, okolica preneha obstajati, objektivne stvarnosti ni več, samo moja notranjost je, tam se dogaja, pogovarjam se, duh seže globoko. Podoživljam dogodke, stvari, celo močnejše kot v realnem svetu. Marsičemu pridem zlahka do dna. Čez nekaj časa se zavem, sploh ne vem, kako in kje sem hodil zadnjih nekaj minut, kdaj sem minil staro znamenje ali tisti značilni balvan. Čudno, nisem zašel s poti, čeprav moja glava pri hoji sploh ni bila zraven.

Na Seči se strmina za nekaj časa unese, pa še nekaj gazi podobnega je bilo videti, pred nekaj dnevi so tod sestopali. Na državni meji sem, koroška jezera so pod mano, delno jih zakrivajo meglice, le pri nas je nebo skoraj brez oblakov, sonce, sonce. Ja, res živimo na sončni strani Alp.

Od tod pelje steza do vrha prav po meji, čeprav je v snegu ni videti, se jo pa »zelo razločno sluti«. V lepem vremenu tudi zaiti ni mogoče, cilj je pred mano lepo viden. Zagazil sem v strmino Struške, ime je čisto koroško, na naši strani govorimo le o Belski planini, vrhovi nad njo pa imajo prav lepa imena. Prvi vrh so Zijalke, domačini jim pravimo Zjavke. Za njimi je treba celo malo navzdol, potem pa spet lepo položno navzgor do Velikega vrha. Na desni pod mano, na Koroškem, je kot v pravljici osamljena kmetija sredi senožeti, baje se reče pri Znidarju.

Pot od vseh in za vse

Pa sem na cilju. Vrh je prostran, širok, cela planjava, kar v tem koncu in pri tej višini ni običaj, Dovška Baba ali Trupejevo poldne sta precej bolj špičasta. Na njem je velik, grd, pločevinast bivalni kontejner, menda ga imajo radioamaterji. Ne verjamem, da je kakšnemu planincu všeč ta gora železja na samem vrhu, visoka in velika za dva običajna bivaka (taka, kot sta pod Rokavi ali v Veliki Dnini), verjamem pa, da jo je bilo zelo enostavno prinesiti sem gor s helikopterjem. Če že mora biti tam, bi ji lahko videz vsaj za silo pokrpali, na to gromozansko konzervo bi nataknili leseno alpsko streho, še bolj pa, če bi vso obili z lesom.

IZ doline se je z naše strani oglasila gasilska sirena, seveda, ura je poldan in sobota je. Ko je odtulila svojo turobno pesem, so jo čez minuto ponovili še avstrijski gasilci. Kaže, da »Feuerwehr« zamuja ali pa »pažarna abramba« prehiteva. Razgled z vrha je enkrateno, na zahodu vsi hribo do Kepe, na vzhodu večino obzorja zasedata Vajnež in Stol, na severu za Dobračem sta Gros-glockner in skupina Ankogla. Čez Mežaklo štrlijo Julij-

ci. Izstopa Rjavina z značilnim Temenom. Spet obujam spomine na prehojene poti, posebej tista okrog Luknje peči je od tu lepo vidna.

Če hrepenite po duševnem miru, pridite sem gor, naužili se ga boste, da vas bo držalo pokonci vsaj do naslednjega tedna. Pa še prijatelja vzemite s seboj, saj je prav duševni mir ena od tistih reči, ki jo pridobite, če jo podarite komu drugemu.

Navzdol sem jo mahnil po prehodih med rušjem proti **Belski planini**. Sameva, pozimi nima kaj dosti obiska, zgodaj spomladi bo že bolj živo, tu je pravi raj za turne smučarje, poleti pa je že skoraj pregosto, saj se, odkar ni več graničarjev, včasih valijo mimo kolone planincev od Stola do Golice. Danes pa mir, tišina, le kavelke mi delajo družbo pri malici. Nobenega vetra, na soncu je tako toplo, da bi skoraj zadremal.

Ura je še zgodnja, zato ne grem naravnost navzdol, ampak naredim še ovinek čez Korenščico na **sedlo Kočna**. Ta del Karavank, posebej sedlo, obiščem vsako leto večkrat, zgodaj spomladi s smučmi, marca, aprila hodim gledat zvončke, ki kukajo izpod snega, poleti nabiramo materino dušico, tudi na Golico hodim najraje po daljši poti čez Kočno. Vedno znova me očara s svojo travnato širjavo, ki blago položno pada proti jugu, z grozečim prepadom na severni strani, poleti s preprogo cvetja, pozimi pa z nedolžno snežno belino, ki jo le sem in tja prereže kakšna smučina. Če je duša zgoraj na Velikem vrhu našla svoj mir, se je tukaj napolnila z lepoto. Ne vem več, kje sem prebral, a za Kočno zares velja: »Pot k lepemu je vsakomur odprta. Pripada vsem.«

Dovolj romantike, treba bo domov. Na Pustem rovtu pred pastirsko kočico srečam samotnega smučarja. Prav nič nama ni za pogovor, samo pozdrav, par besed o vremenu, snegu in že odhitiva vsaksebi, jaz navzdol na Križovec in v sivo dolino, on pa navzgor proti soncu na sedlo Kočne. ●

Vrh Velikega vrha na Struški
(foto: Vladimir Habjan)

V dneh med 3. in 4. februarjem 2003 je na območju Triglavskega pogorja potekala reševalna akcija slovenske GRS, kjer se je smrtno ponesrečil gorski reševalec Martin Čufar. Povzemamo poročilo GRSS:

Poročilo o nesreči na Konjskem prevalu

Obvestilo o nesreči 3. 2. 2003 ob 17.50

Načelnik postaje GRS Mojstrana dobi obvestilo o nesreči od vremenoslovcev s Kredarice. Takoj obvesti Regijski center obveščanja (ReCo) Kranj in pošlje osnovne podatke o dogodku. Zaprosi za helikopter, vendar dobi negativen odgovor. Odloči se za klasični način reševanja.

Odhod na reševalno akcijo 3. 2. 2003 ob 19.00

Prva skupina sedmih reševalcev s popolno zimsko opremo in opremo za reševanje odide iz zatrepa doline Krme proti Zgornji Krmi. Iz skupine se izločijo štiri hitri (jurišni) reševalci in pri planinskem stanu v Zgornji Krmi zavijejo na desno – pod Arnovo glavo proti Konjskemu prevalu. Drugi reševalci, ki še prihajajo, z izhodnega mesta v Krmi odhajajo za njimi. Vremenske razmere ob odhodu reševalcev v akcijo so dobre: jasno je in zelo hladno, občasno naletavajo posamezne snežinke. Po napovedi naj bi se vreme poslabšalo naslednji dan.

Akcija 3. 2. 2003

20.00 – Vremenski preobrat: Nenadoma začne močno snežiti in zapiha orkanski veter, po oceni okoli 200 km/h. Vodja reševalne akcije sprevidi, da bo za reševanje v takšnih razmerah potreboval dodatno ekipo reševalcev.

20.56 – Vodja akcije zaprosi za pomoč 10 gorskih reševalcev iz postaje GRS Kranjska Gora. Ti se takoj vključijo v reševalno akcijo in odidejo proti Zgornji Krmi.

21.30 – Prvi štiri reševalci iz jurišne skupine iščejo madžarska planinca okoli Konjskega prevala. Kljub le približni napovedi lokacije, slabi vidljivosti in močnemu vetru jim ju uspe najti. Vodji akcije sporočijo, kje točno so. Vodja akcije in reševalci pri stanu v Zgornji Krmi določijo smer pristopa in pozneje sestopa s ponesrečenima. V danih vremenskih razmerah je smer skozi Kurico najugodnejša. Po določitvi poti se trije reševalci iz druge skupine začnejo vzpenjati skozi Kurico. Hkrati prvi reševalci pridejo do ponesrečenih madžarskih planincev in ju zasilno oskrbijo.

22.10 – Po UKV-postajah je sporočeno: »PLAZI!« Potem vse utihne, zveza s tremi reševalci, ki so se vzpenjali prek Kurice, je pretrgana. Tisti, ki so še pri stanu, zaslutijo najhujše in takoj odhitijo za njimi. Tri reševalce je zasul plaz. Reševalec, ki je bil delno zasut in se je iz plazu izkopal sam, izkoplje še drugega, ki je skoraj ves pod snegom. Začne se mrzlično iskanje tretjega. Ob pomoči tistih, ki so prišli iz stanu, in plazovne žolne je zasuti najden in izkopan v prej kot 15 minutah. Takoj se začne oživljanje in traja do zdravnikove odločitve, da je vse zaman. Telesna poškodba ponesrečenega reševalca je bila usodna. Zaradi nastalega položaja vodja akcije odloči, naj se reševalci, ki so medtem že začeli spuščati madžarska planinca, umaknejo v varno zavetje do jutra in počakajo na nadaljnja navodila.

23.42 – Vodja akcije obvesti ReCo Kranj o tragediji in prosa za stik z načelnikom GRS Slovenije.

01.15 – Reševalci se s ponesrečenim umaknejo v pastirski stan.

03.30 – Skupina desetih gorskih reševalcev iz postaje GRS Kranjska Gora prispe do pastirskega stanu. Po posvetu se odločijo, da se skupina, glede na količino novo zapadlega sne-

ga, skupaj z zdravnikom in ponesrečenim reševalcem vrne v dolino. Pri pastirskem stanu ostanejo še trije reševalci.

4.00 – Reševalci s ponesrečenim prispejo v dolino.

Nadaljnji potek dogodkov ob reševanju madžarskih planincev 4. 2. 2003

23.50 – V tem času je aktiviran Center za obveščanje RS (CORS). O nesreči obvesti namestnika direktorja CORS in poveljnika Civilne zaščite RS.

00.00 – Vnovič je izrečena zahteva za aktiviranje helikopterjev Letalske enote policije (LEP) in Slovenske vojske (LESV).

03.37 – Načelnik GRS Slovenije odloči, da se v akcijo vključita še sosednji GRS-postaji – Radovljica in Bohinj. Aktiviran je tudi načelnik Podkomisije za reševanje izpod plazov. Ta aktivira 8 vodnikov z reševalnimi psi iz GRS-postaj Rateče, Jesenice, Radovljica in Kranj.

5.30 – Organizira se in začne delo operativna skupina v sestavi:

načelnik GRS S, namestnik direktorja Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR), vodja izpostave URSZR Kranj, predstavnik Policijske uprave Kranj, načelnik Podkomisije za plazove pri GRS

6.00 – Reševalci iz aktiviranih GRS-postaj se zbirajo na izhodiščnem mestu v Krmi in v treh skupinah odhajajo na pomoč reševalcem in planincema. Skupine, ki jih vodijo inštruktorji GRS, sestavljajo vodniki z reševalnimi psi, policisti gorske enote in reševalci.

7.40 – Operativna skupina nadzira in vodi potek reševanja, usklajuje ukrepe in se prek regijskega centra za obveščanje povezuje s posadkama helikopterjev LEP in LESV. Druga se zaradi neugodnih vremenskih razmer na Brniku ne more vključiti v reševalno akcijo. Sprejeta je odločitev, da se aktivira helikopter zasebnega podjetja FLY COM, ker so vremenske razmere v Lescah le nekoliko boljše kot na Brniku.

8.40 – Skupina reševalcev spravi ponesrečenca na primerno lokacijo za vkrcanje v helikopter.

8.50 – Helikopter FLY COM poleti proti kraju nesreče. Posadka helikopterja ob 9.15 pobere madžarska planinca v helikopter in ju odpelje v jeseniško bolnišnico. Ob 9.24 sta izročena v zdravniško nego. Reševalci, ki so bili z njima, začnejo sestop v dolino. Po prevzemu ponesrečenec v helikopter načelnik GRS S odredi, naj se reševalci obrnejo in vrnejo v dolino.

11.00 – Zadnji reševalec se vrne na izhodiščno mesto v dolini Krme, akcija in akcija v akciji sta končani.

Za reševalce sledi še podrobna analiza dogajanja. Kakršni koli že bodo sklepi, bomo reševalci s svojim moralnim čutom, požrtvovalnostjo in tveganimi dejanji spet pomagali ponesrečenim v gorah, ki potrebujejo pomoč.

V akciji je sodelovalo 16 ljudi.

Poročilo je izdelala operativna skupina v sestavi:

načelnik GRS S Toni Smolej, načelnik postaje GRS Mojstrana – vodja akcije: Janez Brojan, namestnik direktorja URSZR Branko Dervodel, tajnik URSZR Aleš Zupanc, načelnik Podkomisije za plazove pri GRS Igor Potočnik, načelnik Podkomisije za inFormatiko in analize pri GRS Janez Kosce

Radovljica, 6. 2. 2003

Bližnje daljave

Hoja med spomini

Besedilo: Mare Cestnik
Fotografija: Marjan Bradeško

Spodaj v Medvednici je bilo hladno, čeprav je brstje že čakalo, da se napne v sonce. Stara hiša je samevala zaprta in ob hlevu, podobnem brunarici, štanti že dolgo niso videli sena, fižolovega stročja ali oličkane koruze. Velika hruška se je podrta z zadnjimi koreninami oklepala virov zemeljskih sokov. Prijetno in obenem malce trpko mi je bilo pri srcu: uro hoda je bila za hribi skrita vas, kjer sem se bil rodil ter preživel otroštvo in mladenišтво, in čeprav sem bil tudi na svojem izgubljenem domu vse redkejši gost, kaj gost, obiskovalec, je bilo težko odpustljivo, da sem po teh poteh in brezpotjih hodil prvič. Kmetije, ki jim nisem vedel domačijskih imen in še manj poznal njihove prebivalce, večinoma ostarele, so iz grape posamič zakrivale Vrhe, Sveti Lenart s Kisovcem za hrptom in Javor. Raje sem se jih izogibal in hotel biti nemoten pri svoji hoji, čeprav to morda ni bilo najbolj prav; prečil sem stare sadovnjake in v senožeti spremenjene njive, grabne s prvimi kalužnicami in senčine z zrelim telohom.

Najprej sem zagledal cerkvico na sedlu in nazadnje pot, po kateri sem bil že hodil. Alpskih vikendarskih prikazni na bližnji prisoji nisem hotel videti.

Planjava pri Brložnu je tako daleč

Legel sem v travo, ki je pomlad še ni ogrela toliko, da bi pokazala svoje zeleno lice, in se v mislih nujno moral vračati v preteklost, ki je je bilo več moje kot mojih prednikov, čeprav so bili oni drugače povezani s temi kraji. Za gozdnim obronkom, niti pol ure daleč, sta se na Tomažovčevi domačiji v Šmiklavžu, v senci listnatega lica Krvavice

rodila moj stari oče in moj oče. Slednji le toliko, da se je tega spominjal le po obrisih, kajti kmalu po prvi svetovni vojni se je takrat sedemčlanska družina preselila na dom moje stare matere, na sosednji Črni Vrh. Ne samo kot otroku, vselej se mi je zdela travnata planjava pri Brložnu, ki sem jo lahko videl z domačega dvorišča, nezmerno daleč, tako nedomača, da ji nisem mogel nikoli zares priznati, da je kakor koli pomembno povezana z mojim rododom. Sicer pri Tomažovcu v resnici ni bilo krvnih sorodnikov, čeprav smo bogaboječo ženi-čo, ki je k nam vedno prišla s košem in v njem vedno prinesla kaj sladkega, tako otroci kot odrasli klicali teta Lenika. Samosvoj je občutek za prostor otroka, podobno človeka, ki se je bil že kmalu naučil beganja po svetu – celo danes mi je bilo daleč in tuje, četudi na drgetavo prijeten način.

Usojenost gibalne strasti

Nisem človek, ki bi risal rodovna drevesa, ki bi se šel kroničarja in zapisovalca umrlih povezav. Vseeno sem vedno rad slišal, da so moji predniki izvirali od tu nekje, z Vrhov, iz bližine tega prepišnega sedla, kjer se zbližujeta Savinjska dolina in trboveljsko Zasavje. Imeli naj bi gostilno in konjušnico za poštno konje, in to je zame – z drugimi besedami – pribežališče popotnikov. Brez primesi nedostojne dvomljivosti bi lahko rekli, da jih je preživljala cesta, in od tod priimek Cestnik. Ki ga imam – če je to sploh potrebno poudarjati – neizmerno rad, saj sem se sprizjajnil in navadil, da označuje moj nemirni način življenja in usojenost gibalne strasti. Ko sem gledal robove Čemšeniške planine in od tam jugozahodne hribe, med kate-

rimi nikoli nisem znal označiti v globeli vžagane Save, sem se tolažil, da to naravno križišče ob drobnih cerkvici pravzaprav sploh ni tako pusto in senčno. Zagotovo ne tako senčno kot Jelovica.

Ne, Jelovica ni samo razkošna planota med Savo Bohinjko, Radovno in Krmo, je tudi temen gozd, po katerem se gladka prstena cesta z Vrhov požene proti Partizanskemu Vrhju. Moj oče se je te senčnice bal, ko je moral kot otrok v hotel na Sveti planini nositi maslo in smetano, njegova starejši brat in sestra, ko sta v gostilniško poslopje poleg romarske cerkve svete Marije še od Tomažovca, ko je njun oče obiral uši po jetnišnicah ruske Azije in bombaž na poljih okrog Taškenta, hodila v šolo, in njegov mlajši brat, ki je prenašal pošto partizanom, ki so imeli radi Čebine in strma zasavska obrobja. Zase se spomnim le prijetnega hladu, ki so ga ponujali ne samo visokorasli in gosto približani iglavci, temveč tudi položna cesta, ki je božala nepotrpežljive otroške podplate – in tokrat se mi je zdela seveda veliko krajša, veliko bližja tisti zadnji vzpetini, ki se med gozdom in senožetmi dolgo vleče proti vabljivim gostilniškim dvoriščem, preizkusom trdnosti za žejne in družabne romarje, in to tik pred cerkvijo.

Vabljliva oddaljenost

Še vedno je bila majhna in tesno obkrožena z grobovi ter zapeta med skoraj prepadne bregove. Če so me kot otroka poleti peljali na romanje tja gor, sem si v njej odpočil samo, kadar sem smel sedeti v kateri od zlizanih klopi, pozneje, ko se je romanje spremenilo v mladeniško iskanje družabništva in v skupinsko izletništvo, ki je iskalo predvsem prebujanje telesa v dekletih, ki so nas spremljala, sem se ji najraje izognil. Tudi tokrat sem jo samo obkrožil, da sem se spogledal s Kumom in pomežiknil dol na Čebine, kamor se je k Slopjarju primožila moja teta. Kot otrok sem se neizmerno čudil razdaljam sveta, ko so mi govorili, da je od njih do kopaste, rdečegrive Krvavice, hribovite gore, ki je najznačilneje obvladovala pogled od domače hiše na Črnem Vrhju, veliko dlje kot od nas. Ne vem, kaj sem bil mislil, da je za njo prepad ali neka povsem tuja država, spominjam pa se, da je bila ta neverjetno bližnja oddaljenost obenem strašljiva in vabljliva skoraj toliko kot otoki in morja, ki sem jih bil sanjal in po katerih sem bil hrepenel že ob prvih knjigah.

Od cerkve do Partizanskega vrha je le dober lučaj, in vendar sem se šele na odraslost spomnil,

Sv. Križ nad Zagorjem, zadaj Čemšeniška planina

da vodi nanj steza. Skoraj tik za streho gostilne, a vendar skoraj kot na tuji obali. Trbovlje tik pod nogami, mesto številnih sorodnikov (menda se je bilo nekoč zgodilo, da sta se poročila fant in dekle, ki sta se oba že pred poroko pisala Cestnik, poročil pa ju je duhovnik, ki se je pisal – Cestnik!), domača luka mojega avstralskega strica in prijatelja Matta, mojega krušnega očeta med potovalnimi skoki po Pacifiku, zatorej skoraj že kot del tistega oceana. Rudarska mišnica, kamor je moj oče v mladeniških letih nosil prodajat maslo, jabolka, suho sadje in »šnops«: zvečer je popravil pri živini, naložil poln koš, v temi v kakšnih treh urah prekoračil hribe, pozajturkoval pri svojem bratranču, mizarju Janezu, prodal blago in se vrnil domov že pred poldnevom naslednjega dne, tudi malokdaj prazen. »Takrat se je še reklo hoditi peš!« bi rekel, če bi ga spomnil na te njegove kramarske poti.

Topla zatočišča v popotniških daljavah

Tega dne je vse mirovalo, na videz tudi globoko spodaj v mestu in na verigi hribovja, ki sta mu kraljevala Reška planina in Mrzlica. Pomladno sonce je bilo na višku, naslonil sem glavo na nahrbtnik in zadremal. Nisem imel slabe vesti, ker sem se bil oddaljil, saj sem v popotniških daljavah odkrival druge, drugačne domove, morda celo bolj topla zatočišča. Nemara bi celo mogel reči, da je bilo otroštvo, tisto še, ki se spominja koscev, ličkarij, spanja z obiralci hmelja na mrvi in časov brez posebne zavesti o televiziji, avtomobilih in telefonu, preveč lepo in v pristransko brezmadežnost zavito, da bi ga zdaj obkoljeval z imeni mrtvih in z zgodbami, ki bi mogle biti zanimive samo meni. Najvažnejše je bilo, da sem spet bil na kraju in na razgledni ploščadi, kjer nisem bil prej še nikoli.

Tudi z Javorja, sosednjega hriba, višjega, a niti približno tako razglednega, se ni videlo do domače vasi in ni burilo podob napol prisiljene od-tujenosti. Bukve so bile svetle in pod njimi je hrustljalo suho vejevje, oblečeno v listnati nastilj. Zakuril sem v kotanji za podrtim drevesom ter si skuhal čaj, odrezal kos kruha in zgrizel nekaj jabolk. Še enkrat sem segel v preteklost, v fantovska klate-

nja, opogumljanje s pivom in v dviganje dekliških kril, in v vsem je bilo polno vrišča, smeha in tesnobe telesnega zorenja in zahtevanja. Kraj, ki smo si ga bili izmislili kot izgovor za objestni nedeljski iz-pust in kot obračališče, bo zame vedno ostal Sveta planina, čeprav mi je veliko lepše in veliko povednejše ime Partizanski vrh.

Nisem ju več videl, ko sem mimo zapuščene-ga smučišča zdrnil čez travnike, ki so najlepši takrat, kadar jih poživljajo samotna drevesa. Utrgal sem teloh za hčer in ženo, za vsako enega, in se pri zadnji kmetiji nad Medvednico združil z jutranjo potjo. V sadovnjaku za hišo sem srečal starega kmeta, ki ga nisem poznal ne po videzu ne po imenu, ko je obrezoval drevje. V priložnostnem pogovoru me je vse ostreje opazoval, potem pa se mu je na rdečem obrazu zaiskrilo nekaj igrivega in zadovoljnega:

»Saj si Becejev s Črnega Vrha!« je bolj ugotovil kot vprašal, potem pa pokazal na domačijo na nasprotnem bregu in še bolj zadovoljno kot prej rekel: »Od tam ste Cestniki, če nisi vedel!«

Takšno srečanje s preteklostjo je bilo pobotanje, če sem ga bil potreboval ali ne. Hoje tisti dan nisem čutil v nogah niti potem, ko sem se vrnil v Dolino in je bilo vse domače spet malo bolj tuje. ●

Pozdrav s planin

Zvonko Čemažar

Sredi zime
drobne rime
te poklanjam ti v spomin.
Veter veje,
pesem smeje
se iz belih ti planin.

Vse zaprte
bajte mrke
so, le sneg se v dalj blešči.
Živa vstala
lica zala
pred menoj so – z njimi ti.

Zmagoslavje mladih Rušanov

Mladina in gore 2003

V OŠ Trzin je bilo v soboto, 18. januarja, 14. državno tekmovanje »Mladina in gore«. Na njem se je za laskavi naslov najboljšega potegovalca 35 štiričlanskih ekip mladih planincev iz vse Slovenije. Že novembra so potekala regijska tekmovanja v Velenju in Novi Gorici, na katerih je sodelovalo 54 ekip. V Finalu, v katerem je sodelovalo sedem ekip, so največ znanja pokazali člani ekipe Lednica (OŠ Janka Glazerja, PD Ruše). Tokrat so morali mladi planinci na Finalni prireditvi pokazati čim več znanja iz planinske šole ter poznavanja glavne teme tekmovanja – Gorske reševalne službe Slovenije. Poleg ustaljenega tekmovalnega programa jih je tokrat v Trzinu čakalo še nekaj dodatnih nalog (predstavitveni plakat vsake skupine, računalniški kviz, vprašanje GRS in »skritega gosta«). Točke teh dodatnih nalog so se upoštevale pri »vzporednem tekmovanju«, s katerim so prireditelji želeli v tekmovanje aktivno vključiti tudi ekipe, ki se jim v dopoldanskem delu ni uspelo uvrstiti v popoldanski finale. Lahko ugotovimo, da je bilo »vzporedno tekmovanje« dobra ideja, ki bi jo veljalo v prihodnjih letih še razvijati in dopolnjevati. Eden najzanimivejših spremljajočih dogodkov je potekal v bližnjem kamnolomu. Člani postaje GRS Kamnik so za udeležence tekmovanja pripravili zanimiv prikaz reševanja ponesrečenca (spust nosil čez steno), pokazali so uporabo lavinske žolne ter zimске turnosmučarske opreme. Finale je bil za domače organizatorje pravi preizkus improvizatorskih sposobnosti. Se zgodi, da celo taki »kaveljci«, kot je Tomaž Humar (»skriti gost«), včasih zbolijo. Prireditve so soorganizirali MK PZS, OŠ Trzin in PD Onger Trzin, v veliko pomoč pa so bili še postaja GRS Kamnik, KUD Trzin, TD Trzin in nekatere sponzorji.

Pogrešali pa smo katerega od predstavnikov vodstva PZS. Ena od najpomembnejših akcij mladih planincev v Sloveniji si pač zasluži njihov obisk.

Emil Pevec

Zmagovalna ekipa iz Ruš med pisanjem testa

Gorski reševalci iz postaje GRS Kamnik so mladim planincem v bližnjem kamnolomu prikazali spust ponesrečenca

Rezultati finalnega dela:

Ime ekipe	Planinsko društvo	Osnovna šola	Točke
1. Lednica	PD Ruše	OŠ Janka Glazerja	23
2. Markacije	PD Fram	OŠ Fram	21
3. Mladi planinci	PD Dobrovlje Braslovče	OŠ Braslovče	19
4. Mravlje	PD Nova Gorica	OŠ Frana Erjavca	19
5. Mladi krpani	PD Postojna	OŠ Pivka	18
6. Pohorci	PD Ruše	OŠ Janka Glazerja	16
7. Eko žabci I.	PD Matica M. Sobota	OŠ Bakovci	15

Rezultati vzporednega tekmovanja:

Ime ekipe	Planinsko društvo	Osnovna šola	Točke
1. Gorniki 1	Ljubljana Matica	OŠ Majde Vrhovnik	70
2. Klinčki	Laško	OŠ Primoža Trubarja	60
3. Ongrički	Onger Trzin	OŠ Trzin	53
4. Holcarji	PD Ruše	OŠ Janka Glazerja	53
5. Mladi krpani	PD Postojna	OŠ Pivka	53

Posvet vodnikov PZS

Vodniška komisija (VK) je v planinskem domu na Zasavski gori 25. januarja 2003 organizirala posvetovanje o prihodnosti prostovoljnega vodništva v planinski organizaciji. Prisotnih je bilo približno 40 udeležencev. Tematika posvetovanja je bila prej objavljena v obvestilih PZS št. 8/2002. Izbrane teme so nakazovale željo organizatorjev, da bi preučili nekatere probleme ter na podlagi tega oblikovali smernice pri svojem delu. Zato je nekaj udeležencev razprave predlagalo, naj se ne sledi objavljenemu konceptu posvetovanja, ki je nakazoval ločeno razpravo o posameznih problemih, temveč naj se opredelijo cilji, vloga in pomen prostovoljnega vodništva v organizaciji in se tako nakazani problemi pregledajo bolj celovito. Žal razprava ni sledila tem predlogom.

Prvo vprašanje se je nanašalo na sistem kategorij vodnikov. Teh je pri nas 12, v UIAA pa precej manj. Ali je zato treba pri nas kaj spremeniti? Izkazalo se je, da imajo nekateri vodniki res pripombe na število kategorij, vendar je dejstvo, da tak sistem deluje, omogoča stopenjsko izobraževanje in motivira napredovanje. Zato je bil sprejet sklep, da v kategorijah A, B in D spremembe niso potrebne, možne pa bi bile spremembe pri višjih kategorijah, vendar se to nanaša na zelo majhen odstotek vseh vodnikov (približno 37 vodnikov med 2000).

Druge razprava se je dotaknila izobraževanja vodnikov. Organizatorji posveta so preverjali tezo, da bi se v izobraževalni proces vodnikov lahko vključila Planinska šola (PŠ). Razprava je pokazala, da imamo več virov, iz katerih se kadrujejo kandidati za vodnike. Ti imajo različna strokovna znanja in zanje je stopenjski način izobraževanja zelo primeren. Izkazalo se je, da je PŠ sicer treba potegniti iz krize, v kateri je, da bi lahko opravila svoje osnovno vzgojno poslanstvo, ni pa nobene potrebe, da bi jo vključili kot obvezen element izobraževalnega procesa vodnikov. V razpravi so bili enotnega mnenja, da je potrebno PŠ prilagoditi času in ciljnim skupinam, ki jim je namenjena, vodniki pa naj pri tem sodelujejo. Dogovorjeno je bilo tudi, da se pripravi podrobnejša analiza vodniškega dela, ki bi bila izhodišče za delo naprej, saj je cilj celovit sistem kadrovanja vodnikov.

Naslednja razprava je bila namenjena problematiki prostovoljnega vodništva. Temeljno vprašanje je bilo, kje je meja prostovoljnega dela in ali je prostovoljni vodnik lahko plačan za svoje delo. V razpravi se je pokazalo, da večina navzočih podpira prostovoljno delo, ki zajema povrnitev stroškov, ne pa plačila za vodniško delo. Pokazalo se je tudi, da ni treba spreminjati kodeksa in profila moralnega lika vodnika. Vodniki, ki bi radi delovali zunaj planinske organizacije, s stališča zakonodaje to lahko počno, saj ta to načeloma dopušča. Najti pa bi morali ustrezen dogovor z organizacijo gorskih vodnikov (GV). Pri tej razpravi se je nakazal problem zavarovanja odgovornosti, vendar razprava v to smer ni stekla.

Zadnji sklop razprave je bil namenjen odnosom z organizacijo GV. Sprejet je bil sklep, da se poišče način sodelovanja, ki bi omogočal delovanje GV v planinskih društvih, kakršno je bilo pred njihovo »profesionalizacijo«. V razpravi je bila podana informacija, da obstoječi pravilnik GV takšno sodelovanje načelno omogoča, problematično pa je predvsem, kako ga interpretirajo posamezni člani združenja GV.

Posvetovanje se je pokazalo za uspešno. Udeleženci so izrazili željo, da bi takšna srečanja še organizirali, ker imajo tako priložnost, da si medsebojno izmenjajo izkušnje pri delu v vodniških odsekih na društvih. Pokazal pa se je tudi problem vodstva VK. To pretežno izhaja iz Mladinske komisije in pri delu na novih mestih še vedno uporablja koncepte dela MK, ki pa se tu ne obnesejo najbolje. Predvsem gre za izogibanje celoviti razpravi o ciljih, pomenu in vlogi vodništva. To se je pokazalo pri temah posvetovanja, ki jih je izbral organizator – te so se namreč izkazale kot manj pomembne, kot se je sprva pričakovalo. Prav tako bi bilo dobro, če bi pri najpomembnejših vprašanjih lahko nakazali smer reševanja. Naj bo tako ali drugače, dejstvo je, da je organizator dobil odgovore na vprašanja, udeleženci so povedali, kar so želeli, VK pa zdaj to lahko vključi v svoje delo.

Drago Metljak

Donačka gora

Haloška kraljica

Besedilo: Aleš Potisk
Fotografiji: Igor Mahar

Haloze so že njega dni pomenile sinonim za revščino, bedo in vsakovrstno materialno ubornost, kar ni bilo iz trte izvito. Skromne bajtice in viničarije in veliko več otrok, kot bi jih takrat (pa menda še bolj danes) mogli spodobno preživeti. Pa so vendar Haložani sloveli kot dobri in prisrčni ljudje. Preprostost je vedno prisrčna, nekaj malega pa jim je pri tem pomagala tudi zlahtna kapljica, ki je je tod že pregovorno v izobilju iztisnila svojevrstna pokrajina. Ena redkih stvari, na katero so lahko računali. In pa na kostanje. Včasih so bili zelo cenjeni – iz njih so pekli kruh. V zlati dobi kostanjev so jih v velikih količinah vozili v večja mesta in jih tam menjali za žito v volumenskem razmerju 1:1 – merica kostanjev za merico žita. Na tak način so brez težav prišli do zrnja, ki ga drugače nikakor ne bi mogli sami pridelati.

Muzej na prostem ob poti iz Rogatca na Donačko goro

Haloze – zaklad Slovenije

Danes Haloze niso več revno gnezdo, vrženo za božji hrbet, ampak so v pravem pomenu besede dragocen zaklad prelepe Slovenije. Nikjer drugod kot tod in pa po sedanjih Slovenskih goricah ne odmeva tako lepo pesem obiralcev grozdja skupaj s potrkavanjem klopotcev. Ko prične jesen svoje barvne orgije po gričih in vinogradih, po vrhovih in dolinah, nagajivo žgečka popotnika nekje okoli popka in ga stiska v grlu, da potem sploh ni več čudno, kako da vsi povprek vriskajo in pojejo in se enostavno veselijo tistih majhnih reči, na katere smo v urbanih mestnih okoljih že kdaj pozabili. Le kaj se more primerjati z neznansko sprostitveno močjo milo jesensko razpoložene narave? Kdor takrat poseda doma, ta si je pač sam kriv.

Lahko, da se zdi nenavadno, ampak ne vabi le jesen k obisku – kadar koli je morebiti najprimerneje podati se v tisto pogorje. Če bi se z vrha pogosteje obiskovanega Boča, recimo, po grebenu ozrl proti Hrvaški, bi takoj opazili še njegovo lepo soprogo – Donačko goro.

Donačka ali Rogaška gora?

V zadregi smo pa že kar na začetku, ko je potrebno povedati kaj o njej. Njeno izvirno ime namreč ni Donačka, ampak Rogaška gora. Zakaj? Poskusimo pojasniti takole. Najlažje in najpogosteje jo vidimo s cestnih povezav med Mariborom in Slovensko Bistrico in pa dol s Pohorja. Skupaj z Bočem zelo spoznavno silita v nebo – Boč lepo zaobljen in z obveznim stolpom na vrhu, Donačka gora pa čokata in z odrezanim, mizasto ravnim vrhom – kot bi Martin Krpan zamahnil s svojo mesarico in ji od-

drobil glavo. Takoj pa, ko jo imamo priložnost videti navzgor iz Rogaške Slatine, se pokaže kot drzen, vitek in prišiljen rog, v osnovi zelo podoben piramidi Matterhorna. Poimenovali so jo seveda ljudje, ki so živeli v njenem vznožju – ti so jo pač videli takšno in zato je postala Rogaška gora. Po njej sta potem dobila ime tudi Rogaška Slatina in pa Rogatec. Donačka gora je postala Donačka šele kasneje. Kako je prišlo do tega, bomo danes izvedeli na poseben, izviren način. V Slivnici pri Mariboru (takratni Schleinitz bei Marburg) je svoje dni živel gospod Karel Pestevšek, nadučitelj. Kot se za lokalnega intelektualca tudi spodobi, je predbro poznal vrednost starih ljudskih pripovedk in je leta 1881 lastnoročno napisal majhen zvezčič – »Marjetice – Poučne povesti, pripovedke itd. o šolskej mladini«. V njej je zbranih 32 pripovedk, knjižica nikoli ni bila natisnjena in torej obstaja le en izvod, nam je lahko v posebno čast, da nam je njen imetnik dovolil, da v nekdanjem sočnem jeziku ob tej priložnosti objavimo zgodbo o tem, ka-

ko je Donačka gora postala Donačka. Takole pravi – v jeziku s konca 19. stoletja, brez popravkov!

Donačka gora za botanike

Donačka gora je nekaj prav posebnega tudi z botaničnega stališča. Njena specifična geografska lega in dokaj visoka nadmorska višina sta ustvarili posebne pogoje, ki omogočajo uspevanje mnogih redkih in celo endemičnih rastlinskih vrst. Na južni strani najdemo vegetacijo, ki ljubi toploto – mali jesen, gabrovec, pa tudi hopejev klinček in hrvaško peruniko. Največja posebnost, na katero je Donačka gora lahko še posebej ponosna, pa je endemit, ki raste le na južnih pobočjih Donačke gore in sosednjega Resenika. To je juvanov netresk (*Semprevivum juvanii*), ki ga je g. Strgar našel in kot novo vrsto opisal šele leta 1971.

Različnih netreskov poznamo zelo veliko. Zanimivo pa je, zakaj jim pravimo »netresk«. Včasih so namreč ljudje netreske vsajali v slamnate stre-

Gornja vas pod Donačko goro

he, saj so verjeli, da jih bodo obvarovali pred strelo, da v njihovo streho torej ne bo treskalo. Od tod ime – netresk. Nasprotno pa na severni strani Donačke gore najdemo značilne alpske predstavnike – lepi jeglič ali avrikelj, planinski srobot, vedno zeleno gladnico ipd.

Sedeč tako pred Rudijevim domom, ki je, če je dan pravi in nekoliko samotnen, prav idilična, ro-

mantična podlaga za v starodavni mir ovito premlevanje tega ali onega, si hočeš nočeš moramo priznati, da smo si, morda čisto nehote, privoščili kraljevski dan, s katerim se bomo mirne duše lahko tudi pohvalili pred planinskimi prijatelji, ki vztrajno drsajo v prah zmlate, množične, že davno ne več planinske poti. In če smo povsem odkriti, čisto majčkeno tudi zato rinemo gor, mar ne?

Zgodba o imenu Donačke gore

»Blizo meje hervaške stoji veličanska gora Donačka, 2700 čevljev ali 710 m visoka. Čudno je to, da ima ta gora na vsaki strani drugo podobo. Tako ima npr. proti zapadu podobo »obeliska«, proti izhodu podobo ostrega »zoba«, proti jugu »visoke stene«, na severni strani pa ima tri verhe kakor Triglav na Kranjskem. Pripoveduje se, da ob časih, ko so še Rimljani v teh krajih gospodarili, je stal na verhu te gore poganski tempelj, posvečen solčnemu bogu. Kristjani so ga pozneje poderli. Neki slavoželjen bogatin, ki je celo svoje bogastvo po krivičnih poteh pridobil, je sklenil na svoje stroške cerkev pozidati. Poseben vzrok tega početja je bilo pa govorenje ljudi, ki so rekli, da v celi deželi ni tako bogatega človeka, ki bi na ti višini cerkev sezidati mogel. Mislil si je: »D'narjev imam ko vrag toče, nič ne de, ako malo svoje polne kište spraznem, bodem vendar s tem ljudem jezike zavezal.« Kar je mislil, je tudi storil. Ker je imel dosti denarjev, je tudi delavcov dobil in čez malo časa je zala cerkvica na verhu gore stala, ktera je sv. Donatu posvečena bila. Od ondot je ime gore, ktera se še dandanašnji imenuje »Donačka gora«.

Čez nekoliko let je tisti častilakomni bogatinec umrl, ki je cervico sv. Donata sezidal. Bil je krasen poleten večer, ko so ga pokopali. Solnce je na cerkvico sv. Donata in nje okolico svoje prijetne žarke sijalo. Pod gostim bezgom je slavček svojo večerno pesem prepeval in z visokih lin cerkvice na bregu se je prijetno zvonjenje daleč okrog razlegalo. Pa komaj je solnce zašlo, se je začelo nebo oblačiti. Proti polnoči je hudo vreme tako ravsajeti začelo, da so prebivalci bližnje okolice mislili, da se bo gora razrušila. Bliskalo se je in grmelo, da je bilo strah in groza. Kar nenkrat se zabliška – tresk! Strela vdari in cela cerkvica stoji v plamenu! Prestrašeni prebivalci okolice to videti, so hiteli na pomoč, pa vse je bilo zastoj. Ravno ko so na verh gore dospeli, se je stolp s strašnim ropotanjem zrušil, da ni kamen na kamnu ostal. Zvonovi so se brez vse škode preko pečin valili, in so se na srednji višini gore ravno tam, kjer sedaj cerkev sv. Donata stoji, na njivi nekega pobožnega kmetiča ustanovili. Nato je gromenje prenehalo in dež se je vliil, da je bilo kakor, da bi iz čebra lival. Beli potoki so se napravili in so gromovito v bližnjo Sotlo šumeli, ktera ni mogla toliko vode v svojo tesno strugo vzeti, ampak se je razlila, je vse bližnje travnike in njive potopila, ter ljudem neizmerno veliko škode naredila. Drugi dan je zopet prijazno solnce posijalo in cela narava bila je po hudi nevihti kakor prerोजना. Vse se je lepega jutra veselilo. Pastirčki so zopet svoje čede na pašo gnali, kakor po navadi in so si s petjem kratek čas delali, prijazne tičice so po visokih bukvah skakljale in so s petjem Stvarnika za obrambo in lepo jutro hvalile: samo zvonovi sv. Donata niso več svojega petja s petjem pastirjev in tičic zedinjevali, ampak so žalostno na tuji zemlji ležali. Iz bližnjih in daljnjih krajev so pobožni kristjani te zvonove gledat hodili in vsak je rekel, da si je Bog ta kraj za svojo hišo izbral. Malo časa potem so zvonovi novo stanovanje dobili, kajti so ljudje z druženi močmi na ravno ti njivi drugo cerkev sv. Donata sezidali, ki še sedaj stoji, od cerkvice na gori pa se ne nahaja nič drugega, kakor kupček kamenja in praha!«

Kako na Donačko goro?

Tako – sedaj ko veste, kako je Donačka gora dobila ime, ji gremo pa trkat na vrata! Najprimernejši sta menda dve poti nanjo. Prva je veliko krajša. Najprej moramo do Rogatca in nato navzgor do ravno tiste cerkvice sv. Donata, ki jo pripovedka toliko omenja. Cesta vodi sicer še naprej – do Rudijevega doma (590 m), planinske postojanke pod vrhom Donačke gore, pravzaprav do sedla med Ženčajem in Donačko goro. Od tod moramo le še strmo navkreber, skozi zavarovan bukov gozd (od leta 1956) in potem po grebenu na vrh.

Vrh je visok 882 metrov, torej se je gospod Pestevšek o njegovi višini nekoliko zmotil. Lahko pa pustimo avtomobil pri cerkvi, in se po očitni, edini možni in vabljeni, skoraj vodoravni poti sprehodimo okoli gorskih pleč in se nato srečamo z markirano potjo, ki pripelje na goro iz Žetal. Po njej se povzpemo na njen vzhodni vrh in po čudovitem, ozkem grebenu na glavni vrh, nato pa se spustimo do doma.

Omenjene poti ne zahtevajo veliko moči in planinskega znanja. Nekoliko drugače je s potjo iz Žetal. Kar ves dan bomo potrebovali, če želimo v miru uživati vse ponujene čare in opoje. Žetale so majhen

kraj, kjer je ogleda vredna župnijska cerkev sv. Mihaela z razpoznavnimi gotskimi potezami. Pot nas potem vodi nad dolino, ki jo je vrezala Sotla po sončnih, z vinorodnim trsjem bogatih pobočjih, mimo kmetij, ki brez dvoma nosijo na svojih slamnatih strehah leta muzejskih vrednosti. Zeliščarji, pozor – na teh travnikih rastejo vse vrste opojnih trav, katerih zdravilni pomen je opisoval pater Simon Ašič. Kmalu se znajdemo pod vršno strmino. Ko se prebijamo skozi kar nerazumno strm bukov gozd, nas pričaka nemajhno presenečenje – visoka, vrtoglavo navična kamnita stena, čez katero nas pelje z jeklenicami in klini zavarovana pot. Smo mar v bližini Triglava ali pa so tudi takšne strmine povsem običajne za skrivnostne Haloze? Na robu se znajdemo na vzhodnem vrhu. Greben je zelo oster in je treba kar nekaj previdnosti, da ne pademo dol v bukovo goščavje. Zopet presenečenje – greben je apnenčast. Po njem se potem sprehodimo do glavnega vrha. Spetoma seveda zavijemo še na kak rob in se naslajamo ob čudovitih pogledih prek valovitih gozdov daleč mimo Pohorja do kamnitih glavnikov Kamniških in Savinjskih Alp. Z glavnega vrha pa se raje spustimo do Rudijevega doma in nato naokrog nazaj do Žetal.

Nazaj v stene!

O tem in onem s Tomažem Humarjem

Besedilo: Emil Pevec
Fotografiji: Tomaž Humar

Upamo, da Tomaža Humarja, plezalca, ki nas je še pred dobrima dvema letoma navduševal z izjemnimi vzponi v stenah Daulagirija, Nuptseja, El Capitana, Ama Dablama in drugod, še niste pozabili.

Leta 2000 je skoraj postal žrtev divjega tempa življenja, ki ga takrat je živel oziroma moral živeti. Nenehna potovanja, predavanja, obveznosti do sponzorjev, pisanje knjige – in nesrečni padec v klet doma, kjer ga ni pričakoval, saj tam velika koncentracija načelno ni potrebna ...

Le malo je manjkalo, pa bi ostal prikovan na invalidski voziček. Toda njegova neverjetna volja do življenja in pozitivna energija, ki jo kar trosi v okolico, sta naredili svoje. Tomaž se po hudi poškodbi vrača.

V nasprotju z njegovim najodmevnejšim vzponom prek južne stene Daulagirija, ki je bil medijsko izredno dobro pokrit, pa so ob njegovem zadnjem vzponu na osemtisočak Šiša Pangmo le maloštevilni vedeli, da je Tomaž spet odšel v njemu tako ljubo Himalajo. 25. oktobra mu je uspelo, da je skupaj s štirimi Kazahstanci prišel na vrh. Gore ga imajo še vedno rade.

Z njim smo se pogovarjali konec novembra lani.

Vzpon na Šiša Pangmo je bil nekakšna vmesna postaja, preizkus, kaj zmore tvoje telo po poškodbi in daljšem počitku.

Res je. Šiša Pangma, na katero sem odšel s kazahstansko odpravo, je zame nov začetek. Poglavitni namen moje udeležbe je bil preizkus, kaj zdaj zmorem. Zato si tudi nisem želel velike medijske pozornosti. Hotel sem popoln mir. Vsa čast sponzorjem, da so mi to omogo-

čili. Zadovoljen sem bil z vsem razen s stalnim vetrom. Ta se ni nikoli ustavil. Na 7000 metrih je pihal s povprečno močjo 70-80 vozlov. Le dva dni v začetku oktobra je pihal kakih 50 km/h. Šiša Pangma ima to smolo, da stoji na zelo čudnem kraju. Kot Madžarska. Veter piha iz vseh smeri, dobiš udarec naravnost. S severa je Šiša, kar zadeva vremenske razmere, podobna Daulagiriju, na skrajnem zahodu pa Nanga Parbatu.

Se torej zdaj prilagodiš višini tako kot pred nesrečo?

Saj to je zanimivo. Najmanj tako hitro.

Kako, da si se pridružil Kazahstancem? Lahko poveš kaj več o njihovem alpinizmu?

Z nekaterimi se poznamo. Denis Urubko je danes ena izmed najmočnejših »živali« na planetu Zemlja. Poznaš ruske tekme, ki so sicer malo trapaste, npr. »tek« na Kan Tengri? On je postavil rekord – potreboval je malo več kot 7 ur, da je priplezal s 4000 na 7070 metrov, tja in nazaj pa je hodil nekaj več kot 12 ur. Je kot »space shuttle«. Želeli so, da grem z njimi, z njihovim »nacionalnim timom«.

Njihov sistem ni najbolj priporočljiv za »turiste«. Imajo zelo nevaren slog. Zaženejo se in samo rinejo gor. Brez aklimatizacije plezajo do 7000 metrov in se ne ustavijo. Z njimi sem spoznal čisto druge vidike alpinizma.

Nekateri pravijo, da sem malo zmešan, ampak to, kar se gredo oni, je tudi zame že malo preveč. Ponekod sem jim bil težko kos. Predvsem pri pripravi pijače – na hribu skoraj ne pijejo. Zgodaj zjutraj vsak dobi šilce mlačne vode, za čez dan pa si je nikdar ne skuhamo ...

Alpinizma se lotevajo malo nerodno, vendar so močni. Imajo pravo selekcijo. Pri nas gre lahko danes marsikdo v Himalajo v imenu nacionalnega tima. Oni pa so plod selekcije, kakršno smo imeli pri nas pred Evere-

stom 79 ... Le da po mojem hujše selekcije, tako v psiho-fizičnem kot tudi v vojaškovodstvenem pogledu. Ni jim težko pozimi plavati pod vodo, teči v hrib, počnejo marsikaj, da bi prišli v »nacionalni tim«. Izhajajo iz okolja, v katerem je to eden redkih načinov, da sploh lahko gredo v tujino.

Kazahstanski alpinisti na prvi pogled niso podobni »Rambu«, ko pa jih postaviš na hrib, so izredno močni. Vendar imajo slabšo tehniko. Pri njih ukazuje le eden. Gospod Ervand Jelinski, 64-letnik, ki je bil leta 1982 na 1. ruski odpravi v južnem stebri Everesta, je njihov idejni vodja. Zanj slabe razmere ne obstajajo. Enako razmišljanje zahteva od članov odprave – in ti ga tudi upoštevajo.

Pa še nekaj je. Ruski sistem, iz katerega izhaja kazahstanski, je sistem na izpadanje. S tistim, ki zbolí, je konec. Rusi so znani po tem, da človeka, ki ga zadene kamen in mu manjka pol glave, pustijo, da obvisi, in gredo mimo njega. Če npr. na Francoskem grebenu Makaluja kdo zbolí, ga pustijo tam in gredo na vrh, njega pa medtem pobere. V glavnem – uspeh za vsako ceno. Zdaj nameravajo v severno steno Everesta. Dobesedno posillili bodo smer med Hornbeinom in Great Couloirjem po sredini.

Če bi jo preplezali v alpskem slogu, brez kisika, šerp in višinskih taborov, bi bil to za Everest izjemen vzpon. Tako pa le potrjujejo svojo teorijo, da so pač v Himalaji zamudili sedemdeset let in želijo to nekako nadoknaditi. Eden izmed njihovih ciljev je tudi dobivati »zlate cepine«. Obsedeni so s tem. Vendar se je že izrodilo, saj je politično nastavljeno. Konec koncev so lani imeli boljši vzpon Huberji – Ogrje, Thomas Huber. Ampak glede na to, da je Huber nagrado že dobil, so ga raje dali v komisijo. Kakšno zvezo ima to s tem? Babanov si je nagrado zaslužil leto prej s Kantego, pa so mu jo dali lani. Prav tako je z mano. Francozi se mi opravičujejo za Daulagiri in mi ponujajo članstvo v GHM, za katero so mi še pred leti postavljali pogoje. Osnovni namen takšnih in drugačnih združb je, da postanejo bolj enake med enakimi. Mene zanimajo predvsem hribi. Kdor pa želi paradirati, naj to počne.

Bi pa Kazahstanci, tako kot preostali »vzhodnjaki«, lahko naredili veliko več s primerno opremo ...

Seveda. Tam najboljši učitelj zasluži 60 ameriških dolarjev, in to je najvišji sloj. V Katmandu pridejo brez enega samega rezervnega dolarja.

Tomaž Humar in Denis Urubko na Šiša Pangmi

Že pri gorilniku se začne. Imajo take, da tri ure čakaš na pol litra pijače. Kot bi kuhaj z vžigalicami. Veš, kakšna sončna očala imajo? Pri nas dobijo otroci za Miklavža boljša.

Rusi so me od nekdaj zanimali. Za drugo leto imam tri vabila za Everest, vendar me to konkretno res ne zanima. Ampak glede na to, da bo spomladi takšna gneča ... Ni mi všeč, kar želijo letos narediti na Everestu – šerpa, plezalec, šerpa, plezalec... Čeprav, ne rečem, Everest v alpskem slogu bi me mikal.

Se ne bojiš, da bi spet padel v peklenški ritem, v kakršnem si živel pred nesrečo?

Zame se lani medijsko ni slišalo. Bil sem na več Festivalih in na treh odpravah. Pravih odpravah – po mesec, mesec in pol. Nič se ni slišalo in tu bi se rad opravičil Franciju Savencu, ki sem mu obljubil vsaj nekaj po Šiši Pagmi, potem pa sem odletel po Evropi na predavanja, pozneje še na zadnjo operacijo... Zdaj pa me motivira le še naslednji projekt ...

Na te odprave sem odšel brez pritiska (čeprav ne brez sponzorjev). Kot bi šel na Korčulo na morje. Lani sem tako po večini plezal tam, kjer sem pred 12 ali 15 leti, bilo je res romantično plezalsko leto, tudi zato nisem želel nikakršnih objav... zdelo se mi je, kot bi novorojenčku vsakih deset minut menjal kičaste pajace. Tako kot pri otrocih tudi pri mojem plezanju ni bilo kaj dodati in ne odvzeti. Malokrat sem zadovoljen, lani pa

sem bil, saj sem z vsem tistim železjem v nogah včasih presenetil samega sebe.

Na Šiši je bilo že malo drugače. Čeprav skoraj nihče ni vedel, kje sem in kaj tam počnem, sem si želel odgovoriti, kako bo zdaj po nesreči na pravi višini. Pravih razmer ni bilo, vsi so že šli domov, odgovora pa še nisem dobil. Na koncu me je motilo le to, da smo s Centralnega vrha rinili še proti glavnemu. Lahko rečem, da je bila ta poteza precej tvegana. Mene to ni več zanimalo, njih pa seveda je, ker zbirajo osemstisočake. Naj povzamem: na Šiši so me predvsem zanimali noge in pljuča ter preizkus novih materialov iz NASE.

Znan si po izredni psihični pripravljenosti, s katero si lažje premagoval tveganja. Bi se zdaj še lahko lotil tako tveganega vzpona, kot je Daulagiri?

Tole, kar sem zdaj počel, je bilo zame blazno tveganje. Ampak seveda na drugi ravni.

Kot sem rekel, 80 % alpinizma je v glavi – jaz pa se nisem udaril v glavo. Morda imam zaradi poškodb večje težave pri prečenjih, ko pa sem v vertikali, sem še vedno enak. In zanimajo me kvečjemu težji problemi.

Do kod bi šel, če bi ti sponzor postavil pogoje za svoj vložek?

Te meje ni. Nič se ne slepim. Če izgubim določene sponzorje, bom stvari zastavil drugače. Onkraj luže si nekateri mediji in podjetja zelo želijo sodelovati pri mojem naslednjem projektu. Vendar se dokončno še nisem odločil. Če bom šel, bom pravila igre postavil sam. Dobro je, da me sponzorji ne sprašujejo: »Joža, a misliš kaj naredit?«, ampak mi stojijo ob strani tudi pri preostalih stvareh, treningu, rehabilitaciji. Že nekaj let sem v poslu in tistim, ki se podajajo prek meje, lahko povem, da se s prosjačenjem ne pride nikamor ... veliko ljudi zna dobro plezati, redki pa so se sposobni vključiti v razvoj opreme in materialov ...

Čeprav sem presedel na vozičku, posteljah, berglah skoraj dve leti, nisem izgubil nobenega izmed glavnih sponzorjev pri nas ali v tujini, s katerimi sodelujem že leta – nasprotno, celo pomagali so mi pri dragi rehabilitaciji, čeprav tega ni v pogodbah.

V svoji knjigi si odkril marsikatero tančico z življenja alpinista. Si zadovoljen z odzivi?

Zelo sem zadovoljen. Res je, da je knjiga za slovenske razmere draga in si jo je večina sposodila v knjižnici – nanjo so čakali tudi po več mesecev – toda treba je

vedeti, da smo se z založnikom odločili za tehnično izredno zahtevno izvedbo. In to stane.

Tudi kritike prek luže in sicer so bile zelo ugodne, tako da bom morda napisal še kakšno, namesto da bi to preoblikoval v kakšen delovni zvezek ...

Ko beremo knjige svetovnih avtoritet alpinizma, na prvih straneh skoraj obvezno zasledimo, da so v mladosti »požirale« knjige s planinsko in alpinistično vsebino.

Kolikor mi je znano, mladi ne kupujejo alpinističnih knjig. In potem svojih vzponov ne znajo prav umestiti. Preprosto ne vedo, kaj pomenijo imena McIntyre, Tasker, Scott, Bonington, Petrowski, Wroz, Kukučka, Mezaud, Buhl ... Tako tudi ne vedo, ali je tisto, kar so naredili, dobro ali slabo. Navadno poslušam, da je vse »šoder«, tako v skali kot v ledu ... Če bi bil jaz tako dober, bi pozimi z veseljem preživel cele tedne v stenah Julijcev ... Pa tam pravzaprav že leta ni nikogar, razen nekaj izjem ... Očitno so naše stene res postale tak »šoder«, da po njih nima smisla plezati ... zanimivo pa je, da se na himalajske odprave prijavljajo alpinisti s kopico dobrih enodnevih vzponov v Miški, Ledenih svečah ali težkih drytoolih ... O bivakih, težkih nahrbtnikih in neprespanih nočeh pa ne vedo ničesar. Potem pa poslušam, da ni bilo dobrih razmer, da jih je zeblo in podobno. Strokovno testiranje v beli Ljubljani kljub porabljenemu času in denarju ni obrodilo nikakršnih sadov glede kandidatov za Himalajo. Meni osebno se zdi velika škoda, da izgubljamo dobre ljudi z zgrešenimi metodami...

Kakšen je tvoj pogled na trenutne smernice v svetovnem alpinizmu? Jim Slovenci sledimo?

Andrej Štremfelj ima po mojem najboljšo zbirko vzponov, a tudi on ni več mlad. Trenutno sta v svetovnem alpinizmu zelo cenjena le še Marko Prezelj in Silvo Karo in še kak redke vzpon ...

Naši alpinisti so sicer sposobni preplezati marsikaj, vendar so organizacijsko prešibki. Čakati na to, da bo PZS pridobila sponzorje, je napaka. Alpinizem bi moral že pred leti zastaviti čisto svojo pot. Žal je bil planinski zvezi vedno bolj v napoto. PZS je gospodarska družba, alpinizem pa športna. PZS se ukvarja s kočami, potmi, mi pa s popolnoma drugimi stvarmi. Nismo najbolj kompatibilni.

V tujini za naše notranje zdrave ne vedo toliko. Vedo pa za naše smeri in dejanja. Davo je smučal z Everesta, Marko in Andrej sta preplezala steber v Kanču,

poznajo Česna in njegove solo vzpone, Frančka, Johana, Silva, Slavca ... To so videli. Torej imamo kaj pokazati. Danes pa žal mladih »z jajci« tako rekoč ni.

Zdaj so največ vredni redki plezalci v težkih drytoolih – Andrlje, Premrl, Kresal, Miškič ... ali v dolgih športnih smereh Lukič, Grmovšek ...

Andrej Markovič je bil perspektiven, bil je na dobri poti, da postane vrhunski alpinist. Da pa se mu je nesreča zgodila na »abzajlu«, ko je Ažman že šel pred njim dol – to je usoda. On je bil zame edini, ki je bil dovolj divji in je preživel divja leta, drugega ni.

Problem mlajših je tudi to, da »vse znajo« in da se pri starejših niso pripravljani učiti. Jaz sem z odprtimi usti poslušal Šraufu, pri tehniki sem veliko pridobil od Zumbe (Janka Oprešnika), s Carlosom, Stipetom in Vikijem sem se srečal, ko so bila nora leta za menoj in so prišle na vrsto velike stene. Nekateri pa čutijo tako »spoštovanje« do starejših alpinistov, da si sploh ne upajo nič vprašati. Je pa tudi veliko alpinistov, ki nič ne povedo.

Zahodni alpinizem se trenutno ukvarja tudi s pretirano varnostjo. S pretiravanjem se izgublja čar alpinizma, tveganje. Alpinizma brez tveganja ni. To je problem zahodnega sveta. Naj povem drugače: to, kar so imeli Angleži v 70., Poljaki v 80. in mi v 90. letih, zdaj samo teoretično lahko spravimo skupaj – eno samo ekipo na vsem planetu. To pa kaže na krizo svetovnega alpinizma. Razlog? Preveč ljubimo udobje.

Kaj so po tvojem mnenju trenutno trije največji izzivi v Himalaji?

Malo me spravljaš na led. Podkev – prečenje Nuptseja, Lotseja in Everesta...

Pa je to izvedljivo ...?

Dobro vprašanje. Najtežji del je verjetno prečenje Nuptse – Lotse. Vsekakor pa se Podkve ne moreš lotiti v ekspedicijskem slogu. Izziv je tudi »veliki S« (Everest – Lotse). Zagotovo so med velikimi problemi zahodna stena Makaluja, zahodna stena K2, »dinetissima« v južni steni Nanga Parbata, vzhodna stena Kanča, severna stena Lotseja. Zanimiva je tudi nekoliko nižja jugozahodna stena Nuptseja W2. Dobrih 2500 metrov stene brez ledu – treba bi ga bilo tovoriti v transportnih vrečah. Kot vsi vemo, je bilo to še v najboljših letih slovenskega alpinizma bolj utopija kot realnost. Menim, da smo priča generacijskemu mrku.

Razlog – preveč se ukvarjamo s seboj namesto s problemi, ki nas čakajo v velikih stenah ...

Kakšno je tvoje mnenje o prenovljenem Planinskem vestniku?

Edini pozitivni premik v vsej PZS. Malo modernejši je. Zraven ste taki, kot je Strmi (Večer), Marjetka (Gore in ljudje), ti (Ongrički). To je kot društvo PGC. To mora uspeti, pa če je sto hlodov po tleh.

Še kakšno sporočilce na koncu?

Seveda. Toliko je bilo govora o letu gora, pa smo odpravili edino planinsko oddajo na televiziji. ●

Sestop z vetrovnega vrha

Na srednjem Vrhju (foto: Igor Maher)

Do gorske narave prijazna energija

V času, ko se ob načrtih za izkoriščanje vetrne energije – predvsem na Primorskem – krešejo mnenja zagovornikov in nasprotnikov graditve vetrnih elektrarn, Planinski vestnik prispeva nekaj pogledov na to problematiko, ki zadeva tudi gorski svet. V tokratni številki začinjamo sklop prispevkov o okolju prijaznih virih energije v gorah, pa tudi o problemih izrabe take energije. Tomaž Vrhovec predstavlja prednosti in slabosti izkoriščanja vetrne energije v gorskem svetu, Martin Šolar pa spregovori o upravičenosti postavljanja vetrnic v Triglavskem narodnem parku. V marčevski številki bo Zvone Tavčar predstavil slovenske izkušnje pri oskrbi planinskih koč z električno energijo iz okolju prijaznih virov.

Vetrne elektrarne v gorah

Prednosti in slabosti izkoriščanja vetrne energije

Besedilo: Tomaž Vrhovec

V razgibani pokrajini, kakršna je Slovenija, veter blizu tal ne piha povsod enako močno. Po kotlinah in dolinah so vetrovi šibki in zvečine pihajo vzdolž dolin. Prav tako so v zavetrju vzpetin in predmetov vetrovi šibki; čim više smo, močnejši so, zato močnejše piha na vrhovih gora in na grebenih, prepisna pa so tudi sedla in prelazi – seveda če veter piha skozi in ne povprek. Nad zmernimi geografskimi širinami prevladujejo vetrovi iz zahodne smeri, Slovenija pa je na jugovzhodni strani Alp, zato so zaradi zavetrja pri nas splošni vetrovi šibki – skoraj za polovico šibkejši kot na atlantski

obali zahodne Evrope.

Razgiban relief lahko veter tudi pospeši: če se gorski verigi bližata druga drugi, veter pa piha vzdolž zožujoče se doline, bo na zatrepu zelo močan. Enako se zgodi pri zožitvi struge, skozi katero teče reka: široko razlite reke so počasne, skozi ožine pa voda dere.

Le približno 2 odstotka sončne energije, ki pade na zemljo, se pretvori v kinetično energijo vetra in večina je je v višjih plasteh ozračja; tam vedno močno piha, pri tleh pa so vetrovi zaradi ovir in trenja šibkejši.

Veter kot alternativni vir energije

Naftna kriza v 70-tih letih 20. stoletja je vzbudila zanimanje za izrabo že precej pozabljene vetrne energije. Zavedanje, da uporaba fosilnih goriv (premog in nafta) močno vpliva na ozračje, tako da se zaradi povečanih izpustov ogljikovega dioksida (CO₂) povečuje atmosferski učinek tople grede in se s tem spreminja tudi podnebje na zemlji, sta v 90-ih letih spodbudila politike in energetike k izkoriščanju obnovljivih virov energije.

Najobilnejši obnovljivi energijski vir je sicer sončna energija (gostota energijskega toka je opoldne ob jasnem vremenu tudi v naših krajih lahko do 1000 W/m² – to velja za ploskev, pravokotno na sončne žarke). Pretvarjanje sončne energije v toploto s sončnimi kolektorji za ogrevanje vode je poceni in učinkovito – toda kaj, ko poleti, ko je sončne energije na pretek, ni treba ogrevati bivalnih prostorov. V oblačnem zimskem vremenu, ko je sonce nizko in je morda še megla, pa sončne energije ni dovolj. Veliko manj učinkovito je pretvarjanje sončne energije v električno s sončnimi celicami. Majhen izkoristek (kakih 10 %) je združen z razmeroma visokimi stroški. Sončne celice so tako za zdaj ekonomične le na odmaknjenih krajih, kjer ni mogoče drugače prisrbiti elektrike (planinske in planšarske koč, komunikacijske antene).

Z energijo toka vetra je drugače kot s sončno energijo. Gostota energijskega toka vetra je odvisna od tretje potence hitrosti vetra – dvakrat močnejši veter od osemkrat večjo moč. Hkrati je odvisna tudi od gostote zraka, ta pa z nadmorsko višino pada približno eksponentno, zato se gostota energije vetra z nadmorsko višino zmanjšuje. Pri hitrosti vetra 10 m/s je gostota vetrne energije že povsem primerljiva z gostoto sončne energije.

Vetrna energija je kinetična energija, tako da za njeno pretvarjanje v elektriko potrebujemo le še primerno turbino in generator, kot pri izkoriščanju kinetične energije tekoče vode v hidroelektrarnah. Če bi želeli iz vetra izveliči vso kinetično energijo, bi morale biti za vetrno elektrarno popolno zatišje. Sedanje vetrne elektrarne zmanjšajo hitrost vetra za tretjino, tako da je izkoristek do 60%. Moč, ki jo prestreže vetrna elek-

trarna, je odvisna še od ploskve, s katero prestrezamo veter. Če ima vetrnica 50 m dolgo krilo, je dobljena moč 25-krat večja pri vetrnici z 10-metrskim krilom.

Vetrne elektrarne

Vetrna energija ima hudo pomanjkljivost, saj je na voljo le tedaj, ko piha veter. Če želimo z vetrom pridobivati večje količine energije, potem morajo biti vetrnice razmeroma velike. Velike vetrnice pa potrebujejo za začetek vrtenja določeno najmanjšo hitrost vetra; po večini je potrebna hitrost vsaj 5 m/s (18 km/h, veje na drevju se gibajo – spodnji prag delovanja). Z naraščajočo hitrostjo vetra moč narašča, optimalna hitrost vetra za velike vetrnice pa je približno 15 m/s (54 km/h, drevesa se začno majati). Pri večjih hitrostih vetra se krila vetrnice začno obračati okoli svoje osi, tako da imajo manjši dinamični vzgon in je hitrost vrtenja vernice enaka. Pri hitrostih nad 25 m/s

*Ukrivljene krošnje pričajo o vetrovni legi
(foto: Igor Maher)*

(90 km/h, veter odnaša s streh nepritrjeno opeko) vetrnice po navadi zaustavijo. Na njihovo delovanje slabo vpliva tudi sunkovit veter. Projektirane so tako, da se pri obremenitvah, ki jih povzroči veter s hitrostjo 70 m/s (250 km/h, hitrost vetra najhujših tropskih orkanov, ki podirajo vse stavbe) konstrukcijski deli ne poškodujejo ali zlomijo. Če naj bo uporaba vetrne energije smiselna in ekonomična, je treba vetrne elektrarne postaviti tam, kjer je veter pogost in kjer je njegova povprečna hitrost pogosto večja od spodnjega praga delovanja vetrnice ter redko nad zgornjim pragom.

Izraba vetrne energije kot vira elektrike ima pomen povsod tam, kjer ni drugih virov elektrike, podobno, kot velja za pretvorbo sončne energije. Pri nas so bile tako postavljene manjše vetrovne elektrarne pri planinskih domovih na Kredarici, pri Staničevi koči in na Stolu, združeno s sončnimi celicami in akumulatorji za elektriko. V tujini, predvsem v ZDA, je uporaba manjših vetrnic na

podeželju pogosta za pogon vodnih črpalk in lokalno proizvodnjo elektrike. Takšne majhne vetrne elektrarne imajo ponavadi stolp visok od 10 do 30 metrov, dolžino kril do 10 metrov in moč generatorjev do 30 kW. Še manjše vetrnice z močjo nekaj 100 W se uporabljajo na jahtah za oskrbo jadralscev.

Za elektroenergetske sisteme so zanimive vetrne elektrarne večjih moči, saj je mogoče le z njimi nadomestiti druge vire električne energije. Prvotne vetrnice so bile razmeroma nizke – približno 30-metrske – in tudi njihova moč je bila majhna, do 300 kW. Zaradi skrbi, ki jih povzročajo izpusti ogljikovega dioksida iz klasičnih termoelektrarn na premog, nafto in plin – te so v Evropi po večini poglavitni vir električne energije, poleg nuklearnih elektrarn seveda – so v zadnjih desetletjih po severni in zahodni Evropi začeli pospešeno razvijati tehnologijo vetrnih elektrarn in jih tudi pospešeno graditi. Moč posamezne vetrnice je sedaj že okoli 1000 kW (1 MW), višine stolpov so vsaj 50 metrov, polmer kril pa vsaj 25 metrov. Gradijo tudi že 100 m visoke vetrnice z močjo približno 3 MW. V Evropi združujejo vetrnice v skupine – vetrne elektrarne – s skupno nameščeno močjo do nekaj sto MW (dvesto do tristo vetrnic). Hkrati postavljajo tudi le »šopke« treh ali štirih vetrnic. Deset vetrnic ima lahko do 20 MW moči, to je polovico moči predvidene elektrarne na spodnji Savi. V Evropi, ki v svetovnem merilu vodi, je bilo konec 2001 postavljenih vetrnih elektrarn že za več kot 20 000 MW, od tega v Nemčiji več kot 8750 MW – to je električna moč 12 nuklearnih elektrarn, kakršna je naša v Krškem.

Lokacija vetrne elektrarne

Pri graditvi vetrovni elektrarn je izjemno pomembna izbira kraja za postavitev. Vetrnica sicer lahko proizvaja precej električne energije (instalirana moč), količina proizvedene energije pa je odvisna od hitrosti in trajanja vetra. Ker si proizvajalci elektrike želijo imeti čim bolj stalno proizvodnjo, so zanimive tiste lokacije, kjer vetrovi z zmernimi hitrostmi pihajo skoraj ves čas. Takšna področja so ravnine na Nizozemskem, Danskem in v Nemčiji, otoki in plitvine v Severnem morju, ob Baltiku in tudi po obalnih gorah zahodne Ev-

Vetrnica pri Staničevem domu
(foto: Zvone Tavčar)

rope. Nekatere sodobne vetrne elektrarne postavljajo kar na morju in v njih z elektrolizo proizvajajo vodik, ki ga nato transportirajo do porabnikov. Da se delovanje vetrne elektrane splača, mora obratovati vsaj četrtino časa, to je vsaj 2000 ur na leto. »Osnovno gorivo« vetrne elektrarne – veter – je namreč zastoj in po začetni investiciji so stroški obratovanja veliko manjši kot pri klasičnih termo- in nuklearnih elektrarnah. Pri 2000 urah obratovanja na leto se začetna investicija povrne v približno sedmih letih, življenjska doba vetrne elektrarne pa naj bi bila vsaj 20 let.

Vetrovne lege v gorah so predvsem za dolgimi grebeni, ki stojijo pravokotno na prevladujočo smer vetra, saj tam veter vedno pridobi hitrost. V Sloveniji (razen z jadrnicami, klopotci v vinogradih in z nekaj majhnimi vetrnicami pri planinskih kočah) vetrne energije še ne izkoriščamo. Za Primorsko je bilo narejenih nekaj raziskav vetrovnega potenciala, za preostalo Slovenijo pa še ne. Pri tem se je pokazalo, da so na Primorskem ugodna tista mesta, ki so vzdolž grebenov Dinarskega gorstva: Trnovski gozd od Goljakov do Cola, Nanos, Javorniki, Vremščica, Slavnik, Kraški rob, vetrovni sta tudi obala in morska gladina. Ker je bila ocena vetrovnega potenciala opravljena na podlagi podatkov meteoroloških postaj, na katerih se meri veter 10 metrov nad tlemi, postaje pa ležijo po večini v dolinah, je potencialni investitor (Elektro Primorska) sprva z domačimi, nato pa s tujimi partnerji nekaj let opravljal meritve na nekaterih lokacijah, ki so bile z modelsko študijo ocenjene kot perspektivne (Trstelj, Gora, Banjšice, Nanos, Golič, Kokoš, Volovja reber, Slatna, Pivka). Za te meritve so postaviličasne merilne jambore z anemometri na vrhu. Modelska študija in meritve so pokazale, da je vetrovni potencial na Primorskem dovoljšen, da bi opravičeval ekonomsko izkoriščanje vetrne energije. Povprečne hitrosti so na večini izpostavljenih lokacij presegale hitrost 6 m/s, največja povprečna gostota energijskega toka pa je bila izmerjena na robu planote Trnovskega gozda (Sinji vrh, Gora) – okoli 300 W/m².

Više nad tlemi so gostote energijskega toka še večje zaradi logaritemskega naraščanja z višino – to so potrdile tudi meritve z nekaterimi še višjimi merilnimi jambori (npr. na Goliču). Po oceni tujih strokovnjakov je nekaj lokacij na Primorskem

Merilni stolp na Goliču (foto: Igor Maher)

stališča vetrovnega potenciala dobrih, večina jih je ravno na meji ekonomske sprejemljivosti, izjemno ugodnih lokacij pa pri nas na Primorskem ni. Kraji z močno in sunkovito burjo v Vipavski dolini in na Krasu so za postavljanje vetrnih elektrarn prav zaradi sunkovitosti vetra manj primerni. Kot omejujoč dejavnik se z meteorološkega stališča kaže tudi odlaganje snega, ivja in požleda na vetrnice. V zahodni Evropi so vetrnice postavljene predvsem v krajih z milejšimi zimami, kot so pri nas na grebenih Dinarskega gorstva. Glede na razpoložljivo literaturo je sklepati, da Slovenija ne sodi med države, v katerih je obilo vetrne energije.

Vplivi na okolje

S stališča globalnega ohranjanja okolja (izpusti toplogrednih plinov) so vetrne elektrarne skoraj idealna rešitev, saj pri delovanju ne povzročajo neželenih plinskih emisij. S stališča rabe prostora so vetrne elektrarne v primerjavi z drugimi vrstami elektrarn nekaj povsem novega. Pri hidroelektrarnah je treba preurediti tok rek, zgraditi jezove

in napolniti doline z jezeri. Termoelektrane in nuklearne elektrarne so velike zgradbe, ob TE so pogosto tudi visoki dimniki in hladilni stolpi, pri obojih so problematični odpadki ali dimni izpusti. Pri vetrni elektrarni je prostor, ki ga zajema temelj, razmeroma majhen, morda 10 x 10 m, steber elektrarne je visok do 100 metrov, nad njim pa je nameščena vetrnica, katere krila se tlem ne približajo na manj kot 30 metrov. Okolica stebra je po graditvi lahko povrnjena v prvotno stanje in lahko rabi za prejšnji namen, po navadi v kmetijstvu. Pri graditvi je treba opraviti zemeljska dela, kot je graditev posamezne hiše; do gradbišča je po navadi speljana cesta. Temelj stebra je mora biti zelo masiven, da se steber ne prevrne.

Vetrna elektrarna je visok objekt, saj steber meri v višino od 50 do 100 metrov, krila pa so dolga od 30 do 70 metrov, tako da so po velikosti vetrne elektrane primerljive z najvišjimi stolpnici v mestih, z velikimi dimniki ob mestnih toplarnah ali s televizijskimi oddajniki. Tako veliki objekti seveda spreminijo podobo pokrajine. Če so vetrovne elektrarne postavljene na izpostavljenih mestih, ki so vidna od daleč, potem delujejo moteče. Vendar na nekaterih izpostavljenih gorah že zdaj delujejo za panoramo moteči televizijski oddajniki (na Krvavcu, Na-

nosu, Boču, Uršlji gori in na Gorjancih), podobno kvarijo razgled stolpi mobilne telefonije vzdolž avtocest, stebri žičnic, viadukti in daljnovodi.

Morda bi bilo s stališča ohranjanja vidne podobe pokrajine najbolj pametno postavljati vetrne elektrarne tja, kjer je naravno okolje že uničeno: ob televizijske oddajnike, na monokulturna polja, ob avtoceste, ob kamnolome, peskokope in glinokope, ob pristaniščih in industrijskih conah, ob obstoječih elektro- in termoenergetskih objektih, blizu žičnic, nakupovalnih središč in vojaških poligonov.

Ko je vetrna elektrarna postavljena, lahko začne obratovati. Ko je veter prešibek, vetrnica miruje, ko pa veter preseže prag delovanja, se začne vrteti. Krila pri vrtenju povzročajo šumeč zvok. Glasnost je odvisna od njihove oblike. Energija šuma kril z naraščujočo oddaljenostjo od vetrnice upada s kvadratom razdalje, tako da nekaj sto metrov stran od vetrnice šuma ni več slišati. Čim močnejši je veter, močnejše šumijo krila, vendar pa močan veter povzroča šum tudi pri pihanju okoli naravnih ovir, gozdovi pa v vetru kar bučijo. Tedaj se hrup vetrne elektrarne izgubi v splošnem šumu. Mirujoče vetrnice ne povzročajo nobenega hrupa (pri nas bi bilo to več kot polovico časa), ob zmernem vetru pa je njihov hrup

Ali bodo od vetra bičani makovci na Vremščici dobili visoke sosede? (foto: Igor Maher)

na tleh tik ob stebru primerljiv s hrupom prometa po avtocesti. Čim višji je stebel vetrne elektrarne, manj hrupa pride do tal. Zaradi hrupa vetrnih elektrarn ne postavljajo tik ob naseljih, čeravno je hrup z močno obremenjenih cest glasnejši.

Z vrtenjem po zraku lahko vetrnice ovirajo ptice in netopirje v letu. Izjemoma lahko ptica trči v vrtečo se vetrnico, predvsem tedaj, če so vetrovi močni in so v zraku jate ptic ali netopirjev. Zaradi hrupa se ptice vetrnicam izogibajo, tako kot klopotcem. Da se ne bi zaletavale v vrteča se krila, vetrnih elektrarn ne postavljajo blizu njihovih gnezdišč in

zbirališč. Izkušnje kažejo, da se živali na tleh, tako domače kot divje, prilagodijo navzočnosti vetrnih elektrarn in da posebno ograjevanje stebel elektrarn ni potrebno. Ko se živali navadijo na objekte, se med njimi povsem nemoteno gibljejo.

Zavedati se moramo: električna pride iz vtičnice le, če jo proizvedejo v elektrarni. Vetrnica, ki daje 660 kW električne moči, daje energijo za 30 stanovanj in nadomesti proizvodnjo v termoelektrarni, pri kateri se v zrak sprosti 1100 ton ogljikovega dioksida, 6 ton žveplovega dioksida in 4 tone dušikovih oksidov. ●

Vetrnice v Triglavskem narodnem parku

Lani so postavili novo vetrnico za pridobivanje električne energije pri Staničevem domu, na Kredarici pa povečali tisto izpred štirih let. Vetrnice pri kočah v samem osrčju Triglavskega narodnega parka (TNP)? Zakaj pa ne!

Strategija Planinske zveze Slovenije in TNP za planinske postojanke že vrsto let temelji na okoljskih sanacijah koč. Pri preskrbi z energijo je osnovna usmeritev zamenjava zastarelih in okoljsko spornih motornih agregatov. Najprimernejša je nadomestitev z napravami za izkoriščanje alternativnih virov energije, predvsem sonca in vetra. V TNP danes skoraj ni več planinske koč, ki ne bi imela sončnih celic za pridobivanje električne energije. Ponekod so razmere boljše, drugje slabše, vir energije pa v nekaterih primerih zadostuje, v drugih spet ne.

Od sprejetja Zakona o ohranjanju narave leta 1999 je Javni zavod TNP pristojen za izdajo naravovarstvenega soglasja za poseg v prostor na območju parka. Tako smo obravnavali tudi vloge za postavitve nove vetrnice pri Staničevem domu in postavitve nadomestne (povečane) vetrnice na Kredarici. V obeh primerih smo izdali pozitivno naravovarstveno soglasje. V splošnem gre pri postavitvi vetrnic pri planinskih kočah za pridobivanje energije zgolj in izključno za posamezni objekt (kočo). Pridobivanje električne energije ob pomoči vetra je v skladu z navedeno strategijo okoljskih izboljšav pri postojankah. S postavitvijo vetrnic, katerih višina ne presega višine slemena planinske koč, ne kazimo izgleda, hrup je v primerjavi s hrupom agregatov zanemarljiv, po podatkih ornitologov pa tovrstne vetrnice ne pomenijo motenj za nekaj vrst ptic, ki jih lahko najdemo v bližini obeh koč. Prav tako ni ogrožena biotska raznovrstnost, saj gre v obeh primerih za visokogorski svet, ki je že naravno skoraj brez vegetacije, sama postavitve pa ne posega na rastišča sicer zelo redkih rastlinskih vrst. Najpomembnejša pri odločanju za vetrnico pri planinski koči pa vseeno ostaja odstranitev starih in okoljsko nesprejemljivih agregatov. Potem bi se seveda zmanjšal tudi okoljsko zelo tvegani helikopterski prenos goriva za agregate h kočam.

Martin Šolar, Triglavski narodni park

Glosa: Kraški rob in avtocesta

Ko sem bil še majhen, smo se otroci igrali na pašniku na Križki planini. Gradili smo ceste za avtomobilčke. Včasih smo prekopali kakšno krtino, nasuli pesek in spodkopali travno rušo. Pri tem nas je nekoč presenetila takratna planšarica na Križki planini, ki so ji rekli Ambružova Tončka, in nas ozmerjala, ker smo ruši prizadeli rane, ki se nikoli ne zacelijo.

Kraški rob je v mnogočem enkraten prostor v Sloveniji. Ker je na klimatski meji med sredozemsko in kraško pokrajino, je nenavaden življenjski prostor, na katerem se mešajo sredozemske in celinske rastlinske ter živalske vrste. Nedostopna skalnata pobočja so gnezdišča mnogih, tudi redkih ptic. Med drugim so ob njem in pod njim

*Ali so plezalci res uničevalci Kraškega roba?
(foto: Igor Maher)*

zanimiva plezališča Črni Kal, Mišja peč in Osapska stena. Da plezalci ne bi motili ptic med gnezdenjem, so delno sami, delno na pobudo ornitologov sprejeli pravila samoomejevanja, tako da se tedaj in tam, kjer ptice gnezdi, ne pleza. Vendar jih še vedno dostikrat zmerjajo in psujejo, da s svojo navzočnostjo, glasnostjo in odpadki skrunijo enkratni Kraški rob.

Pred letom in pol je Družba za avtoceste RS oddala v graditev odsek avtoceste od Klanca do Sermina. Ta odsek mora premagati Kraški rob. Vlada je sprejela lokacijski načrt, ki predvideva predor pod Kraškim robom, takoj za predorom pa visok viadukt, s katerim bo avtocesta premostila Osapsko dolino do Tinijana. Predor se bo končal na zahodni strani Kraškega roba, kakšnih 100 metrov pod vrhom, pod sedanjno cesto proti Kopru. Avtocestni most bo visoko nad dolino prelepo prečil cesto proti Ospu in od tam bo najlepši razgled na gradbišče. Posek in razrito kamenje sta videti prav čudovita! Vsakdanje miniranje seveda nikakor ne moti redkih ptic in rane, narejene v skalovje in suha travnišča, se bodo kar same zacelile. S težko mehanizacijo in graditvijo dostopnih cest so uničili živalstvo, rastje in tudi zakraselo geološko podlago. Prav ta je z množico razpok in korozijskih oblik dajala zavetje rastlinam in živalim in jo je nemogoče umetno obnoviti. Enkratno naravno okolje pod Kraškim robom bo z avtocesto pridobilo novo, asfaltno kakovost. Če pa bodo plezalci v Mišji peči med plezanjem pregnali kakšnega ptiča, jih bomo nagnali z vilami, obmetavali s kamenjem, namočili v katran in posuli s perjem.

Tomaž Vrhovec

Alpski svizec

(*Marmota marmota*)

Gorska žival meseca

Besedilo in Fotografija: Milan Vogrin

Naj najprej navedem podatek, ki se bo marsikomu zdel presenetljiv: alpski svizec, ki ga srečujemo v Alpah, sodi v družino veveric! Veveric torej, ki so se prilagodile na življenje v brezdrevesni pokrajini in pod zemljo.

Rod svizev je dokaj številen, največ vrst naseljuje Severno Ameriko in Azijo, v Evropi pa živita dve vrsti: že omenjeni alpski svizec in stepski svizec, ki v Evropo »pokuka« tam okrog Črnega morja. Alpski svizec je bil pred zadnjo poledenitvijo razširjen širom po Sloveniji, o čemer danes pričajo številne in pogoste najdbe okostij. Ledena doba pa je bila za našega svizca pogubna, saj je iz naših Alp izginil. Obdržal se je le v Zahodnih Alpah. Prav od tam izvirajo tudi naši današnji svizci, ki so bili k nam uspešno naseljeni pred dobrimi štiridesetimi leti in sicer najprej v Julijce, kjer so še danes najštevilnejši. Naselili so jih tudi v Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe. Dokaj enostavno jih lahko opazujemo na Mangartskem sedlu: poiščemo primerno pobočje in opazujemo oziroma poslušamo, od kod prihajajo predirljivi žvižgi.

Svizec je precej velika žival, meri dobrega pol metra, rep pa je kratek, krajši kot 20 cm. Tehta od tri pa vse tja do osmih kilogramov, odvisno tudi od letnega časa. Telo je čokato in robustno. Noge so kratke, na prstih pa ima močne kremplje, ki mu še kako prav pridejo pri kopanju rogov. Dlaka je rjavkasta in kratka. Po zgornji strani je nekoliko temnejši, posebej še okrog glave. Sicer pa pri

Svizec je prišel iz skrivališča med skalovjem

nas ne moremo pričakovati, da se bomo s svizcem srečali iz oči v oči, saj je izredno plaha žival. Kakor hitro opazijo morebitno nevarnost, se oglasijo s piski in če se nevarnost, recimo človek, še bolj približa, se urno poskrijejo v svojih rovih. Vendar kmalu zopet pridejo na plano. Niso pa povsod tako plašni: ob poteh z veliko obiskovalci in ob obleganih kočah znajo biti precej zaupljivi. Povsem drugače je v primeru, da jih je preplašil pes ali morebiti celo planinski orel, v Alpah poleg lisice njihov najhujši sovražnik. Takrat lahko v rovih ostanejo tudi po več ur. Med sabo se sporazumevajo z žvižgi, torej zvočno, in s pomočjo vonjav. Iz žlez, ki jih imajo ob straneh glave na licih, izločajo posebne izločke, ki jih nanašajo na obrobne dele svojega območja, ter na ta način obveščajo sovratnike o zasedenosti območja.

Svizci so dnevne živali, ki živijo v nekakšnih družinskih skupnostih, le-te pa sestavljajo kolonije. Najraje naselijo južna pobočja alpskih pašnikov in travnikov nad gozdno mejo. Pomembna so tudi tla, saj mora biti dovolj prsti, da si vanjo lahko kopljejo rove. Vhod v rov je običajno pod kakšno skalo, svež rov pa prepoznamo po sveže izkopani zemlji. Rovov je več, le eden pa je glavni, v tem družina tudi prezimi. Ostali rovi so poletni, kjer svizci preživijo noči ali pa se v njih skrivajo pred plenilci. Tam, kjer je veliko skal in naravnih razpok, se svizci, namesto da bi kopali poletne rove, zadržujejo tudi med njimi. Na takšen primer lahko naletimo v narodnem parku Gran Paradiso. Rov, posebej zimski, se konča z brlogom, ki je kakšna dva metra pod zemljo, obložen pa je s travo kot izolacijo. Te je lahko tudi do 10 kg.

Večji del dneva svizci preživijo v iskanju hrane, kar še posebej velja za jesenski čas, ko si nabirajo zalogo za dolgo zimo. So rastlinojedi; na dan potrebujejo preko kilograma različnih trav in zelišč. Kot veliki jedci imajo tudi veliko iztrebkov, tudi do devet kilogramov na glavo se menda nabere v enem letu. Ena sama družina torej lahko pridelala kar stot gnojila, kar vsekakor ni zanemarljiva količina.

V mesecu oktobru ali novembru se odpravijo k zimskemu počitku, ki lahko traja tudi pol leta, torej vse do spomladi. Vhod dobro zatesnijo z zemljo, nastiljem in kamenjem ter tako preprečijo vdor hladnega zraka v zimsko »spalnico«. Vendar, kakor je bilo ugotovljeno, ne spijo povsem trdno, pač pa se vmes tudi zbujajo. Takrat izločijo izločke, ki so se nabrali v telesu. Sicer pa v času hibernacije močno zmanjšajo vse življenjske funkcije. Telesna temperatura se jim krepko zniža, na okrog 5°C, srce bije le še do trikrat na minuto, število vdihljajev pa pade na 1 do 4 na minuto. Če temperatura okolice pade pod 4°C, se svizci zbudijo. Takrat povečajo porabo rezervne hrane v obliki podkožne tolščice, čemur pravimo termogeneza. S svojo toploto ogrejejo brlog in s tem preprečijo, da bi zmrznili. Če si v jesenskem času niso nabrali dovolj zaloga tolščice, se v dolgih ostrih zimah lahko zgodi, da se svizci iz zimskega spanja nikoli več ne prebudijo.

Svizec pri nas sodi med lovno divjad, vendar ga lovci ne lovijo. Drugače je v tujini, kjer je ponekod cenjena trofeja. Svizčeva maščoba naj bi bila precej cenjena v ljudskem zdravilstvu, medtem ko njegov kožuh zaradi grobosti v krznarstvu ni cenjen. ○

Janak 2002 in naša prihodnost

Odprava, ki se je bojevala s številnimi težavami in medijsko odmevnostjo

Besedilo in Fotografije: Miha Marenčič

Ideja o vnovičnem srečanju z gorami v okolici Kangčendzenge, ki smo jih po nesreči leta 2000 kot odprava Janak Himal 2000 tako hitro zapustili, se je pojavila zelo kmalu. Že leta 2000 so si nekateri želeli splezati prek severne stene 6780 metrov visokega Wedge Peaka, a je bil takrat zaprt. Odprli so ga v letošnjem letu gora, zato je kasnejši vodja odprave Grega Kresal prijavil odpravo Janak 2002. Poleg njega so bili v odpravo izbrani še pomočnik Miha Marenčič ter člani Blaž Stres, Matija Klanjšček, Vasja Košuta, Aleš Koželj, Sebastjan Domenih, Tomaž Tišler in Miha Valič. Med njimi jih kar pet še ni imelo himalajskih izkušenj. Za cilj smo si izbrali že omenjeni Wedge Peak in 7365 metrov visoki Kiratčuli.

Težave na dostopu

Odprava je odšla na pot z Brnika 19. 9. 2002 in naslednji dan prispela v Katmandu, glavno mesto Nepala. Tu smo v nekaj dneh nakupili potrebno hrano in opremo ter uredili vsa dovoljenja. Zataknilo pa se je pri najemu načrtovanih helikopterskih letov. Zaradi v nesrečah uničenih helikopterjev in napadov maoistov so se zavarovalniške premije za helikopterje v letu 2002 vrtoglavo dvignile. Z letom smo želeli predvsem skrajšati čas odprave in se izogniti zahtevni logistiki dolgega pohoda z vso opremo v bazni tabor. Že na začetku smo se tako morali odpovedati enemu od dveh načrtovanih letov do mesteca Tapledžung, zato se je del članov do tja odpravil z avtobusom. 27. 9. se je nebo nad Katmandujem toliko razjasnilo, da je helikopter z vso opre-

mo odletel v Tapledžung. Tu srečanja s preostalimi ni bilo, saj je avtobus zaradi slabe ceste, počene vzmetnice, karambola in končno tudi narobe izbrane bližnjice žal prispel dan prepozno. Leteti bi morali naravnost v bazni tabor Pang Pema 5150 metrov nad morjem. Zaradi slabega vremena je bilo potrebno veliko prepričevanja, da so nas v dveh poletih odpeljali do kraja Lhonak. Od baznega tabora, kjer je bil ta dan zaradi oblačnosti pristanek nemogoč, nas je ločil še dan hoje. 30. 9. 2002 smo ob pomoči jakov dosegli bazni tabor.

Drugi so bili prisiljeni pot nadaljevati peš. Brez zveznega oficirja so prvi dan prispeli do vasi Čirva in se srečali z maoisti. Člani so presenečeni ugotovili, da od njih zahtevajo veliko večje vsote, kot pa so govorili v naši agenciji. Izgovorili so se, da je denar pri vodji v bazi. Maoisti so zagotovili, da bodo odpravo pričakali na poti navzdol. Pričakujejo enako vsoto, kot smo jo plačali nepalski vladi, to pomeni okoli 7000 ameriških dolarjev. Med pogovorom so bili zelo občutljivi na vedenje in izjave članov. Kazali so svoje orožje in izpeljali ločeno zaslisevanje. Zdravnica, ki je z željo doživeti Nepal odšla z drugo skupino, in nepalski član odprave sta bila v pogovor z maoisti vključena šele pozneje. Prvo skupno srečanje vseh članov v bazi 3. 10. 2002 ni bilo nič kaj prijetno, saj so bili vsi še po nekaj dneh pošteno prestrašeni. Odločno so odklonili vrnitev po isti poti. Obvestili smo domače, našo agencijo in PZS. Vsote denarja, ki so jo zahtevali maoisti, nismo imeli pri sebi, zato smo se odločili tudi vrniti po zračni poti, seveda s pomočjo denarnega posojila.

Slabe razmere

V naslednjih dneh so sledile dokončna ureditev baznega tabora, posvetitev baze, svečka za leta 2000 preminulega Andreja Markoviča, začeli so se aklimatizacijski vzponi na okoliške šesttisočake. Nekaj članov odprave je bilo zdravstveno zelo šibkih, pa tudi za zdravnico so se začele resne težave. Premalo zaužitih kalorij med dostopom se je sedaj na višini še kako pokazalo. Celo noč smo ji pomagali z infuzijo in antibiotiki v žilo, priklopili smo jo na dodatni kisik iz jeklenke. V naslednji dneh se je njeno stanje bistveno izboljšalo in 7. 10. 2002 je v spremstvu enega izmed nepalskih članov odšla v Lhonak, od tam pa je naslednji dan poletela v Katmandu. Glede na znamenja, ki jih je predstavila osebju v kanadski bolnici, so ti potrdili možnost, da je zdravnica obolela za tifusom, vendar izvid pozneje tega ni potrdil. Dodatne teste je nato opravila v Ljubljani.

Obstajala je torej velika možnost, da je obolel tudi kdo izmed nas. Zato smo se domenili, da na dva dni oddaljen Kiratčuli za sedaj ne poskušamo. Prvi resni poskus so opravili Klanjšček, Valič, Domenih in Koželj 13. 10. 2002 (Dromo East 2, 6850 m), vendar so se morali v plazoviti strmini tik pod

vrhom obrniti zaradi sipkega snega. S Kresalom in Tišlerjem smo poskušali raziskati vzhodno steno Wedge Peaka, vendar se je, tako kot severna, izkazala za objektivno prenevarno. Ves čas smo opazovali enega izmed ciljev odprave, severno steno Wedge Peaka, pa so se čez steno na začetku ves čas usipali pršni plazovi, na vrhu pa je celi steni grozila viseča opast. Tudi v desnem delu je v zadnji tretjini stene zapiral pot serak, ki se je vsak dan podiral. Pridružena člana sta v tem času z dveh še neosvojenih vrhov (6400 m in 6200 m) v grebenu Pangpema Peak Dromo opravila dva zahtevna spusta na snežni deski.

Nestrpno smo smo čakali na izvide zdravnice iz domovine, vendar jih našim staršem ni uspelo pridobiti. Čas se je iztekal, ostalo je le še teden dni časa. Odločili smo se za še zadnji poskus, saj nobeden izmed nas ni kazal znamenj začetka tifusa. Za Kiratčuli smo bili preslabo aklimatizirani, saj ustrezne aklimatizacije vrhovi nad bazo niso omogočili. Koželj, Stres, Klanjšček, Valič, Domenih, Tišler in Košuta so se zato odpravili pod dva dni oddaljeno vzhodno steno Južne Patibare (6700 m) v neposredni bližini Kiratčulija, dostop na katero zahteva enako logistiko kot za Kiratčuli. Na

Izzivalna stena Wedge Peaka

dotlej še neosvojeni vrh so splezali dve prvenstveni smeri, sestopili pa skupaj po novi, tretji smeri. Kresalu je kot prvemu na svetu uspelo preplezati težavno smer s tehniko »drytooling« na taki nadmorski višini. Sam pa sem poskušal priplezati na še neosvojeni 6500 metrov visoki Thapa Šikar, vendar sem se bil pod vrhom iz enakih razlogov kot skupina na Dromu prisiljen vrniti v dolino. Pridružena člana sta v zadnjih dneh pred odhodom poskušala preplezati prvenstveno smer na glavni vrh Droma, a sta se po 850 metrih stene pod vrhom tudi onadva morala obrniti zaradi sipkega snega. Vreme in razmere to leto niso bili najugodnejši. Monsun se je nekoliko podaljšal, zato je zapadlo več sipkega snega. Veter se na vrhu Kančendzenge ves čas našega bivanja v bazi ni polegel, mnogokrat pa je močno pihalo tudi mnogo nižje. Večkrat nas je v baznem taboru presenetil sneg.

Vrnitev

Bazni tabor smo zapustili 25. 10. 2002 in bili naslednji dan v Gunzi, vendar je bil helikopterski prihod španske odprave 28. 10. 2002, s katerim smo se želeli vrniti, na žalost odpovedan. Helikopter je potrebovala nepalska vojska za prevoz vojakov, ker so se srditi boji z maoisti spet razplamтели. Kresal in Haston, najbolj izkušena, sta nato z obolelim članom danskega trekinga odletela v Kattmandu in Kresal je organiziral še helikopterski odhod preostalih članov. Za našo opremo so poskrbeli trije nepalski člani, ki so se v dolino morali žal vrniti peš.

V nepalski vladi, predvsem pa v naši agenciji smo doživeli zelo negativen odziv. Ni jih toliko skrbelo naše stanje kot to, da imajo težave z novinarji in se bo zaradi naših novic o maoistih močno zmanjšal priliv denarja. Nepalski vladi zamerimo, da nas ni opozorila na agresivnejše obnašanje maoistov in da ni ukrepala z reševalnim letom vojske. Z odločnim ukrepanjem bi to lahko dosegli tudi iz Slovenije. Ker tega ni bilo, smo prosili za posojilo za helikoptersko vrnitev v dolino. Namesto tega pa smo slišali, da nismo odprava PZS, da ima odprava nesposobno vodstvo, da delamo publiciteto zaradi majhnih uspehov, naj gremo dol peš in plačamo drobiž maoistom. Izkazalo se je, da de-

narja PZS kljub zagotovitvi tako doma kot na agenciji pred odhodom v gore, da je depozit položen, tam ni bilo. Nismo želeli sprožiti medijskega plazma ne doma ne v Nepal. Z željo po večji branosti in gledanosti so novinarji med našo odsotnostjo objavili kar lep kup neresnic. Zato je bilo sestavljeno tudi več kot 100 strani dolgo poročilo o »zgodovini« odprave Janak 2002, ki ga ponujamo v branje. Opremljeno je z vsemi potrebnimi dokumenti. Zapisano je le izvleček poročila, ki ga je Komisija za alpinizem potrdila na svoji 26. seji 4. 12. 2002.

In kako naprej?

Želimo si predvsem, da se slaba organiziranost slovenskega alpinizma popravi. Z alpinistično dejavnostjo se ukvarjata Komisija za alpinizem in Komisija za odprave v tuja gorstva, ki večkrat, v zadnjem času pa skoraj praviloma, delujeta druga mimo druge. Rešitev je seveda v krovni organizaciji, ki bo skrbel za vse elemente (vzgojo, odpravarstvo, kategorizacijo, alpinistično smučanje ...). Razširjena seja predsedstva PZS 11. 11. 2002 je ugotovila, Upravni odbor PZS pa 29. 11. 2002 potrdil, da morata KA in KOTG vnovič pregledati že dvakrat na zboru načelnikov potrjeni Pravilnik Slovenskega alpinističnega kluba. Delo je v teku, upanje pa daje tudi sklep Upravnega odbora PZS, da bo Pravilnik obravnaval in sprejel na 5. seji 28. 2. 2003. V novem klubu, ki bo vodil tudi odpravarstvo pod pokroviteljstvom PZS, bodo točno določena pravila (katera odprava bo delovala v okviru PZS, dolžnosti in ugodnosti odprav in članov do PZS, denarna rezerva za pomoč v izrednih razmerah, fizično položeni depozit za helikoptersko reševanje in še bi lahko naštevali). Klub bo imel svojega menedžerja, ki bo skrbel za večji finančni priliv, kot ga imata zdaj KA in KOTG skupaj, ker sta močno odvisni od sredstev ministrstva za šolstvo, znanost in šport in Fakultete za šport, odprave pa od samoprispevka članov. Z urejenim delovanjem bomo pritegnili tudi vrhunske slovenske alpiniste, ki v tem trenutku zaradi preteklih dogodkov PZS nimajo ravno v čisljih. Ni se čuditi apatičnosti slovenskih alpinistov, organizaciji odprav v lastni režiji in njihovi želji po boljših časih, ki se, močno upam, tudi približujejo. ○

Ledeni rock'n'roll

Solčava Ice Extreme 2003

Besedilo in fotografija: Boris Strmšek

Ko pridete v Solčavo in se sredi vasi peljete čez Savinjo, vam na levi pritegne pozornost velika gmota – ledena kocka ali tako imenovani ledeni um. Solčavski alpinisti so pred leti uresničili zamisel o lednoplezalskem poligonu, na katerem bi lahko organizirali tudi tekmovanja, in tako je se je začel Solčava Ice Extreme. Prvi februarški konec tedna je tam potekala druga letošnja tekma za slovenski pokal v lednem plezanju, tokrat mednarodna. Nastopilo je 15 plezalk in 36 plezalcev. V sobotnih kvalifikacijah so v vsaki konkurenci plezali po tri smeri, prav toliko jih je bilo treba preplezati tudi v nedeljskem finalu. Seštevek točk iz posameznih smeri je prinesel končnega zmagovalca. Sobotni večer sta popestrili še hitrostna tekma pod reflektorji in seveda prava super plezalska zabava ob zvokih domače rockovske skupine Uni-

mogs. Ne pozabimo na ognjemet po hitrostni tekmi – skratka, organizatorji so se zelo potrudili in to najbrž pomeni, da bo naslednje leto udeležencev še več. Sicer pa smo lahko med tujimi gosti videli tudi plezalko in plezalca iz Italije, Avstrije, Walesa, Nizozemske in Ukrajine. Med njimi so bili zagotovo deležni največ pozornosti aktualni svetovni prvak Jevgenij Krivošejcev ter seveda naša najboljša plezalca Aljaž Anderle in Klemen Premrl – pa tudi kuhano vino, ki nam je poleg čaja edino pomagalo preživeti v solčavskem mrazu.

Hitrostne tekme se je udeležil le del tekmovalcev, 11 žensk in 28 moških. Iz kvalifikacij se jih je v finale – tam se je plezalo na izpadanje – uvrstilo osem v moški in štiri v ženski konkurenci. Pri dekletih je zmagala Italijanka Orietta Bonaldo (v finalu je premagala rojakinjo Claudio Collusi), še posebno ogorčen pa je bil dvoboj za tretje mesto med Mariborčanko Alenko Lukič in Tatjano Nilo iz Ukrajine. Na koncu sta si ga razdelili, tako kot Klemen Premrl in Matic Meglič pri moških. Najhitrejši je bil Pavle Kozjek, ki je v finalu ugnal Helmuta Albanera iz Avstrije.

Nedeljski finale so začela dekleta. V soboto jih je kar devet preplezalo vse smeri do vrha, tokrat pa so težke smeri poskrbele za precej manjšo izenačenost. Prvi dve mesti sta si enako kakor na hitrostni tekmi razdelili Italijanki, tesno jima je sledila naša Tina di Batista, četrtovrščeni Lukičevi pa je še boljše uvrstitev preprečil prestop v zadnji smeri. Sicer pa so bile smeri zelo domiselne, celo čez pravcati vrtljak – led na jekleni vrvi – je bilo treba plezati, da o previsih ne govorimo. Moški finale je bil še večja poslastica, saj smo lahko videli ledno plezanje po kopnih, lahko bi rekli kombiniranih smereh, na katerih je bilo treba uporabiti kar nekaj plezalskih ukan, ki so zahtevale precej moči. Tudi atraktivnih padcev ni manjkalo. Po pričako-

Narobe svet na solčavskem ledu

vanju je zmagal Krivošejec, za njim pa sta se uvrstila Anderle in Premrl. Tako za večino tekmovalcev kot tudi za gledalce je tekma pomenila širjenje obzorja v lednem plezanju, posledica tega pa bo zagotovo tudi dvig kakovosti v prihodnosti. In že se

rojevajo tudi ideje o sodelovanju z organizatorji podobnih tekem iz Avstrije. Skratka, Solčava Ice Extreme 2003 je popolnoma uspel. Več informacij o tekmovanjih na www.ice-extreme.org. Naslednja tekma bo 15. februarja v Mojstrani. ●

Tekmovalno turno smučanje tudi v Sloveniji

Tekmovalno turno smučanje je športna zvrst, ki združuje prvine planinstva, turnega smučanja, teka na smučeh in alpskega smučanja. Tekmovanja potekajo v gorah in zahtevajo od tekmovalcev smučarsko znanje, gorniške izkušnje in odlično telesno pripravljenost. Po skupinskem štartu se podajo na nekajkilometrsko označeno progo, ki vključuje večstometerske vzpone in spuste na različnih turnosmučarskih terenih in jo poskušajo kar najhitreje premagati. Tekmovanja so v različnih kategorijah, posamič ali v parih.

Tekmovalno turno smučanje ima pri nas že tradicijo, saj tekmovanja s podobno vsebino potekajo že desetletja, delno v organizaciji alpinističnih odsekov, delno pa v organizaciji postaj GRS. Zadnja leta je najodmevnejše turnosmučarsko tekmovanje na Jezerškem, Memorial Luke Karničarja in Rada Markiča, podobna pa so bila tudi na Golteh, Okrešlju, Zelenici, Raduhi in nad Bohinjem.

V zahodni Evropi (zahodne Alpe in Pireneji) so se tekmovalci v turnem smučanju organizirali v posebno organizacijo, ki je dve desetletji pripravljala niz tekmovanj. Pred tremi leti se je ta organizacija vključila v UIAA – Mednarodno zvezo gorniških združenj – v obliki Mednarodnega sveta za tekmovalno turno smučanje (ICSM). Kot krovno organizacijo za planinstvo, plezanje, alpinizem, turno smučanje in druge gorske športe jo je priznal tudi Mednarodni olimpijski komite. Z ustanovitvijo ICSM UIAA se je tekmovalno turno smučanje razširilo na ves alpski prostor in drugod po Evropi, z njim pa se začenjajo ukvarjati tudi v Južni Ameriki in v Aziji. Predstavnik PZS je sodeloval pri ustanovitvi ICSM, v okviru PZS pa tekmovalno turno smučanje doslej ni bilo organizirano. ICSM je PZS nekajkrat povabila k sodelovanju na tekmah za evropski pokala in na svetovnem prvenstvu.

Tekmovalno turno smučanje je v zadnjih letih postalo mednarodno uveljavljena zimskošportna panoga, ki je med najresnejšimi kandidatkami za to, da postane nova olimpijska disciplina. ICSM je sprejel pravila za tekmovanja, urejene ima licenciranje tekmovalcev, licenciranje in izobraževanje sodnikov ter antidopinške predpise.

Izhajajoč iz tradicije tekmovalnega turnega smučanja v Sloveniji in v želji, da bi se ta športna panoga pri nas razvila v skladu s svetovnimi gibanji in pravili, da bi se razširil krog tekmovanj v Sloveniji, da bi naši tekmovalci lahko sodelovali na mednarodnih tekmovanjih in da bi se tudi naša tekmovanja uvrstila v krog mednarodnih, je Upravni odbor pri PZS ustanovil Komisijo za tekmovalno turno smučanje, ki je bila v začetku novembra na rednem zasedanju v ZDA sprejeta v mednarodno organizacijo ICSM UIAA.

Več informacij in možnost povezave s Komisijo za tekmovalno turno smučanje najdete na spletnih straneh: www.jezersko.si/turnski

Komisija za tekmovalno turno smučanje pri PZS

Naša smer

Osrednja grapa v severovzhodni steni Vrtače

Smučarska klasika nad Zelenico

Besedilo in fotografije: Boris Strmšek

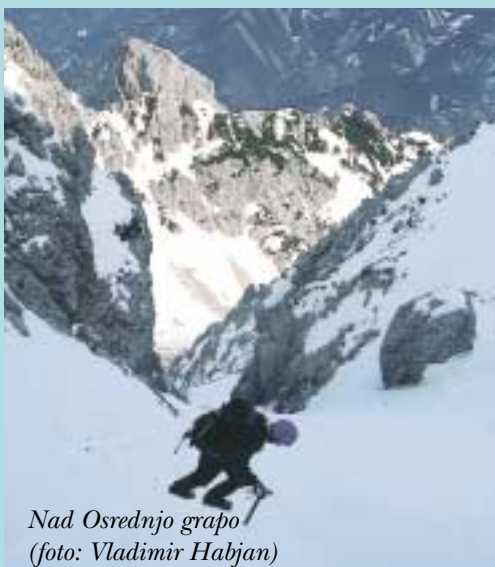
Ko sem pred nekaj leti prvič obiskal Zelenico – takrat še nekaj dni prej sploh nisem vedel, kje približno je to – se mi je ta konec Karavank izredno priljubil in ga vsako leto vsaj enkrat obiščem. Predvsem v zimskem času je to kraj, kjer lahko uživamo v lažjih in težjih turah po številnih grapah, smučamo na smučiščih in strminah okoliških gora ali pa preprosto pustimo soncu, da nas razvaja v kakšnem mirnem kotičku. Begunjščica (2060 m), Vrtača (2181 m) in Palec (2026 m) so tukajšnji »hišni« vrhovi, brez katerih ne morete domov, če obiščete svet ob slovensko-avstrijski meji nad Ljubeljem. Res je tudi, da ima sedaj ta konec Karavank veliko pomanjkljivost – tam namreč ni planinske postojanke, zato smo nekako omejeni na enodnevnne ture. Priljubljeni Dom na Zelenici (1536 m) je pred tremi leti pogorel, a vzrok ni bila kakšna divja planinska zabava. Menda so se vžgale saje v dimniku, gasilci pa niso prav blizu in tako od kože ni ostalo prav dosti. Potem pa je bila seveda ta težava, da je planinski dom v eni občini, planinsko društvo, ki ga upravlja, pa je iz druge občine. Kdo naj sedaj zagotovi denar? Tipično slovensko, pa še malo gorenjskega pridiha. No, lani se je nekaj premaknilo in obnovitvena dela so se začela, a zaenkrat je do novega planinskega doma še kar daleč, zato vzemite opremo za bivanje, če želite ostati več dni. In kam se bomo odpravili tokrat? Glede na to, da je zima in nekateri tako radi smučate, bomo izbrali nekoliko lažjo smer. Po osrednji grapi v severovzhodni steni se bomo povzpeli na Vrtačo, nato pa smučali navzdol. To pomeni, da potrebujemo poleg popolne zimske opreme tudi turnosmučarsko. Je pa dobro, če ste že kdaj prej stali na smučeh, da se ne bi slučajno uvrstili med polomljene kaskaderje. Prvi se je na smučeh že 8. februarja 1979 spustil čez grapo naš znani alpinist, alpinistični smučar, reševalec, himalajec, zdravnik in še kaj Iztok Tomazin. Grapa ima smučarsko oceno IV-, zgornji del S4+, po težavnosti pa bi jo lahko primerjali z Jugovo grapo v Dovškem križu ali s Petim žrelom v Storžiču.

Navzgor naj bo

Naše izhodišče je mejni prehod Ljubelj (1058 m) oziroma bližnji Hotel Garni, ki pa (menda) ne obratuje. Tukaj je tudi spodnja postaja sedežnice, ki z eno vmesno postajo pelje na Zelenico. Če slučajno obratuje (pogoj je seve-

da sneg), si lahko prihranite kakšno uro dostopa, a pravi gorniki se bodo navzgor odpravili peš. Nekako najudobneje je, da se navzgor odpravite kar s turnimi smučmi, še posebej, če imate namen smučati čez našo smer. Mimo (bivšega) Doma na Zelenici in tamkajšnjih smučarskih naprav se odpravimo po poti proti Stolu, pozneje pa zavijemo v krnico med Palcem in Vrtačo. Ves čas se polagoma vzpenjamo pod grebenom Palca in ko pridemo do konca tako imenovanega Suhega rušja, smo tako rekoč na izhodišču. Smučiči gredo na nahrbtnik, na noge pridejo dereze, v roke pa cepin. Tudi kakšna čelada nič ne škodi, saj nas v ozki grapi višje lahko kaj hitro preseneti kakšna kamnito-snežna pošiljka od zgoraj. Tukaj se prične tisti pravi vzpon, čeprav naklonine niso kaj posebnega – tam okoli 30 stopinj, 150 višinskih metrov nas loči do pričetka grape, ves čas se vzpenjamo po širokem snežišču, ki v tem delu oblikuje nekakšen amfiteater. Edini prehod tukaj je škrbina med Palcem in sosednjim Nemškim vrhom (2024 m), kjer navzdol na avstrijsko stran vodi strma grapa. Tukaj imajo iz doline Poden Avstrijski najbližji dostop na Palec in Vrtačo.

Ko se povzpemo do severovzhodne stene Vrtače, končno pridemo v grapo, ki nas bo popeljala do vrha. Ima obliko nekakšnega Y, navzgor bomo sledili levemu kraku. Grapa je do razcepa široka, nato se precej zoži in po-

*Nad Osrednjo grapo
(foto: Vladimir Habjan)*

Na vrhu Vrtače

nekoč je široka le šlabe štiri metre. Tudi nakhlonine se nekoliko povečajo, vendar pa ne presežejo 45 stopinj. V zgornjem delu nas lahko ob skromni zimi presenetita dva skoka. To je bil primer na začetku letošnje sezone. Spodnji skok nam postreže z nekoliko skalnega plezanja druge stopnje. Sredi skale je celo klin, višje sta še dva, ki služita bolj za varovanje ozioroma spust. Zgornji skok lahko obidemo po desni in nam ne bo hudega. Sem pa slišal celo o takšnih, ki so letos plezali tukaj brez derez. Menda je vodnik peljal enega takšnega »pacienta« in nato je bila navzdol prava komedija, saj nista imela niti vrvi. Na srečo so se našli pravi ljudje na pravem mestu in »junaka« spustili čez skalni del. Ko zgoraj pogledamo čez rob na južno stran in med drugim tudi proti Blejskemu jezeru, imamo do vrha le še nekaj metrov proti desni. In kmalu stojimo pod velikim kovinskim cepinom z zvito vrvjo.

Smer Osrednje grape
v severovzhodni steni Vrtače

Vijuganje skozi ozko grapo

Ko so za nami razni stiski rok, občudovanje razgledov (če ni slučajno megla), Fotografiranje in kakšen požirek »druge pomoči«, je čas, da se odpravimo nazaj do vrha žleba in nataknemo smuči. V primeru, da ste peš, to fazo preskočite in nato boste prikrajšani za nekaj užitkov. Pogled čez konice smuči navzdol vam najprej malo pospeši srčni utrip (podobno, kot kakšna brhka planinka), nato pa je treba med ozke stene grape. Če je snega malo, je dno grape zaobljeno, kar povzroča težave pri vijuganju. Takrat boste morali tudi sneti smuči nad prvim skokom in se pod drugega spustiti s pomočjo cepina in derez. Smuči pa na nahrbtnik, kar pomeni predvsem en kup nepotrebne dela in izgubljanja časa. Sicer pa nekateri trdijo to za kakršnokoli obliko gornišтва, zato se ne sekirajte preveč. Če so skoki zaliti, jih skoraj ne boste opazili. V zgornjem delu boste morali večinoma preskakovati, saj je grapa zares ozka. Spodaj, ko se razširi, pa se lahko podpisujete v sneg v dolgih in širokih zavojih. Ko ste spet na spodnjih snežiščih, si lahko izbirate smer smučanja proti dolini. Lahko še tako mimogrede »skočite« na Palec. Čez Suho rušje vas čaka uživaško vijuganje proti gozdnemu delu, ki vas bo nekoliko zaustavil. Dalje proti Zelenici in v dolino pa v primeru ugodnih snežnih razmer lahko ob smučanju le navdušeno vriskate. In nato počasi srkate za služeno pivo, medtem ko boste čakali »pešce«.

Koristil vam bo zemljevid Karavanke – osrednji del 1:50.000 in vodnik Strme smučine. ●

Slovenski Paine

Konec lanskega leta se je kar nekaj slovenskih alpinistk in alpinistov mudilo v Patagoniji, gorstvu na skrajnem jugu Južne Amerike, znanem predvsem po strmih granitnih stenah in vrhovih. Druga značilnost teh gora so muhaste vremenske razmere, zato jih uspejo le izredno vztrajni plezalci, ki izkoristijo kratka lepa obdobja. Najbolj je bila obiskana skupina Torres del Paine v Čilu. Milena in Miha Praprotnik (AO Matica, Citywall, Anthron) sta v drugem poizkusu preplezala smer Bonington – Williams (VII, A1, 650 m) na vrh Centralnega

stolpa Paine. Na Severni stolp sta po smeri Monzino (VI+/III, 300 m) priplezala Uroš Strniša in Jernej Bevk (oba AO Ljubljana Matica). V zahodni steni Severnega stolpa je naveza Janez Peterlin in Jernej Breščak (oba Akademski AO) preplezala Taller del Sol (VII-, A1, 500 m), Tina di Batista (AO Ljubljana Matica) in Tomaž Jakoščič (AAO, Promontana) pa smer La Ultima Esperanza (VII+, A1-2, 500 m). Čeprav jih je v steni zajelo poslabšanje vremena, so vztrajali do roba stene, kjer poteka Normalna smer, to je bil namreč že njihov četrti poskus v steni. Nato so se vsi skupaj spustili navzdol po smeri Taller del

Sol. Po daljšem obdobju slabega vremena se je večina navez odločila za vrnitev v dolino, Tina di Batista in Tomaž Jakoščič pa sta še vztrajala in zadnji dan lanskega leta preplezala novo smer na Severni stolp. Jakoščič je poskušal v steni že prej z Bevkom, vendar sta se obrnila zaradi vremena. Smer Los Esclavos del Barometro oziroma Sužnji barometra sta preplezala brez fiksnih vrvi, za vzpon in sestop nazaj v bazo pa sta potrebovala 19 ur. Smer sta ocenila VII, A2/V-VI, A1, 500 m. V naslednji številki boste lahko prebrali daljšo reportažo o plezanju v Patagoniji. (besedilo: Boris Strmšek)

Spremenljiva himalajska jesen

Elizabeth Hawley, najnatančnejša kronistka himalajskih odprav, navaja, da je bilo v jesenski sezoni v nepalski Himalaji z delom Tibeta, ki meji na Nepal, približno 100 odprav, ki so osvajale 34 vrhov. Presenetljivo je, da na vrhu seznama ni Everest (8850 m) – verjetno je razlog vse višja cena kljub negotovi politični situaciji v Nepal. Najvišje gore sveta so se lotile štiri odprave, na vrhu pa je bil samo Švicar Marc Siffredi s tremi šerpami. Švicarski ekstremni deskar je nato med spustom s snežno desko po Hornbeinovem ozebniku izginil. Leto prej se je prvi spustil z snežno desko z vrha Everesta do baze, drugič pa očitno ni imel dovolj sreče. Lotse (8516 m) so po enkrat osvojili Brazilci in Korejci, dvakrat pa Japonci. Čo Oju (8201 m) je bil najbolj oblegani osemtisočak – nanj se je poskušalo povzpeti kar 28 od-

prav, vse s severozahoda oziroma po normalnem pristopu iz Tibeta. Kar 17 jih je bilo uspešnih, največ v dneh med 30. septembrom in 5. oktobrom. Po številu vzponov je bila najuspešnejša japonsko-kitajska ženska odprava: v dveh dneh se je na vrhu zvrstilo kar enajst njenih članic (4 Japonke, 5 Tibetank in 2 Kitajki), ob njih pa še vsak dan po trije tibetanski člani – skupno kar 17 vzponov. Sledila je japonska odprava, katere 15 članov je osvojilo vrh; med njimi je bilo 6 šerp in 3 alpinistke. Največ vzponov na F vrh (12) je bilo 1. oktobra. Daulagiri (8167 m) je naskakovalo pet odprav, vse so imele za cilj vzpon po severovzhodnem grebenu, na vrhu pa je bila le naveza rusko-ukrajinske odprave.

Med nižjimi vrhovi velja omeniti Ama Dablam, ki ga je osvajalo 22 odprav, vse v klasični smeri čez jugozahodni greben. 18 uspešnih odprav, 36 pristopov, med njimi pa tudi naša Barbara Drnovšek, ki se

je na vrh povzpela v navezi s Poljakinjo Ano Czerwinski. Anapurne so bile uporne. I, III, IV in Južna so odbile pet odprav, na »dvojko«, ki ima le nekaj manj kot 8000 metrov, pa tako ni posebnega navala. Baruntse (7129 m) sta od osmih odprav po jugovzhodnem grebenu osvojili le Francoska in ruska, na Himlung (7126 m) so se povzpeli Francozi, na Makalu II (7678 m) vodja španske odprave z dvema šerpama, na Puta Hinunchuli (7246 m) pa Avstrijci. Češko-slovaška odprava se je poskušala v zahodni steni Talunga (7349 m), vendar brez uspeha, zatem pa se je Petr Kolouch sam povzpel na vrh čez severozahodno in v zgodnjem delu po zahodni steni. Bilo je še nekaj uspešnih in neuspešnih odprav na šesttisočake, med uspešnimi velja omeniti tudi našo odpravo na Peak 41 (6649 m), o kateri ste lahko prebrali v januarški številki PV, o odpravi Janak pa pišemo tokrat. (B. S.)

Posodobitve podatkov na planinskih zemljevidih

Nujno za uporabnike GPS

Približno ob istem času, ko sem spomladi 2002 v dnevniku Delo prebral članek, da PZS letos končuje prvo fazo posodobitve katastra planinskih poti, sem se odločil, da nabavim GPS, ki v vsakem trenutku posreduje podatke o geografski širini, geografski dolžini in elipsoidni višini. Vzrok je bil jasen: na izletih v gorskem svetu, predvsem po nemarkiranih poteh, bom hodil brez skrbi, saj bom vedno lahko ugotovil, kje sem.

Začetne težave pri delu na terenu so se pojavile zelo hitro. Z GPS sem sicer dobil prostorske koordinate lokacije, vendar mi prenos vrednosti teh koordinat na zemljevid ni uspel, kajti planinski zemljevidi nimajo označb koordinatnih sistemov, kot jih posreduje GPS. Koordinatna sistema, ki ju posreduje GPS, sta podana kot:

- koordinate v projekciji UTM na elipsoidu WGS 84 (svetovni geodetski sistem 1984) in geografske koordinate na elipsoidu WGS 84
- koordinate v Gauss-Kruegerjevi projekciji na Besslovem elipsoidu (GK) in geografske koordinate na Besslovem elipsoidu

V obsežnem kupu planinskih zemljevidov sem doma našel samo zemljevid slovenske Istre, ki ima ob robovih dokaj pomanjkljivo označene GK-koordinate. Vsi preostali zemljevidi pa imajo označene samo geografske koordinate in nam niso v pomoč pri označevanju točk na zemljevidu, kajti niti približno ne bomo mogli določiti, kje naj zarišemo sekunde, ki smo jih odčitali na zaslonu GPS. Točko preprosteje in veliko lažje določimo, če uporabljamo koordinate državnega koordinatnega sistema (GK).

Predlagam, da se Založba pri PZS poveže z Geodetskim institutom Slovenije, na katerem ji bodo svetovali, kakšne označbe koordinatnih sistemov so primerne za potrebe planincev. Vsi novejši zemljevidi državnih topografskih kart, ki jih je izdelal omenjeni institut v merilu 1:50.000, so označeni s koordinatami UTM in GK, ki so odlična podpora pri delu z GPS.

Zdaj pa še nekaj besed o novejših izdajah planinskih zemljevidov. Dajejo nam mnogo koristnih informacij in so na pogled privlačni. Poleg podatkov pri opisu posameznih koč imajo tudi podatek o lokaciji koč, vendar nam ta ne poda prave vrednosti.

Primer: lokacija zavetišča na Velikem Snežniku (zemljevid Snežnik, merilo 1:50.000). Odprimo zemljevid in poiščimo sečišče koordinat za to lokacijo: $\Phi = 45^\circ 35'$, $\lambda = 14^\circ 27'$. Ugotovimo, da je podatek napačen (seveda zaradi manjkajočih sekund). Zavetišče stoji precej severneje. Takšna napaka se ponavlja pri vseh novih izdajah planinskih zemljevidov. Pravilna lokacija zavetišča na Velikem Snežniku je: $\Phi = 45^\circ 35' 20''$, $\lambda = 14^\circ 27' 7''$.

Še slabše pa je pri izdajah planinskih zemljevidov v merilu 1:25.000. Ob robovih manjkajo koordinate in za orientacijo ob pomoči GPS so neuporabni. Dobil sem preblisk, da ima pri tem besedo nekdo, ki ima enake poglede kot nekdanja jugoslovska vojska, ki ni dovoljevala tiskanja planinskih kart s koordinatnimi sistemi.

Omenjene vrstice sem napisal izključno v želji, da bi ne le posodobili katastra planinskih poti, ampak bi nove zemljevide opremili tudi z ustreznimi koordinatnimi sistemi. Planinci bodo pri delu z GPS brez dvoma potrebovali ustrezno opremljene zemljevide. Predvidevam, da bo pri usposabljanju novih planinskih vodnikov kmalu postalo jasno, da potrebujejo planinci za varno hojo poleg drugih večščin tudi znanje za delo z GPS, ki zahteva tudi ustrezno označene zemljevide.

Za konec pa še tole: nikjer nisem zasledil, kdo pri PZS je odgovoren za sprejemanje informacij uporabnikov zemljevidov, ki pri hoji nalletijo na težave (ker na poti ni dobrih označb ali pa niso na pravem

mestu). To se dogaja in včasih smo v zagati, kam naprej. K sreči največkrat najdemo pravo smer, toda za neizkušene planince, ki se ne znajdejo, to pač ni prijetno.

Končno sem le dobil podatke, kam naj planinci sporočajo ugotovljene napake na zemljevidih, ki jih izdajata Geodetski institut Slovenije in Geografski zavod Slovenije.

Napake, ugotovljene na zemljevidih državnih topografskih kart, ki jih je izdelal Geodetski institut Slovenije, je treba sporočiti na naslov: Dusan.Petrovic@geod-is.si

Napake, ugotovljene na zemljevidih republiških topografskih kart, ki jih je izdelal Geodetski zavod Slovenije, pa sporočite na naslov: Matjaz.Kos@gzs-dd.si

Za konec predlagam:

- da se nove izdaje planinskih zemljevidov opremijo ne le z geografskimi koordinatami, ampak tudi s koordinatami državnega koordinatnega sistema (Gauss-Kruegerjeva projekcija na Besslovem elipsoidu) – to bo omogočilo uporabnikom GPS veliko natančnejšo določanje stojišča
- da se ponatis planinskih zemljevidov v merilu 1:25.000 opremi z ustreznimi koordinatnimi sistemoma
- lokacija koč mora biti podana v stopinjah, minutah in sekundah
- tisk plastnic naj bo izrazitejši, po možnosti takšen, kot je na vojaških kartah
- kakovost papirja naj bo boljša, tako da se na pregibih ne bo prehitro trgal.

Želim, da Planinska založba pri PZS pove svoje mnenje o tem predlogu. Odgovor, da je to predrago, zame ni sprejemljiv. Obstaja možnost, da tiskanje in trženje zemljevidov prevzame nekdo, ki bo za spremembe redno skrbel in poskrbel, da bodo na robovih zemljevidov označbe, kakršne potrebujemo v tretjem tisočletju. Geodetski institut Slovenije je to že dokazal z izdelavo državnih topografskih kart v merilu 1:50 000 (leta izdaje 2000, 2001 in 2002). (Jože Belc)

Memorial še enkrat

Ganilo me je, da ste v 12. št. PV lani objavili članek o dveh starih ženskah (Memorial Pepce Snežnikarce). Morda bo koga zanimalo, kaj se je zgodilo z Malko. Zvedela sem, da so jo odpeljali v Dom v Sp. Idrnji, tako imenovani Marof. Čeprav so na ta dom občasno letele mansikatere kritike, sem se prepričala, da tudi če v domu ni ne vem kako sijajnih pogojev, je tam mnogo srca za stare, nesrečne in dostikrat duševno prizadete ljudi. Nekega dne sem se odpravila obiskat Amalijo Bezeljak; povedali so mi, da je na zaprtem oddelku. Sedela je na terasi doma, v trenirki in ostrizena, tako da je skoraj nisem spoznala. Ona pa mene je, rekla je, da rada hodi na zrak na teraso, pripovedovala mi je, kako je v mladosti nekoč srečala volka; pa vendar se mi je zdelo, da le nekaj pogreša. Kasneje mi je negovalka zapupala, da z Malko sploh nimajo nobenih sitnosti, vojak – civilnik se je prav po sinovsko zanimal, odkod jo poznam in kako je živela v Kanjem Dolu. Ko sem jo drugič obiskala, je bila dosti bolj srečna in vesela. Na glavi je imela ruto, ki je doma ni nikoli dala dol – zato sem jo tokrat takoj spoznala. Pohvalila se mi je, da jo sorodniki šoferja Dominika večkrat obišejo. In kako so se sploh seznanili z njo – tako, da so nekoč šli čez Šajso ravno na Javornik. (Nada Kostanjevic, Vipava)

Spomin na Franceta Bernota

V 12. številki PV sem prebral, da je preminil dr. France Bernot. Veliko ste povedali o njegovem delu, pogršam pa omembo njegovega nadvse zanimivega trimesečnega pregleda stanja postaje na Kredarici, ki se je na žalost konec devetdesetih let prenehal pojavljati na straneh PV. Kdo ga bo nadaljeval?

Meni osebno bo ostal pokojnik v spominu tudi po tem, da je bil vpleten v skoraj reševanje moje malen-

kosti. Sredi junija 1981, ko je bilo na Goriškem 30 stopinj, sem se podal skozi Kot v upanju, da je Staničev dom za silo odprt. Ni bil. Zaspal sem v dobro namočenem zimskem bivaču. Ob štirih zjutraj je bil spodnji pograd poln pršiča, zunaj pa metriški zameti in gosto sneženje z močnim vetrom. Nameril sem -6° C. S Triglavom ni bilo nič, nazaj pa zaradi nevarnosti plazov tudi nisem mogel. Počakati sem moral še eno noč, da se je vreme umirilo. Naslednje jutro so domači poklicali pomoč in dobili na drugi strani nikoigar drugega kot dr. Bernota. Ta jih je pomiril, češ da ne bo hudega, da pa bo za vsak slučaj poklical meteorologa na Kredarici. Čez dobro uro je sporočil, da že ogrevajo helikopter ... Hvala bogu, da sem tisto jutro že ob 3. uri z nekaj tveganja odinil navzdol v globoke zamete in niže doli začel na vse grlo oddajati vriskanju podobne glasove, da bi tako zaustavil morebitne reševalce, saj sem slutil, da so doma že ukrepali. Pred osmo sem pritekkel na planinsko društvo v Mojstrani in prosil, naj ustavijo akcijo. V isti zgradbi je bila tudi pošta. Nemudoma sem še pravočasno poklical domov. Domači so novico takoj sporočili dr. Bernotu, on pa je ustavil reševanje. Šlo je za minute.

Dogodek mi bo ohranil trajen spomin na dr. Franceta Bernota. (Vinko Božič Humar)

Kocbekovo zavetišče

V decembrski številki Planinskega vestnika sem pri besedilu o smeri Palouz-Tschada v vzhodni steni Ojstrice med drugim navedel podatek, da so na Molički planini ostanki stare Kocbekove kočice. Ob tem me je gospa Paula Karče, vnukinja Frana Kocbeka, opozorila, da je bilo 15. avgusta 1999 slavnostno odprtje obnovljenega Kocbekovega zavetišča. Poslala mi je prijazen dopis na razglednici, Fotografiji tega dogodka. Ko sem pisal, sem spregledal ta podatek, mimo zavetišča pa sem sestopal v temi. Na

žalost je nemogoče biti zraven pri vseh dogodkih, poleg tega pa so gore tako obsežne, da le stežka spoznamo vsak njihov koticček. A veseli me, da kdo prebere tudi tekste s področja alpinizma. Med samimi alpinisti to ni vselej pravilo, saj še vedno precej sramežljivo jemljejo v roke Planinski vestnik.

Naj ob Kocbekovem zavetišču navedem še podatek, da je ključ na kmetiji Moličnik v Podvolovjeku, za primer, da nameravate tam prenočiti. Spomin mi uide v prve dni julija 1984, ko sem se v družbi prijateljev Andreja Glihe in Mirka Renčlja prvič v življenju odpravil v »prave« gore. Iz Logarske doline na Okrešelj, na Kamniško sedlo, Brano, Planjavo, čez Lučko Brano in Škanje na Korošico in naprej v Robanov kot. Prav pri stari Kocbekovi koči smo postavili šotor in prenočili. Prav žalostni so bili takrat leseni ostanki, raztreseni naokoli. Toda taborni ogenj in večer pod milim nebom, s katerega je mežikalo nešteto zvezd, se mi je vtisnil v spomin. Še posebno, ker sem takrat v sivi, gladki ter nekoliko nagnjeni ploščati steni preizkušal svoje plezalne sposobnosti. Zagotovo je bil tudi to eden izmed razlogov, zaradi katerih sem se zapisal alpinizmu. (Boris Strmšek)

Športno plezanje

Pozdravljeni! Kot se spominjam iz svoje mladosti, je bil PV en sam dolgčas, s podatki, ki so bili zastareli že, ko so bili zapisani. Današnji Vestnik je res zrcalo vesti oz. dogodkov, ki so aktualni. Vsa pohvala vam! Imam pa idejo in če ste za, jo uresničite. V decembrski številki PV je veliko prispevkov, ki zadevajo alpiniste in športne plezalce. Če pa bi začeli še malo bolj spremljati dogodke na področju športnega plezanja in rezultatov ter opisov novih smeri, vam zagotavljam, da bi dobili nov krog bralcev, ki jih te stvari zanimajo. Hvala vam za vse napisano, naj živita alpinizem in športno plezanje! (Valerija Gros, Škofja Loka)

Pesmi gora

Zvonko Čemažar, **Pesmi gora**, Ljubljana, samozaložba, 2002, 84 str.

»Čez zelene trate grem med hribe v svate« je moto pesniške zbirke Zvonka Čemažarja, znanega avtorja besedil narodnih, narodnozabavnih in planinskih pesmi. Njihove vsebine so prijetne za branje in poslušanje, mnoge od njih so uglasbene. Številni slovenski ansambli, med njimi ansambel Slavka Avsenika, jih pojo na koncertih in prireditvah. Precej avtorjevih pesmi je objavil tudi Planinski vestnik, zadnjo »Nekoč se je dečku sanjalo«, po pomoti kar večkrat. Pesmi so zložene po klasičnih pravilih, s pravnimi rimami, mnogokrat tudi v (Prešernovem) sonetu. Posvečene so dekletom, prijateljem, upanjem in sanjam, kočam, jezerom, plezanju in bivanju v višavah, vedno pa tudi goram. Knjižica je izšla v mednarodnem letu gora ob pomoči prijateljev, med katerimi je prva avtorjeva življenjska družica Maja. Planinski založbi priporočam, da se ozre malo naokoli in pridobi spomine ljudskih pesnikov in pisateljev za svoje izdaje. (Ciril Velkovrh)

Hvala, gore

Nebo je bele gore poljubilo
in sonce jim vrhove pozlatilo,
ko je nezatno bitje, človek, s silo
med vas, orjaki beli, se zdrznilo.

Odprite se, studenci poezije,
da pesem se lepote te napije,
ki do sedaj nikjer še našla ni je;
čez bele se preproge naj razlije.

O, poj mi, pesem! Verzi, pojte glasno!

Nebo se nad menoj razpenja jasno,
ko opisujem sliko to prekrasno.

O, hvala, gore, hvala za navdihe.
Spet vračam se nazaj v doline tihe,
a vam poklanjam te preproste
stihе.

(Zvonko Čemažar)

Po poteh sveta

Manijan Lačen, **Izziv iskanja ... iz mojih potovanj**, samozaložba, november 2002

Knjižno polico potopisov je nedavno obogatila knjiga Izziv iskanja ... iz mojih potovanj planinca, alpinista in svetovnega popotnika Marijana Lačna. Avtor ne opisuje popotovanja od vstopa v prvo prevozno sredstvo do vrnitve domov, ampak nam predstavi več popotovanj tako, da iz celotne poti izvzame tisti del, ki mu je pomenil najbogatejše doživetje. Med popotovanji so seveda večletne razlike, vendar tega ne občutimo, ker so opisana »brezčasno«. Seveda so tudi sopotniki vedno drugi, odvisno od načrtovane poti; od vrhunskih alpinistov do družinskih prijateljev in drugih, želnih ogleda in odkrivanja sveta. Vsebinska je razvrščena od bližnjega k daljnemu.

Po prijetnem uvodu z doživeto opisanim sončnim vzhodom in zahodom nekje v Karavankah beremo o prvem vzponu v navezi v ostenju Raduhe. Pri popotovanju v Črno goro je omenjen Durmitor, potem pa sledi spust v dveh gumijastih čolnih po divji Tari. Z alpinisti smo nato na najvišji gori Evrope, Mont Blancu (4807 m). Sledi dolgo načrtovano popotovanje v Turčijo in vzpon na 5165 m visoki Ararat. Na odpravi v Južno Ameriko odkrivamo ostanke inkovske civilizacije, nato pa popotujemo po Afriki, Združenih državah Amerike, Novi Zelandiji. Avtor z rojakoma, zakoncema Strmčnik, doživi novo tisočletje dvanajst ur pred nami, vse pa polepša vzpon na prekrasno goro iz slikovitih vulkanskih kamenin, Taranaki. Potovanja končamo v Aziji, v nemirnem Nepal. Avtor opiše vzpon v osrčje himalajskih vrhov, na Kala Pattar (5550 m), s katerega zre na Mount Everest, v deželi pa nanj naredi poseben vtis Filozofova budizma. Avtor navede tudi najzanimivejše podatke o deželi, naravnih danostih, podnebbju, posebnostih življenja ljudi, hrani, običajih, zgodovini, kulturi, odnosih med narodi ... Noben podatek ni odveč,

vsak pomeni pomembno dejstvo za boljše podoživljanje pozneje opisanih dogodkov. Knjiga je pisana izredno dinamično, posamezni dogodki so opisani prav dramatično: zaplet s turško policijo, napori do skrajnih telesnih in duševnih zmogljivosti ob vzponih na najvišje gore, veličastni prizori na vrhu osvojenih gora, nepozabni občutki ob dosegu dolgotrnega cilja, srečanja z domačini, opisi čudes sveta ... Celotno besedilo poživljajo duhoviti dialogi, ki so največkrat nastali v trenutkih, ko so se popotniki znašli v nepredvidenih okoliščinah, ko se za hip zdi, da se je do kraja zataknilo, kot da ni poti naprej. Ob branju te knjige je pametno imeti atlas. Vsi popotniški cilji so svetovne znamenitosti (razen domačih gora, ki pa so znamenite, ker so naše), zato zlahka najdemo opisane poti.

Seveda je knjiga »učbenik« za bodoče popotnike na teh poteh, zanimivo branje za vedoželjne srednješolce in vse tiste bralce, ki jih zanima daljni, širni svet. Izziv iskanja ... iz mojih popotovanj je knjiga, ki je v mnogih pogledih pisana s tako širino, da bo v njej vsak bralec našel kaj, kar se mu bo posebno vtisnilo v spomin. Prijetno branje, knjigo prebereš na dušek.

Marta Repanšek

Nova leksikon in enciklopedija – tudi za gornike

Nedavno sta pri Mladinski knjigi izšli dve obsejni deli – **Veliki svetovni biografski leksikon** avtorja Igorja Antiča in zadnji (šestnajsti) zvezek **Enciklopedije Slovenije**.

Veliki svetovni biografski leksikon je najboljšeje tovrstno delo v slovenskem jeziku doslej. Vsaka oseba je predstavljena z orisom življenjske poti, njenega pomena za človeštvo in s seznamom najpomembnejših del. Izbor vključuje osebnosti iz vseh področij človekovega udejstvovanja in delovanja (umetnost, glasba, znanost, politika, reli-

gija, tehnika, ekonomija, šport itd.) in iz vseh zgodovinskih obdobj. V njem je 5000 najpomembnejših oseb vseh časov, med njimi tudi 70 najbolj znanih Slovencev, ki po svoji pomembnosti presegajo nacionalni okvir. Med »športniki« je predstavljenih tudi 8 svetovno znanih alpinistov: Walter Bonatti, sir Chris Bonington, sir Edmund Percival Hillary, Tomaž Humar, Reinhold Messner, Norgay Tenzing, Lionel Teray in Edward Whymper.

S šestnajstim zvezkom Enciklopedije Slovenije pa je založba zaokrožila dolgoletno izdajanje nacionalne enciklopedije. Ta zvezek se od drugih razlikuje predvsem po vsebini. V prvem delu je več kot 1500 novih gesel, ki zaradi kakršnihkoli vzrokov niso bili objavljeni v prvih petnajstih rednih zvezkih. Druga polovica pa obsega kazalo s približno 45.000 gesli iz vseh doseadanih zvezkov. Tako veliko bogastvo je zbrano le v malokateri knjižni izdaji. Slovenija je najmanjša država na svetu, ki premore tako delo. V zadnjem zvezku najdemo med planinskimi gesli nekaj geografskih imen, med katere sodijo tudi podzemne jame, katerih obiskovanje in raziskovanje je nekoč sodilo v okvir planinskih društev. Med pomembnimi in zaslužnimi pa so v tem zvezku predstavljene še druge pomembne gorniške osebnosti: Vojko Arko, Dinko Bertonec, Martina Čufar, Tomaž Humar, Janez Jeglič, Davo Karničar, Pavle Kozjek, Ante Mahkota, Peter Podgornik in Marko Prezelj.

Ciril Velkovrh

»Zlatorogov« skok med Makedonce

Zlatorog Sloveński narodni prikazni, Detska radost, Skopje, Makedonija, 2001

Zaslužna makedonska pisateljica, pesnica in univerzitetna profesorica Bistrica Kranjec Mirkulovska je poskrbela, da so med Makedonce našle pot tudi številne slo-

venske ljudske pripovedke. Skopska založba Detska radost je izdala lično knjižico devetindvajsetih skrajšanih najznačilnejših slovenskih pripovedk. Po legendi o Zlatorogu je knjižica dobila tudi ime: Zlatorog Sloveński narodni prikazni. Med predstavljenimi in v makedonščino prevedenimi pripovedkami so tudi Makalonca, Povodni mož, Pripovedka o beli kači, Mačeha in pastorka, Kralj Matjaž, Kurent, Zakaj petelin kikirika idr. Za sedem ilustracij je poskrbel Dimče Isailovski.

Bistrica Kranjec Mirkulovska je po starših Slovenka. Njena literarna bera je izredno bogata. V letu 2001 je izšel še njen mladinski ekološki roman »Topolite na krajot dedovata livada«. V letu 2002 je izšla v knjižni obliki poezija za odrasle »Naveva sneg«, na izdajo pa čaka tudi še njen prevod Bevkovega »Kaplana Martina Čedermaca«. Za svoje literarno delo je avtorica prejela tudi visoka priznanja, med drugim »Potokarjevo listino« (1987) za prevajanje slovenskih del v jezike jugoslovanskih narodov. Bistrica Mirkulovska je po očetu vezana tudi na Ilirsko Bistrico, zato zelo rada k »Bistrici« pripiše še »Ilirska«, da ne bi bilo pomote.

Vojko Čeligoj

Prvih petindvajset

Zbornik alpinističnega odseka Rašica 1977–2002, uredila Mateja Pate, urednik fotografije Matic Redelonghi, založilo PD Rašica, junij 2002

Skoraj sto strani lepo oblikovane in tiskane brošure je razdeljeno na literarnozgodovinski (ali nasprotno) del in na pregled vzponov, odprav, članov, priznanj, torej statistični del. Drugi, kot pravi urednica, ni popoln, toda če ne bi bilo zapisano, bi ostalo še manj. Članki o resnih stvareh v prvem delu so napisani na prijeten, celo zabaven način. Najprej naletimo na kratek pregled najpomembnejših dogodkov v četrstoletnem obdo-

bju odseka. Uvodnik Mateje Pate Kar je napisano, ostane že v naslovu pove namen zbornika. Sledita nagovor in zahvala predsednice PD Rašica Irene Zalar ter čestitka za lepo delo. Jani Bele z rahlo ironijo opiše (skoraj prisilno) odločitev o ustanovitvi odseka. Sledijo drobci iz odprav, ki so se jih člani AO Rašica udeležili ali jih tudi organizirali. Skupno plezanje na Novi Zelandiji (1980) z Ladom Vidmarjem opisuje že pokojni Kamničar Janez Benkovič, Vanja Matijevc se spominja dramatičnega plezanja s Frančkom Knezom v južni steni Lotseja (1981), Marija Frantar je vodila žensko odpravo na Pik komunizma (1982) in objavljeni odlomek pripoveduje o prihodu na vrh. Sledi Salcantay (1983) Vanje Matijevca, prispevek o tridnevnem plezanju rašiške naveze po južnem grebenu te divje andske gore. Zatem je spet na vrsti Marija Frantar kot vodja ženske odprave na Južno Anapurno (1986) – zgodba o 40-dnevnem vztrajanju brez upa na zmago. Odprava na Trisul (1987, pisec Lado Vidmar) je preplezala dve prvenstveni smeri, grebensko prečila vse tri Trisulove vrhove, dva člana pa sta se z vrha spustila s padalom (Vlasta Kunaver: padalski svetovni rekord). Marija Frantar je 1990 skupaj z Jožetom Rozmanom preplezala Nango Par-

bat – objavljen je odlomek iz PV. Drugi »raški« osem tisočak je postal Daulaghiri 1998 z vzponom Dušana Polenika (avtor: Tadej Golob). Odpravarskemu bloku sledita zapisa o Matjažu Deržaju, sinu slavnih staršev, in Juretu Golobu, športnem plezalcu. Zanimivosti iz življenja AO so res zanimivosti in predvsem vpogled v drobno, vendar pomembno življenje majhnega kolektiva. Pripovedujejo o zagnanosti in lenobi, šaljivo povedo smrtno resne stvari, govorijo o pravilih in kršitvah. Kar obseže je tudi del s spominskimi članki. Goran Suzič se je leta 1987 ubil na Špiku. Marija Frantar, zagotovo naša najboljša alpinistka, je skupaj z Jožetom Rozmanom leta 1991 za vedno ostala na Kangčendzengi. Dušan Polenik se je le nekaj mesecev po vzponu na Daulaghiri (1998) ubil v ledenem slapu nad Tamarjem. Za Marijo Tavželj, mater treh otrok, je bil po komaj poldrugem letu plezanja usoden kamen v plezalnem vrtnu. Njihovo delo je bilo hvalevredno, vredno posnemanja in preseganja. Res, kar je napisano, ostane in postane zgodovina.

Tone Škarja

Pregled tiska

V **Primorskih srečanjih** (št. 256/2002), reviji za družboslovje in kulturo iz Nove Gorice, je Tatjana M. Peterlin – Neumaier, izvrstna poznavalka dela in življenja Valentina Staniča, med drugim tudi pionirja modernega alpinizma v Vzhodnih Alpah, objavila članek »200 let od prihoda Valentina Staniča na Banjšice«. V lanski 3. številki **Geografskega obzornika**, revije Zveze geografskih društev Slovenije, je geograf Andrej Grmovšek predstavil Manj znane reliefne oblike v stenah Kraškega roba. To bo zanimivo predvsem za plezalce, ki se z različnimi vdolbinicami, luknjicami in sigovimi ježki srečujejo ob premagovanju skalnih strmin. V lanski 3. številki **Sveta ptic**, revije Društva za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije, je Tomaž Mihelič

predstavil belko, značilno prebivalstvo gorskega sveta in opozoril, da lahko prav množično gornišтво in turno smučanje ogrozi to gorsko ptico. Za zimski čas je zanimiv še članek Marijana Govediča v isti številki o tem, kakšno naj bo zimsko hranjenje ptic. V novembrski številki **Proteusa** (3/65), mesečnika za poljudno naravoslovje, je Stane Peterlin predstavil Radensko polje. Čeprav ta biser na severnem robu dolinjskega krasa ni ravno sinonim za gorski svet, bo predstavitev načrtovanega krajinskega parka Radensko polje zanimiva tudi za planince, ki si radi ogledajo naravne zanimivosti. Decembrska številka revije **Ribič** prinaša članek Antona Brancija o posledicah naselitve rib v Dvojno triglavsko jezero v Dolini sedmerih jezer. Opozoril bi še na članek Iztoka Tomazina o tem, kako zelo potrebna je kakovostna helikopterska nujna medicinska pomoč v Sloveniji, objavljen v prilogi **Znanost** časopisa **Delo** dne 12. 8. 2002.

Igor Maher

Nočni pohod Ločanov

Člani planinskega društva Loče smo se ob lanskem dnevu samostojnosti odločili, da izvedemo nočni pohod do planinsko-lovskega doma na Klokočovniku. Proti vsem pričakovanjem je na zbirno mesto v središču Loč prišlo kar 32 pohodnikov. S prižganimi baklami smo krenili v noč. V eni od zidanic ob poti smo si privoščili krajši odih. Po poldrugi uri hoje smo prispeli na cilj. V domu smo po mizah razprostrli vse dobrote iz nahrbtnikov, se v pogovorih ozrli v staro leto in nazdravili novemu. Med spustom smo se ustavili še pri Črešnarjevih na Ostrožnem in njihova dobro znana prijaznost je še bolj podkrepila odločitev, da bo nočni pohod postal tradicionalen. (Jože Gumzej)

Nočni pohod na Mrzlico

Planinsko društvo Trbovlje je – kot vsako leto – prvo soboto v lanskem decembru organiziralo nočni pohod z baklami na Mrzlico, že 11. po vrsti. 7. decembra se je tako iz Trbovelj, Hrastnika in Savinjske doline podalo proti vrhu več kot 700 pohodnikov. Pohod poznamo tudi pod imenom Barbarin (ker je včasih padel na 4. december) ali Miklavžev pohod (če je bil na miklavža). Čeprav je bila zaradi dežja in sneženja udeležba manjša kot minula leta, je bilo razpoloženje zelo dobro. V planinskem domu na Mrzlici je 42 pohodnikov prejelo plaketo za desetkratno udeležbo, najmlajše udeležence pa je obdaril Miklavž. (Tine Lenarčič)

Martinova pot

Na Martinovo soboto (9.11.2002) je PD Šmartno ob Paki odprlo krožno planinsko pot, poimenovano Martinova pot. Odprtje s kulturnim programom mladih je bilo pred društveno brunarico. Pohodnike so nagovorili Zdenka Verzelak, predsednica društva, župan Ivan Rakun in Stanko Gašparič v imenu komisije za pota PZS. Krožna pot ima 7 točk, da jo prehodimo, pa potrebujemo kakih 6 ali 7 ur. Dnevnik poti dobimo v okrepčevalnici Malus blizu železniške postaje. Tam je tudi začetek poti. Ta pelje čez Rečico, mimo Pavla in Juga na goro Oljko, čez Brezovec na Vedeta, od tam pa na novo čez Bezgovico in naprej po šaleški poti čez Paške vrhe, se spusti v dolino Pake in se nato dvigne mimo Rebrničnika do sv. Antona.

Navzdol gre mimo Župana, Bukovičnika in Smodiša, čez zaselek Gneč, na Gorenjski klanec in čez Slatine nazaj do izhodiščne točke. Za to razgledno pot sta koristni karti Kamniško-Savinjske Alpe (2. izdaja) in Spodnja Savinjska dolina (turistična karta, 1999). (Božo Jordan)

90 let PD Trbovlje

Leto 2002 je bilo za trboveljske planince v znamenju visokega jubileja, 90-letnice ustanovitve planinskega društva Trbovlje. 12. decembra so v Delavskem domu Trbovlje pripravili osrednjo proslavo z zanimivim in bogatim programom, z navzočnostjo pa so jih počastili Franci Ekar, predsednik PZS, trboveljski župan ter predstavniki MDO in zasavskih planinskih društev. Slavnostni govornik je bil predsednik društva Vili Traven, ki se je z besedami sprehodil v preteklost, do 8. decembra 1912, ko je v Trbovljah nastalo eno redkih slovenskih društev v tedanji avstro-ogrski monarhiji. Prehoda 90-letna pot je bogata, polna izletov, alpinističnih vzponov, nadelanih planinskih poti, zgrajenih koč, veliko je bilo kulturnih dogodkov, družabnih srečanj in organizacijskih dosežkov, ne nazadnje tudi priznanj za opravljeno delo, tako društvu kot posameznikom. Slavnostne besede so dopolnili nastopi in številni zanimivi pogovori. Izkazal se je mešani pevski zbor Zarja, nastopil je pevec Andrej Šifrer, s petjem, folklornimi plesi in igranjem so se predstavili mladi planinci. Slišali smo pogovor s članom Matevžem Lenarčičem, alpinistom, Fotografom in vsestranskim popotnikom. Zanimivo je bilo prisluhniti tudi raz-

mišljanjem Janeza Bizjaka, direktorja Triglavskega narodnega parka in vsestranskega planinca. Predsednik PZS je v svojem govoru poudaril velike zasluge trboveljskih planincev, podelil pa je tudi častne znake PZS. Številna priznanja so šla tudi iz rok Boruta Vukoviča, predsednika zasavskega MDO, posebno občinsko priznanje pa je društvu izročil župan Ladislav Žiga Žgajnar. (Tine Lenarčič)

50 let Domžalskega doma

Planinsko društvo Domžale to poletje praznuje prav poseben jubilej. 9. avgusta 1953 je bilo na Mali planini slovesno odprtje Domžalskega doma. Tega dogodka se bomo spomnili z različnimi prireditvami, osrednja slovesnost pa bo pri Domžalskem domu v nedeljo, 31. 8. 2003. Kot se za slavljenca spodobi, bomo v njegovo čast in spomin izdali tudi priložnostno knjigo. Zato uredniški odbor zbirata stare Fotografije graditve, odprtja in poznejših dogodkov, stare razglednice, žige, spomine in zapise iz spominskih knjig ter vse, kar je zaznamovalo dosedanja zgodovina Domžalskega doma. Vse, ki morda hranijo kaj, kar bi bilo zanimivo za

*Graditev Domžalskega doma
(razglednica, arhiv Leon Štifnar).*

objavo ali društveni arhiv, prosimo, da nam to sporočijo. Pišite nam na naslov: Planinsko društvo Domžale, p. p. 66, 1230 Domžale, osebno pa se lahko vsako sredo ob 19. uri oglasite v društveni pisarni na Kopalniški cesti 4 v Domžalah. Stik z nami lahko vzpostavite tudi tako, da pokličete Boruta Peršolja (01 7215 714) ali pišete na e-naslov: Borut.Persolja@zrc-sazu.si. (Borut Peršolja)

35 let Pomurske planinske poti

Mednarodno leto gor se je izteklo. Svoj kamenček v mozaik dogajanj v tem letu je dodalo tudi vodstvo Meddruštvenega odbora PD za Pomurje, ki je 20. oktobra 2002 organiziralo planinski pohod po delu Pomurske planinske poti (PPP) od Bogojine do Bukovniškega jezera. S pohodom so zaznamovali 35. obletnico odprtja PPP – ta je bila 22. oktobra 1967 ob Bukovniškem jezeru. PPP je ob odprtju štela 32 kontrolnih mest, opremljenih z vpisnimi knjigami in žigi, izdelali so tudi posebno knjižico in značko poti. Dokumentacijo o odprtju in poti hranita Pokrajinski muzej v Mariboru ter Komisija za planinska pota pri PZS. Med njo je tudi bilten PD HAKI ob praznovanju 30-letnice poti. V uvodniku je pobudnik in ustanovitelj te poti prof. Evgen Titan, zdaj častni predsednik PD Murska Sobota, predstavil

90 let PD Trbovlje (foto: Tone Podbevšek)

idejo, da bi to pomursko pot vključili v Slovensko planinsko transverzalo. Ta zamisel se tedaj žal ni uresničila, vendar je pot postala izredno zanimiva za obiskovalce Pomurja. To se je brez dvoma pokazalo tudi v letu 1976, ko so jo razširili za dobrih 50 km novih poti na območje Slovenskih goric in dodali dva nova žiga, ter ob praznovanju 30-letnice poti (1997) s tretjim novim žigom. K popularnosti in večji uporabnosti naj bi pripomogla še obnovljena in dopolnjena knjižica z opisom poti.

Na sončno oktobrsko nedeljo se nas je na pot podalo lepo število planincev iz skoraj vseh planinskih društev Pomurja in Slovenskih goric. Ob Bukovniškem jezeru je bila organizirana manjša slovesnost, na kateri se je Jože Ružič, predsednik MDO Pomurja in PD Matica Murska Sobota, na kratko sprehodil po zgodovini te poti, praznovanje pa je s svojo navzočnostjo popestril tudi prof. Titan. (Drago Lipič)

Ujeti veter pod Triglavom

V času Mednarodnega leta gora 2002 smo se planinci Javornika in Koroške Bele pridružili idejam in pozivu Združenih narodov, da naše planine in zajetja zdrave, pitne vode ohranimo čiste za naše otroke in zanamce. Planinsko društvo Javornik Koroška Bela se zavestno zavzema za uvajanje ekološko čistih virov energije – sonca in vetra – v svoje planinske postojanke. V letu 1994 smo namestili prvo centralo za pridobivanje električne energije iz sonca ob pomoči sončnih celic. Iz leta v leto smo sistem povečevali in dosegli zadostno moč za potrebe razsvetljave v koči, črpanje vode iz zbiralnikov, hladilne skrinje, delovanje kuhinjskih strojkov, telefona, registrske blagajne itd. Kljub temu pa smo bili prisiljeni zagnati agregat, ko so bile naše gore ovite v meglo in težke oblake. Zato smo se odločili za nabavo vetrnice, ki bi izkoriščala veter kot

Uraden začetek obratovanja vetrnice pri Staničevem domu
(foto: Zvone Tavčar)

ekološko neoporečen vir energije. Že v letu 2001 smo začeli zbirati finančna sredstva za postavitve vetrnice. Na pomoč so priskočili zvesti sponzorji in planinski prijatelji. Tako smo naslednje leto že pred začetkom glavne visokogorske sezone vetrnico postavili in jo v polletnih mesecih tudi uspešno preizkusili. V petek, 13. septembra 2002, tik pred koncem planinske sezone, smo v izredno lepem vremenu vetrnico uradno izročili v obratovanje. Povabili smo naše zveste sponzorje, predstavnike Planinske zveze Slovenije in Triglavskega narodnega parka, občin Jesenice in Kranjska Gora ter predstavnike sosednjih planinskih društev. Odprtja so se udeležili tudi številni planinski prijatelji. Vlado Treven, predsednik društva, je prisrčno pozdravil vse prisotne in se zahvalil vsem, ki so pomagali. Častna naloga, uradno odprtje delovanja vetrnice, pa je pripadla Francu Svetini, najstarejšemu še vedno aktivnemu članu. (Vlado Treven)

Predstavitev tolminskih jamarjev

13. decembra so v knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu odprli razstavo ob 30-letnici jamarske sekcije Planinskega društva Tolmin. Tol-

minski jamarji so s sliko in besedo prikazali tridesetletno delovanje sekcije. Že leta 1924 je bil ustanovljen planinski klub Krpelj, med dejavnosti katerega je sodilo tudi raziskovanje jam. Pozneje je ta dejavnost zamrla, vendar je spet oživila 27. marca 1971, ko so pri planinskem društvu ustanovili jamarsko sekcijo. Tedaj so bile v ospredju raziskave znane Pološke jame. Že naslednje leto so se včlanili v Jamarsko zvezo Slovenije, nato pa so se uspehi kar vrstili, predvsem po letu 1986. Andrej Fratnik se je na Rombonskih podih spustil v 1200 m globoko brezno. Z zanimivimi predavanji skušajo za jamarstvo navdušiti tudi mlade po šolah. (Ada Klinkon)

V spomin Andréju Rochu

20. novembra 2002 je v 97. letu starosti v Ženevi umrl André Roch, svetovno znani specialist za snežne plazove. Spoznala sva se v 60. letih med enim izmed prvih srečanj Podkomisije za snežne plazove IKAR ter se potem bolj ali manj pogosto srečevala do zasedanja IKAR-ja v Kranjski Gori leta 1993. Rojenice so Fantička obsule z bogatimi darovi: že kot študent je postal alpinist in gorski vodnik, trikrat je zmagal v smuku na študen-

tovskih zimskih igrah, v teku na smučeh, bil je uspešen kot skakalec in telovadec. Bil je nadarjen, plodovit pisec, raziskovalec, odpravar, slikar in Fotograf. Pri delu s čopičem ga niso ovirali niti višina niti mraz in težke razmere v višinah do 6000 m in več.

V gorah je bil tako rekoč doma: v davnih tridesetih letih je plezal prvenstvene smeri na Mont Blancu, Petit Druju, zimske smeri v Greponu in Dent de Requinu, v severni steni Trioleta in drugod. Po letu 1934 je raziskoval ledenike v Karakorumu in se povzpel na nekaj deviških sedemtisočakov, bil je v gharvalski Himalaji in na Mount Loganu na Aljaski. Kot član švicarske odprave na Mount Everest je leta 1952 s tovariši utiral pot čez zloglasni ledeni slap in čez Ženevsko ostrogo na Južno sedlo. Če odprave ne bi pregnal monsun, bi mu – odlično pripravljenemu – morda uspelo doseči vrh.

Pred 2. svetovno vojno je bil med pionirji Inštituta za raziskave snega in plazov nad Davosom. S snegom in ledeniki se je ukvarjal več kot 40 let. Z znanim teoretičkom Woellmyjem sta raziskovala dinamiko plazov. Eden njegovih izvirnih prispevkov je študija o kotih trenja med snežnimi zrni v snežni odeji. Če so se kje pojavili težko rešljivi problemi, so ga kot strokovnjaka za plazove vabili z vseh celin. V Franciji je sodeloval pri analizi nesreče v Val d'Iseru, ki je terjala več deset življenj, in pripomogel k ustanovitvi Nacionalnega združenja za raziskave snega in plazov (ANENA) v Grenoblu.

André je bil zelo skromen in hkrati družaben, enako dosegljiv vrhunskim specialistom kot preprostim ljudem. O svojih raziskavah in delu, nič manj pa tudi o doživetjih v gorah ter odpravah, je napisal vrsto člankov in knjig. Odlikoval se je s preprostimi, razumljivimi slogom. Pisal je po notranjih vzgibih ali po potrebi, zdaj v tem, zdaj v drugem jeziku. Dela je pogosto obogatil s svojimi skicami, risbami in Fotografijami. Njegovi dosežki so koristili sodobnikom, nekateri bodo preživeli se-

danjost in opominjali nove rodove na minule čase. Del njegovega izročila ostaja tudi pri nas – bil nam je dober učitelj in vzornik. Hvalen sem usodi, ki je pripomogla, da so se najina pota v zadnjih štiridesetih letih kar pogosto križala.

Najbolj mi ostaja v spominu gostovanje v prijateljskem domu Fritza in Delie Gansser nad Luganom, v katerem smo konec osemdesetih let z Rut Eigenmann skoraj teden dni pilili gesla in ustreznice šestjezičnega slovarja o snegu in plazovih. Tedaj se pokazalo Andréjevo obširno strokovno in jezikovno znanje. Na vse je vedel odgovor, imel razlago, pojasnilo ...

Spominjali se ga bomo. Hvala mu za vse, kar je s svojim delom in znanjem dal tudi slovenskim gorskim reševalcem in planincem!

Pavle Šegula

Arthurju Froelichu v spomin

S snegom bogate zime na Pohorju, pa tudi ugodne cene so bile v začetku šestdesetih let vzrok, da je smučišča ob napravah pohorske vzpenjače obiskovalo vse več smučarjev iz sosednje Avstrije. Tisti, ki so se pri tem ponesrečili, so bili deležni pomoči naše Gorske reševalne službe. To pomoč so kmalu zaznali v avstrijski Zavarovalnici, Bolniški blagajni in Gorski reševalni službi za avstrijsko Štajersko v Gradcu. Takratni načelnik Štajerske GRS dr. Pacher in njegov namestnik dr. Arthur Froelich, ki je stroklicno delal v zavarovalništvu, sta poiskala mariborske gorske reševalce. Tako smo se spoznali.

Prvim stikom je sledilo dragoceno darilo, nov čoln akia, ki smo ga bili ob vse številnejših nesrečah širom po Pohorju izredno veseli. To je bil prvi reševalni čoln takrat mlade mariborske postaje GRS, ki se je otepala z velikimi finančnimi težavami. Sledile so izmenjave reševalcev na tečajih, izmenjave reševalnih ter organizacijskih izkušenj itn. Dr. Froelich je kot ljubi-

telj gora in lova zelo občudoval naše gore. Kar nekaj celotedenskih tečajev štajerskih gorskih reševalcev s 150 in več udeleženci, bivajočimi v šotorih, se je zvrstilo v naših gorah. Prvi tak tečaj 1. 1976 v Tamanju je bil prvi njihov tečaj v tujni. Znanje in izkušnje so se še bolj izmenjevali, utrjevale in širile so se prijateljske vezi. Medtem je dr. Froelich postal načelnik avstrijske Štajerske GRS. Postavil je temelje za solidno delo GRS na Štajerskem in okreplil sodelovanje s slovensko GRS. Za dolgoletno plodno in prijateljsko sodelovanje z našo GRS mu je slovenska GRS podelila svoje najvišje priznanje – plaketo.

Ko je po dolgi vrsti let odložil načelnikovanje štajerske GRS, je bil izvoljen za podpredsednika avstrijske GRS, pozneje, po odhodu v pokoj, pa je bila njegova naloga dobro zavarovati gorske reševalce za primer nesreče in za odgovornost iz dejavnosti. Tudi to nalogo je odlično izvedel in jo iz leta v leto izpopolnjeval. V želji, da bi posredoval izkušnje tudi članom PZS in GRSS, sva se pred dvema mesecema zadnjič srečala. Odšel je tiho, neopazno in nepričakovano. Vsem, ki smo ga poznali, bo ostal v trajnem prijetnem spominu.

Danilo Škerbinek

Strokovna služba PZS

Uradne ure:

ponedeljek in petek: 8 h – 14 h
sreda: 8 h – 15 h

Spremenjene telefonske številke:	
tajništvo	43 45 680
generalni sekretar	43 45 682
Planinska založba	43 45 684
GRSS, Sklad Okrešelj	43 45 685
Planinski vestnik	43 45 686
KA, KOTG, KŠP	43 45 686
računovodstvo	43 45 687
blagajna	43 45 688
MK, KVIZ, KVGN, VK	43 45 689
GK, KZP, KMS	43 45 690
Faks	43 45 691

Jutro v Tamarju

Slavica Štirn

V mrzlem jutru nemo občudujem najsvobodnejši spev narave. Kot blisk ošine sonce grebene gora, ki zažarijo v božanski lepoti. Veličasten amfiteater, osvetljen od nebeške luči, se blešči kot tisoč in tisoč kristalov. Tu je lepota od začetka in bo do konca. Sem kakor v snu, v tem pravkar rojenem jutru. Vse se zdi čudež, a je resničnost.

Pogled mi drsi od gore do gore. Podoživljam v poletju prehojene poti.
Šele ledeni hlad, ki stiska vse živo in neživo, me predrami.

Popravek

V decembrski številki smo se zmotili in pri članku o helikopter-skem smučanju (str. 36) napačno navedli ime Fotograf. Pravilno je **Marcandrea Bragalini**. Za napako se opravičujemo.

Uredništvo PV

Vse avtorje prispevkov v rubriki **Literatura** prosimo, da omejijo predstavitev knjig na največ 4000 znakov, pri zbornikih in drugih izdajah pa na 2000 znakov. Prav tako jih prosimo, da nam, če želijo objaviti naslovnico predstavljenega dela, le-to tudi dostavijo – zaželeno v elektronski obliki

Akcije ob 110-letnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva in organiziranega planinstva

Dan Mesec	Naziv akcije, kraj in namen	Organizator	Naslov, kjer dobite podatke o akciji
31.05.	21. pohod po Haloški planinski poti – osrednja prireditelja ob 110-letnici planinstva v Sloveniji	PD Ptuj	PD Ptuj, 02/777 15 11 Tone Purg, 031/331 042
21.06.	Akademija v počastitev 110-letnice PD Kamnik v Kulturnem domu v Kamniku	PD Kamnik	PD Kamnik, Šttna 42, 1240 Kamnik
21.06.	Srečanje planincev Zg. Savske doline ob 100-letnici ustanovitve SPD za okraj Kranjska Gora	PD Mojstrana	PD Mojstrana, 04/589 51 00
22.06.	Praznovanje 50-letnice PD in 110-letnice planinstva v Sloveniji	PD Dol pri Hrastniku	Anton Pavlič, 041/492 521 Planinski dom v Gorah, 03/564 81 00
05.07.	Dan planincev pri Krnskih jezerih	PD Nova Gorica	PD Nova Gorica, 05/302 30 30
02.08.	Srečanje ob 110-letnici slovenskega planinstva – tri doline (Štajerska – Koroška – Gorenjska) na Ledinah	PD Kranj	PD Kranj, 04/236 78 50
28.08.	Proslava ob 110-letnici SP SPD v Mozirju	SMDO	—
31.08.	50-letnica odprtje Domžalskega doma, hkrati pa bo prireditelja posvečena tudi 110-letnici ustanovitve SPD	PD Domžale	Borut Peršolja
31.08.	Proslava ob 100-letnici ustanovitve	PD Ajdovščina	Vladimir Lemut, 041/275 542
31.08.	Srečanje planincev MDO Posočja	PD Ajdovščina	Drago Ergaver, 05/366 26 68
06.09. sept.	Graška gora MUZEJSKI UTRINKI SLOVENSKEGA PLANINSTVA	PD Velenje	PD Velenje, 03/587 11 34
13.09.	Dan planincev ob 110-letnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva in 55-letnici Planinske zveze Slovenije	Komisija za muzejsko dejavnost Organiz. odbor. prireditelja	— o proslavljanju jubileja bo izdan poseben koledar prireditelja
22.-27.09.	Teden planincev ob 110-letnici PD Celje Matica	PD Celje Matica	PD Celje Matica, 03/492 48 50

KVALITETA V GIBANJU

T d.o.o., Ljubljana

hlače CLIMBING

Schoeller Strechlite:
tkanina z visokimi zahtevami po trepežnosti in elastičnosti materiala, udobnosti in svobodi gibanja

Zatezni trak:
boljša zaščita nog proti vetru, mrazu, insektom

Kevlarske ojačitve:
omogočajo visoko zaščito na izpostavljenih delih

Namembnost:
GORNIŠTVO
ALPINIZEM
PLEZANJE

Informacije: IGLU ŠPORT d.o.o., Ljubljana